

OCTA

IZDELUJE: NEVA & ZAGREB

TJEDENSKA TRIBUNA

Ljubljana, 22. septembra 1964 — Leto XII., štev. 38 Cena 30 din

Lepo oblečen — zadovoljen,
kdo obiskuje:

Prodajni servis

Modna hiša

Ljubljana — Maribor

VEČJI DODATEK
ZA UPKOJENCE!

»Minimalen dodatek 1.500 dinarjev na račun uveljavljenih podražitev je za upokojence premajhen in ni skladen z dejanskimi podražitvami življenjskih potrebščin.« Deset in deset pisem in pritožb se je končalo s tem refrenom. Tako glasna je bila zahteva za povečanje dodatka upokojencem, da z njo začnemo članek, v katerem že lahko zatrdimo, da bo dodatek povečan tudi za upokojence. Povečanje dodatka na 3.000 din in razlika od avgusta dalje bo izplačana prihodnji mesec, upravičenosti takega stališča in te zahteve pa je več kot utemeljena.

Zadnji ukrepi za podražitev ne- katerih živil, premoga, elektrike itd. so še bolj zaostrili vprašanje, kako naj naši upokojenci preločijo letošnje leto. To je namreč prehodno obdobje, ko čakamo, da bo uveljavljen nov pokojninski sistem. Ta čas pa so pokojnine mnogih izredno nizke. Ko se čakamo na novi zakon, ki naj bi popravil krivice zaradi upokojitve v različnih do- bah pod različnimi upokojitvenimi pogoji, ko še pripravljamo sistem, ki naj bi preprečil sta-

ranje pokojnin, to je stalno zniževanje njihove dejanske vrednosti, je razumljivo, da sleherni podražitev, ki ji ne sledi dodele- ljen enakovrednega nadomestila v mesečnih dohodkih, še posebej zadene tiste, ki morajo mesec preživeti s petnajst ali celo tri- najst tisočaki.

In prav to je doletelo upoko- jence potem, ko je bil v prvem mesecu po uveljavljenih podra- žitvah določen zanj je minima- len dodatek. V delovnih kolek- tivih so določali dodatke za za-

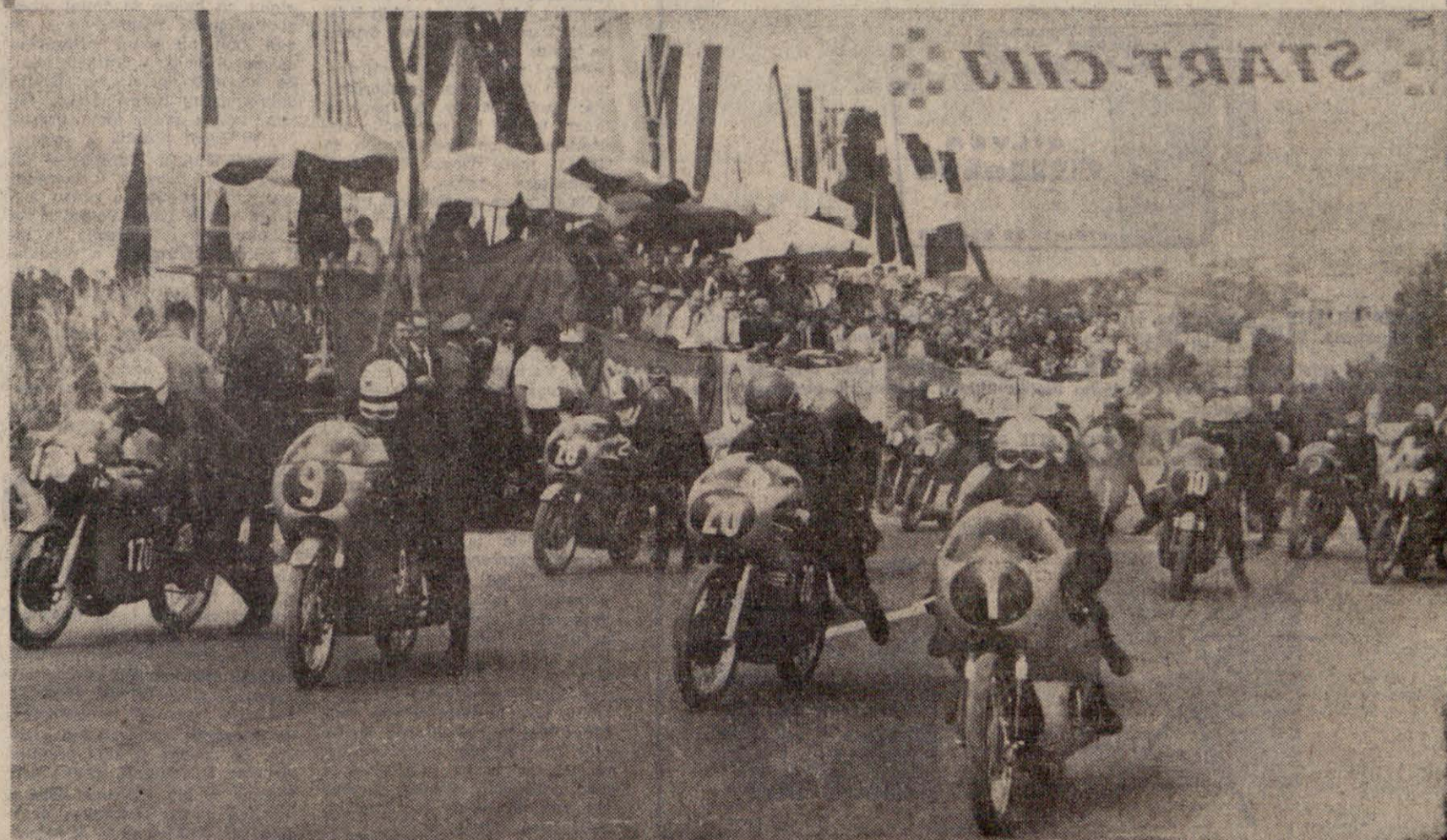
poslene od 1500 do 5000, morda kje še za več dinarjev mesečno, ker so organi upravljanja pravil- no presojali položaj: rednim po- dražitvam sledijo veržne za raz- ne artikle in storitvene dejavno- sti, cena živil pa so se v naši republiki že precej povzpeli nad vsako povprečje v drugih repu- blikah.

Upravičeno je bilo torej vpraša- nje, ki so ga glede na položaj upokojencev postavili v nekat- erih kolektivih: »zakaj plačujemo aktivni zavarovalci tako visoke davke v skladi zavarovanja, če ne dobijo denarja tisti, ki jim je namenjen in več kot nujno po- treben?« Služba socialnega zava- rovanja pa je hkrati predložila samoupravnim organom finan- na poročila, ki potrjujejo, da je v skladih pokojninskega in in- validskega zavarovanja, kljub rednemu odplačevanju deficitov iz minulih let, dovolj sredstev, da z dodatkom 3000 dinarjev me- sečno vsaj začasno omilimo po- ložaj upokojencev. Dejansko si moramo biti na jasnem, da je vsak dodatek, velik ali majhen, res samo začasna rešitev in da bo pokojnine uredi pravilno in skladno družbenemu razvoju še le nov pokojninski sistem.

Temu soglasnemu stališču, da pritožbam upokojencev ne sme- mo nastaviti gluhih ušes, so se pridružili tudi družbeno politič- ne organizacije. Tako so skupšči- ni republiške skupnosti socialne- ga zavarovanja poslali z Jesenic resolucijo, v kateri oddelek za družbene službe, komunalni za- vod za socialno zavarovanje in družbeno politične organizacije občine Jesenice ugotavljajo vrsto prebitih problemov, ki tajejo nje- hove upokojence in invalide. Navedajo, da minimalen dodatek ne daje upokojencem in invali- dom nobenih svetlejših perspek- tiv ter zahtevajo, da se izplača večji mesečni dodatek. Skupšči- na občine Maribor-Center pa je na osnovi podatkov, da ima več kot polovica osebnih upokojen- cev nižje pokojnine od 20.000, med družinskimi upokojenci pa je takih kar 95 odstotkov, dala vso podporo iniciativi samo- upravnih organov socialnega za- varovanja, ki so na račun pred- videne in pričakovane pove- čanja izplačali upokojencem še akontacija v višini 1500 dinarjev.

Skupščina občine Ljubljana- Center pa v svojem memorandumu med drugim navaja, da je v občini Ljubljana-Center povpre- čna pokojnina za približno sedem tisoč dinarjev nižja od najnižje- ga osebnega dohodka aktivnih prebivalcev občine. Ker je ek- sistenčni minimum v tej občini nad republiškim povprečjem, je veliko upokojencev v še slabšem

REKORDI NA TEKOČEM TRAKU

INTERVJU Z GORJANOM KOŠUTO

USPEH MLADIH
VIOLINISTOV V ZDA

Strune so se umirile in pet ti- soč Washingtončanov je navdu- šeno ploskalo; ploskali so sim- foničnemu orkestru National Mu- sic Campa iz Michigana in mla- demu violinistu, solistu Gorjanu Kosutu.

Njegovo igranje je tehnično čisto in muzikalno zelo solidno! je napisal dan kasneje ameriški kritik v The Sunday Star.

Minuli teden sta se gojenca Zavoda za glasbeno izobraževa- nje violinista Majda Fajon in Gorjan Košuta vrnila iz Amerike kjer sta bila dva meseca v Na-

sva se naučila, bilo pa je včasih kar preveč naporno, saj smo igrali po devet in več ur na dan. Po dveh tednih sem nastopil na ameriški televiziji.

Kot že vemo, si na nagrad- nem tekmovanju mladih glasbe- nikov v Campu zasedel tretje mesto. Je bil to tvoj največji uspeh?

Težko bi se odločil. Bolj mi je pri srcu nastop v Washing- tonu, kjer sem v prvem delu nastopil jaz, v drugem pa znani ameriški pianist List. Kritika me je zelo ugodno ocenila.

Gorjan Košuta in Majda Fajon z vodjo Campa tik pred odhodom

tional Music Campu v Michiga- nu. Vodstvo svetovne znamenite šole je na osnovi razpisa treh mest za jugoslovanske glasbeni- ke do 19 let po magnetofonski avdiciji sprejelo Fajonovo in Ko- šuto.

Kako vama je šlo v Ameri- ki? smo povprašali mladega Gor- jana.

Takoj po prihodu sva ime- la avdicijo za plama v orkester. Oba sva se med množico violi- nistov uvrstila med prvih deset in tako dobila mesto v mednarod- nem mladinskem simfoničnem orkestru in godalnem orkestru. Poslušala sva predavanja, precej

Kako si se prebil kot solist?

Bilo je izbirno tekmovanje za solistično igranje z orkestrom. Med 120 violinisti sem si priboril mesto solista.

Šlišati je, da si dobil št- pendijo?

Da, javno je bilo razglaše- no, da so mi dali časno štiri- letno stipendijo za študij na Eastman School of Music v Ro- chestru, država New York.

Ali se boš posvetil glasbi?

Odločil se bom šele po ma- turi. Zasedaj se niham med me- dicino in glasbo.

ToF

položaju kot drugod. Edinstven pojav pa je nastal, ko so social- nim podpirancem zvišali družbe- no pomoč z dodatkom najmanj 1500 dinarjev do največ 3000 di- narjev in so tako socialne pod- pore sedaj višje od najnižjih po- kojnin! Pristojni so bili sprejeti sklep, da se bodo začasno zato- rej pristevali med socialne pod- pirance tudi tisti upokojenci, predvsem družinski, ki se z do- hodki pokojnine v resnici ne mo- rejo preživljati. Odobrili so do- datno družbeno pomoč 25 upoko- jencem, v obravnavi je nadalj- njih 205 prosenj!

MARIJA NAMORS

AKCIJA ZA ZAŠČITO
MESTA NA LAGUNI

V skladu s soglasnim sklepom občinskega sveta Benetk je sku- pina poslancev vseh italijanskih strank predložila v parlamentu osnutek zakona za veliko akcijo za rešitev Benetk.

O ogroženosti Benetk je bilo že mnogo govora. Z najnovejši- mi proučevanji so ugotovili, da se je površina zgodovinskega mestnega središča, ki ga vsako leto poplavlja morska voda ob plimi, povečala že na 9000 kva- dratnih metrov in da so se Be- netke od leta 1863 do danes po- grezle za 33 centimetrov pred- vsem zaradi korozivnega vpliva nje vode. Prebivalstvo reagira na ta pojav s stalnim zapuša-

njem zgodovinskega središča in samo v zadnjih 12 letih se je izselilo na varnejša področja povprečno po 4000 prebivalcev na leto. Ob koncu lanskega leta so otoške Benetke šteje samo še 129.473 prebivalcev.

Predlagatelj zakona za zašči- to Benetk pravijo, da bi vsako odlaganje njegovega sprejema bilo lahko usodno, saj so neka- tera zgodovinsko pomembna po- sloplja v tem mestu, že sedaj praktično izgubljena. Pri tem na- vajajo palačo Pisani, palačo dr- žavnega arhiva, stare tovarne ob Riattu, vojašnico Santa Clara in turbotro San Micheli, katere nič več ne more rešiti pred uni- čenjem.

Kot že tolikokrat v času pri- pisa na nov pokojninski sistem, ko celo kategorijo ostarelih lju- di tare krivica zaradi neusklade- nosti starih pokojnin z novimi, smo tudi to pot z odprtimi kar- tami orisali problem, ki je sedaj med najbolj perečimi. Ta pro- blem bo zares urejen z novim pokojninskim sistemom, pozitiv- no pa je tudi to, da si naši pri- stojni forumi zares prizadevajo tudi z začasnimi rešitvami kot so dodatki — izboljšati sedanj- i položaj upokojencev.

Portorož je spet navdušil. Atrak- tivno dirkalno progo Lucija — Portorož — Valeta — Lucija je odhlo nad 20 tisoč gledalcev, ki so z velikim navdušenjem in — po pravici povedano — tudi trepetanjem spremljali dirkačeve junake cest v njihovem divjem letu na novih rekordnih hi- stroznih. Letošnje portoroške dir- ke za »Nagrado Primorske« so presegle vsa pričakovanja. Nad 120 tekmovalcev iz 18 držav iz Amerike, Afrike, Avstralije in Evrope, takih tekmovalcev s sve- totno slavo, je uporabilo vso spretnost in divji pogum na por- torožkih krivinah, speljanih tik ob morju. Spretnosti in tudi po- guma jim ni smelo manjkati, če so se hoteli uveljaviti v tako ostri konkurenci. Ni nam treba imenovati števil, ki so bili v posameznih krogih, povprečnih hitrosti in ostalih hitrostih, ka- kršne pač vse poznajo pri tem športu; dovolj nam je že prepro- sta ugotovitev, da so v vseh ka- tegorijah lanske portoroški in od prejšnjih let) rekordi odšli v ar- hiv. Rekordi, rekordi... to je refren, ki ga je ob zvokih mo- torjev pel Portorož 1964. Zal ne samo rekordi. Čeprav se je tra- gična nezgoda primerila že v soboto, torej na treningu, je senca smrti legla na vse tekmo- valce in jih še enkrat opozorila na nevarnosti dirke, opozorila na previdnost. Senca smrti je legla tudi na gledalce, saj jim je nazorno pokazala, kako dvorezen meč je hitrost, če ti dirkačeve- mu na krilih spretnosti in pogu- ma sreča obrne hrbet.

(Foto: S. Bistič: Kaj bo prinesel start?)

VREME V SLOVENIJI
IN OB JADRANUTEMPERATURE IN PADAVINE V MINULEM TEDNU V
NEKATERIH KRAJIH

Kraj	Temperatura		Število padavin	Skupna količina padavin v mm
	najnižje nočne	najvišje dneve		
Ljubljana	9 do 18	19 do 25	1	47
Planica	7 do 13	17 do 23	1	12
Koper	16 do 18	23 do 27	1	8
Maribor	8 do 17	20 do 28	2	33
Kranjska Gora	-1 do 12	1 do 14	3	43
Paola	15 do 19	26 do 28	1	1
Reka	14 do 19	24 do 27	1	6
Split	18 do 21	27 do 28		
Dubrovnik	17 do 22	27 do 28		
Ulcinj	17 do 19	28 do 30		

Temperatura morja v Koprskem zalivu je bila od 21 do 23 stopinj C.

V minulem tednu se je lepo vreme nadaljevalo in so bile temperature v Sloveniji kakor tudi na Jadranu okoli 3 do 5 stopinj nad normalno za ta letni čas. V noči od četrta na petek je zajela Slovenijo močna hladna fronta in povzročila izdatne padavine, ki so bile v severni Sloveniji tu in tam preko 50 mm. Ob Jadranu pa je povzročila le prehodno poslabšanje in slabo burjo, pada- vine so bile le v Istri in v Kvarnerskem zalivu. Nad At- lantikom in zahodno Evropo je močno zahodno strujanje zraka, ki dovaja proti nam valove frontalnih motenj in povzroča zato nestabilno vreme. Tako je v noči od nedelje na ponedeljek zajel naše kraje še drugi frontalni val in povzročil poslabšanje vremena po vsej Sloveniji in Jadranu.

NAPOVED: v torek izboljšanje in hladneje, nato vsaj nekaj dni snovo vreme. Od četrta dalje ponovno oto- plitev.

tt • telegrami

● LIMA — Obalna straža je v zalivu Chim- bote s težavo ujela ladjo, ki je z nerazumnimi manevri ogrožala promet. Ko so jo policisti uje- li, niso na njej našli nikogar: zdaj iščejo last- nika.

● NEW YORK — Marina Oswald pripravila skupaj s pisateljico Priscille Johnson knjigo o življenju svojega moža Leeja Oswalda, za kar bo dobila honorar v znesku okoli 60 milijonov dinarjev: konkurenca Warrenovi komisiji za preiskavo okoliščin ob umoru predsednika Kenne- dyja.

● LONDON — Oče »Daily Mirror« in mama »Daily Herald« sta zadovoljna s svojim otrokom, ki nosi ime »Sune« v Veliki Britaniji so prodali tri in pol milijona izvodov tega dnevnika, ki je nasledil obo »Dailijaa«.

● BERLIN — Sovjetski veleposlanik v Demo- kratični republiki Nemčiji ni hotel prebrati pi- sma, ki so mu ga poslali Američani zaradi zad- njega incidenta na berlinskem zidu. »Nismo pri- stojni,« je izjavil. »Poslajte na naslov vzhodno- nemških oblasti.« Prav to pa je tisto, kar Ame- ričani nečejo.

● RIO DE JANEIRO — Brazilijo je zajel še en val čistk. Odstavili so osem oficirjev in devet podoficirjev, 26 pa jih poslali v rezervno. Krivdo- rek: subverzivne misli, se pravi naklonjenost biv- šemu predsedniku Goulartu.

● NEW DELHI — Sodeč po razpravi v par- lamentu je Indija sposobna izdelati atomsko bombo. »Poznamo splošne principe za izdelavo, manjkajo nam samo nekateri detajli.« Detajli, detajli...

Pisma Jožeku in Mariji iz Solčave

V »Tjedenski tribuna« smo dne 21. julija letos objavili reporta- žo »Čudna ženska iz Solčave 72« o težkem življenju Marije Selš- nik in njenega sinčka Jožeka. O nemogočih razmerah, v kate- rih živi v napol podrti, tristo let stari kmečki hišici. O tem, da sta obo bolela in da je ma- li, desetletni Jožek odličnjak v šoli.

Primer Marije in Jožeka Selš- nika je prišel torej v javnost. Naši bralci — kar precej jih je bilo — so ne le z besedo (koptco pisem), marveč tudi materialno, po svojih močeh, pomagali pri- zadetima. Pri tistih činiteljih pa, ki bi morali problem rešiti že zdavnaj, pa se je tudi — vsaj delno — »spremaknilo«.

Po dveh mesecih je naš repor- ter vnovič obiskal Marijo in Jo- žeka Selšnika, da bi ugotovil, ali se je v njunem življenju kaj spremenilo. O tem, kar je zve- del, berite na tretji strani naše današnje številke.

VSE ZA DOM, DRUŽINO
IN ZA GOSPODINSTVO

v veleblagovnici

nama

Ljubljana

PRED POŠTO, Cankarjeva 1 SNEGULJČICA, Wolfova 1
TROMOSTOVJE, Wolfova 1 KONFEKCIJA, Čopova 7
POHIŠTVO, Wolfova 6

nama

V JUGOSLAVIJI
SO V PRODAJI

NOVI
SILVER GILLETTE®

ODLIČNE IN KAKOVOSTNE ŽILETKE,
S KATERIMI SE BOSTE LEPO OBRILI

SILVER GILLETTE — nove žiletke, ki so vzbudile v svetu pozornost, lahko kupite sedaj v Jugoslaviji. SILVER GILLETTE so zares vrhunski dosežek v razvoju žiletke za britje.

Žiletka je izdelana iz specialnega kakovostnega, nerjavečega jekla, z njo se boste lahko obrijali 3-4-krat več kot z navadno žiletko. Žiletka je kemično obdelana in je za britje še posebej ugodna.

In sedaj tajnost — ne brusite SILVER GILLETTE — dalj časa jo boste lahko uporabljali, če boste po britju malo odvijali aparat, ga izprali, otreli in posušili.

NE

DA

Preiskujte novo žiletko SILVER GILLETTE, prepričali se boste, da se niste nikoli tako gladko, brezhibno in lepo obrijali.

® registrirani zaščitni znak

Generalni zastopnik SFRJ: YUGOSLAVIA COMERCE
BEOGRAD, Sarajevska 1-3

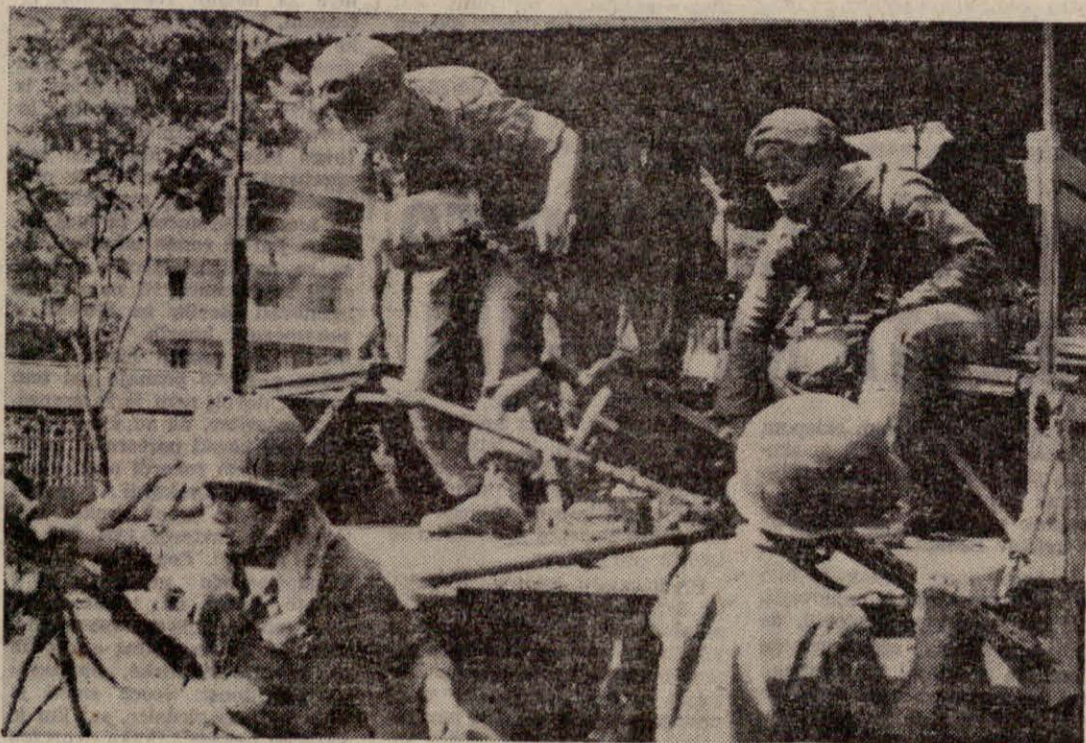
PRIVATNA VOJSKA

»Neopazno in brez hrupa si je zahodnonemška industrija v zadnjih nekaj letih ustvarila pravo zasebno vojsko, ki šteje danes že okoli 60.000 mož,« je pred kratkim zapisal zahodnonemški časnik »Frankfurter Rundschau«. Varstvo tovarni ni nič novega; že od nekdaj so lastniki in uprave tovarnov bolj ali manj legalno najemali oborožene ljudi, ki naj bi varovali njihove obrate, pogosto pred srdom stavkajočih delavcev. Takšne armade poznajo vse zahodne dežele, deloma tudi zato, ker je bilo treba industrijo v zadnjih desetletjih nekajkrat pazljivo varovati pred diverzanti; to velja še posebej za drugo svetovno vojno, saj je bil od proizvodnje industrije pogosto neposredno odvisen položaj na frontah. Kljub razmeroma mirnim poveljnim letom pa je varstvo tovarnov v zadnjih letih v Zahodni Nemčiji doseglo takšen obseg, da že nekaj časa resno razpravljajo o tem, kakšen status bi bilo treba dati tem oddelkom. V Bonn so že predlagali, naj bi industrijska policija dobila status pomožnih policijskih oddelkov ali status nekakšne policijske rezerve. Nekateri so celo predlagali, naj bi industrijsko policijo vključili v zahodnonemški sistem civilne obrambe, glede na dejstvo, da se delokrog obeh organizacij v precejšnji meri pokriva: naloga obeh je namreč zaščitovati industrijske objekte ter druge življenjske važne objekte v posameznih pokrajinah pred napadi od zunaj ter sabotažnimi dejanji.

Zasebna industrijska policija je v Nemčiji nastala že pred sto leti iz nekdanjih »društev za preprečevanje tatvin v tovarnah, ustanovljenih v Porurju. Do tedaj so lastniki tovarnov svoje lastnine varovali s čuvaji in najetimi detektivji, vendar so ugotovili, da »posebne razmere v industriji terjajo posebne organizacije. Slo je kajpada za vse hujše napade na obrate in vse ostrejša stavkovna gibanja v Nemčiji. Se pred prvo svetovno vojno in takoj po njej so pripadniki industrijske policije dobili orožje in položaj pomožnih policistov; kljub vojni se njihova vloga ni bistveno spremenila — niso toliko varovali tovarnov pred sabotažnimi diverzanti kot pred delavci samimi, ki so v prvih poveljnih letih v Nemčiji terjali revolucionarno akcijo ter začeli prevzemati tovarne v svoje roke. To nalogo je industrijska policija izpolnjevala tudi po Hitlerju, ko so se njene pristojnosti še povečale. Po vojni so Angličani in Američani te oddelke popolnoma militarizirali. Postali so prava vojska z avtomatskim orožjem ter čeladami. Šele leta 1951 so začeli odpravljati to militaristično maskarado ter opremo zmanjšali na kolikor toliko razumno mero: pripadnikom industrijske policije so odvzeli avtomatsko orožje in čelade ter jih oblekli v policijske uniforme in jim dali revolverje.

V zadnjih letih so skoraj vsi večji zahodnonemški industrijski obrati dobili posebne referente za varnost in ustrezno organizacijo službe varnosti. Ta je razdeljena na tri različne oddelke: prvi varuje obrate pred škodo, ki bi jo lahko prizadejali od zunaj, drugi je tako imenovana tovarniška policija in tretji za boj proti vohunjenju. Prvi oddelki preprečuje nezaposlenim dostop v tovarno, preprečuje kraje, kontrolira propustnice ter ureja promet znotraj obrata. Tovarniška policija mora odstranjevati »nevarnosti« v normalnem delu obrata ter diskretno paziti na osebe in odkrivati morebitne »nepoštevne elemente«. Preko nje in preko »volhunskega oddelka« zve vodstvo tovarne tudi za morebitne delavske agitatorje ter levčarske elemente, če ti skušajo širiti svoje ideje; tudi to je eden od elementov, ki ga je tovarniška policija ohranila iz starih časov. Končno se »volhunske oddelke« ukvarja s tehnološkimi in drugimi poslovnimi skrivnostmi podjetja ter skrbi za to, da dragoceni podatki ne pridejo v nepravne roke.

Drugače kot na Nizozemskem, kjer je položaj podobne službe urejen s predpisi, določajo naloge in pristojnosti industrijske policije v Zahodni Nemčiji kar sami referenti. Nekateri sicer sodelujejo s lokalno policijo — le-ta jim v zameno daje svojo streljska za strelske vaje —, ponekod pa tudi ne: v neki tovarni v južni Nemčiji je nadobudni referent sestavljal svojo komisijo za preiskavo umorov. Za takšno delo — naloga te policije je v sedanjem času predvsem varovanje tehnoloških skrivnosti, saj v Zahodni Nemčiji že dolga leta ni bilo delavskega napada na tovarno — dobivajo pripadniki »industrijske policije« kar lepo plačo v znesku 1000 mark. Prav zato pa se ji prav radi pridružujejo kolegi iz drugih podobnih služb: iz prave policije, graničarskih oddelkov itd.

Kljukasti križ v najnovejši zgodovini

Švica, domovina Wilhelma Tella, mlečne čokolade, zlatih ur, zimskih športov in bančnih skrivnosti, je znana tudi po svojem plemenitem gostoljubju do vseh, ki jo prosijo za zatočišče. Pri tem doslej skorajda ni delala razlik. Azil so dobili vsi: od ruskih nihilistov do alžirskih nacistov, da ne omenjamo Lenina ali Zide, ki jih je Gestapo preganjal po vsej Evropi.

Švicarski zakoni v načelu sicer prepovedujejo politično dejavnost vsem beguncem, vendar se srečni ali nesrečni posestniki potrdila o azilu ne vznemirjajo zaradi tega in prireajo srečanja, sestanke in konference. Tako so voditelji OAS (Organisation armée secrète) redno prihajali v Lausanne ali Davos, kjer so se sestajali z voditelji drugih evropskih fašističnih organizacij. Zlasti pogosto so se shajali z Gaston-Armand-Guyem Amaudrozom.

Amaudroz je eden izmed ustanoviteljev fašistične internacionale iz Malmöja. Ker pa je imel nekoliko drugačne poglede na nekatere cilje fašistične internacionale kot večina, se je počasi začel umikati iz malmöjske internacionale. Leta 1951 je v Zürichu organiziral kongres švicarskih fašistov; ta kongres je izdelal svoj program, ustanovil svoj zvezni urad, nato pa še stranko, imenovano Novi evropski red.

Od leta 1956 dalje je to gibanje organiziralo v Lausannu več mednarodnih sestankov. Poslednjega, ki bi moral biti oktobra 1962, so švicarske oblasti preprečevale. V odloku upravnega sodišča je pisalo:

»Novi evropski red je ena izmed neofašističnih skupin, ki v senci pripravljajo zaroto, s katero naj bi vrgli evropsko demokracijo.«

V senci je izraz, ki zelo ustreza zlasti Amaudrozovi dejavnosti. Namesto nekoristnih izjav ima ta švicarski nacist rajši dejanja, ki so seveda čimmanj opazna, vendar zelo učinkovita. Njegovi odnosi s francosko OAS so nedvomno presegali meje platončnih simpatij.

IDEJA MISTRA EDENA

KAKO JE CIPER POSTAL SPORNO OBMOČJE IN KAKO JE BRITANSKA DIPLOMACIJA VZBUJALA TURSKO NACIONALNO ZAVEST • NA OTOKU PADAJO ŽRTVE Z OBEH STRANI, TODA BRITANSKA BAZA JE VARNA

V New Yorku se je Varnostni svet OZN zbral na svojo 1142. sejo. Njegovi člani so bili sklenili, da bodo v nedeljo počivali za nekaj ur. Dan pred tem je turško letalstvo začelo bombardirati severno obalo Cipra. Istega jutra so napalm bombe do tal porušile majhno vas Pomas; vas je še gorela, ko se je Varnostni svet spet zbral. Ciprski predstavnik Zenon Rosides je bil zelo nemiren. Na vsak način je hotel dobiti pomoč. To sicer ni v skladu s proceduro Varnostnega sveta, vendar je vztrajal pri svoji zahtevi. Končno je uspel zlomiti odpor predsednika seje Norvežana Nilsena, ter sredi seje kot z bombo izstrelil sporočilo: »V trenutku, ko vam govorim, plove šest turških ladij proti Cipru, šestindvajset drugih pa gre za njimi.«

Nastali položaj je bil bolj dramatičen od samega bombardiranja: turška vojska bo napadla Cipr, to pa bo povzročilo neposredno vojno med Turčijo in Grčijo, med dvema članicama Atlantskega pakta.

Na odprtem morju pred majhnim ciprskim pristaniščem Manisa: turška vojska bo napadla Cipr, to pa bo povzročilo neposredno vojno med Turčijo in Grčijo, med dvema članicama Atlantskega pakta. Na odprtem morju pred majhnim ciprskim pristaniščem Manisa: turška vojska bo napadla Cipr, to pa bo povzročilo neposredno vojno med Turčijo in Grčijo, med dvema članicama Atlantskega pakta.

Ciper je od nekdaj veljal za pomembno točko. Britanci so ga brez težav spravili pod svojo nadoblast konec minuloga stoletja, ko je razpadla stara Turčija, kljub grškemu nacionalizmu, ki je zajel celoten helenistični svet in tako seveda tudi Cipr. Vsi so pričakovali, da bo otok prejel ali slej postal sestavni del Grčije, pa tudi Britanci niso rekli »ne«, vendar so storili vse, da bi to ne združilo prišlo čim kasneje.

Po drugi svetovni vojni se je britanski imperij začel nevarno majniti. Ko so se umikali z Bližnjega vzhoda, so se Britanci posluževali posebne taktike: opuščali neposredne dominacije, vendar ohranili ekonomske položaje. Prav zato pa je bilo treba na tem področju ohraniti določeno »varnostno točko«, s katero bi bilo moč nadzorovati in varovati interese britanskega kapitala.

Toda Ciprčani s s tem niso strinjali. Tudi oni so bili miselnja, da je treba kolonializem odpraviti in da imajo pravico do svojega deleža svobode. Ker britanska vlada ni pristojila njihovim željam, so ustanovili organizacijo EOKA in začeli z oboroženo akcijo. Po seriji spopadov je tudi Britancem postalo bolj ali manj jasno, da se bo treba počasi umakniti.

Zgodilo se je leta 1955, ko je bil na čelu britanske konservativne vlade Anthony Eden. Prišel je na »genialno« idejo. Namesto, da bi se kot nasprotnik osvobodilnega gibanja Grkov na Cipru pojavili britanski vojaki, je aktiviral turško manjšino na otoku, za katero se dotlej nihče ni kaj prida zanimal in ki je bila bolj ali manj pripravljena na to, da bo v kratkem času, ko bo otok priključen Grčiji, dobila grško državljanstvo. Potem, ko je svojo idejo uresničil, je Eden povabil k pogajanjem Grčijo in Turčijo — in prav zaradi tega je v zadnjem letu dni izgubilo na otoku življenje toliko ljudi. Posledica te pokolonalne diplomacije so bili zbirski sporazumi o neodvisnosti Cipra, Turčija, ki ji je Velika Britanija na lepem začela ponujati ugodnosti v zvezi z otokom, je začela postavljati svoje zahteve in večji del tudi uspeha. O tem priča ustava ene prske republike, ki velja za enega najbolj zapletenih dokumentov te vrste na svetu. Čeprav je

namreč na otoku le 18 odstotkov Turkov, jim po ustavi pripada 30 odstotkov položajev v administraciji in 40 odstotkov v vojski. Dejansko imata trenutno obe narodnosti vsaka svojo administracijo in vojsko. Da bi varovale interese Grkov in Turkov sta na otok prišli kontingenta turške in grške vojske, ki svoj čas prebijata tako, da sem in tja streljata drug na drugega. Spor je povzročil zaskrbljenost na otoku in v vsem svetu. Edini, ki je brez skrbi, je poveljnik britanske baze na otoku; mnenja je, da tam, kjer se prepirata dva, britanska baza ne more biti na škodi...

(PO »EXPRESS«)

POBEGI NA TEJ IN ONI STRANI

VZHDONONEMŠKI JEDRSKI FIZIKI V ZDA • EPIZODA V PROPAGANDNI VOJNI • GENERAL KITAJSKJE VOJSKE PRIČA O REPRESALIJAH ZOPER NARODNOSTNE MANJŠINE V LR

Zahodni tisk sta minuli teden razburila dva poba: v ZDA je pobegnil zahodnonemški jedrski fizik Heinz Barwich in po pisni zahtevi zahodnih častnikov prišel v Sovjetsko zvezo, kjer je bil prisiljen razkriti vse, kar je vedel o ameriški vojski. V Sovjetsko zvezo generalni major kitajske vojske Sunu Tairov. Sporočilo o pobegu Barwicha je izdala ameriško zunanjo ministrstvo, ker je fizik zaprosil ameriško vlado za politični azil.

Barwich je baje pripadal skupini strokovnjakov, ki so po padcu Hitlerjevega režima delali za Sovjetsko zvezo in ki so imeli brez dvoma precejšen delež pri razvoju sovjetske atomske znanosti. Od začetka minulega leta je bil Barwich, ki ima 53 let in je dobil za svoje delo Stalinovo nagrado, namestnik direktorja Inštituta za jedrske raziskave v Dubni v SZ. Pred leti pa je prišel v Zahodno Nemčijo, kjer so ga imenovali za direktorja Centralnega inštituta za jedrske raziskave v Rosendorfu. Tudi pred tem je pogosto prihajal v Demokratično republiko Nemčijo in večkrat predaval na univerzi v Dresdnu. Predstavniki ameriškega zunanjega ministrstva na tiskovni konferenci ni hotel odgovoriti na vprašanje, v katerem kraju se Barwich trenutno nahaja in če bo v ZDA nadaljeval svoje znanstveno delo. Prav tako ni povedal, ali je nemški strokovnjak prišel z družino ali sam. Pač pa so častniki karji zvedeli, da je bil eden od najzgodnejših sodelavcev znanega atomist Klaus Fuchs, ki so ga pred leti v Veliki Britaniji zaprili zaradi vohunstva v korist SZ; kot je znano, so Fuchsa leta 1950 izpustili na prostost, nato pa je odšel v Sovjetsko zvezo, kjer nadaljuje delo na področju jedrske fizike.

Kot se je zvedelo kasneje, je postal Heinz Barwich ena od rib ameriške agencije CIA v Švici. To domnevo so postavili v krogih, ki so v zvezi z veleposlanstvi socialističnih držav. Barwich je bil namreč v Zenevi, kjer se je udeležil konference za miroljubno uporabo jedrske energije. To naj bi bila prilžnost, ob kateri so agentje CIA — švicarska ekspozitura te ameriške vohunske in protivohunske organizacije je v svetu znana po svoji agilnosti — navezali stike z zahodnonemskim znanstvenikom. Podoben uspeh je CIA dosegla pred časom, ko je zvalila na svojo stran sovjetskega diplomata Nosenka, ki se je udeležil razorožitvene konference.

Po vesteh iz istih virov Barwich ni sodil med tiste znanstvenike, ki bi imeli dostop do največjih skrivnosti. Vodstvo inštituta v Dubni imajo namreč izmenoma znanstveniki različnih vzhodnoevropskih držav, to pa kajpada pomeni, da se inštitut ni ukvarjal s kritičnimi raziskavami. Po vsem tem sodeč gre verjetno spet za propagandno zmago, kakršne so bile prikljubljene v času hladne vojne.

General Tairov, ki je pobegnil iz Kitajske v SZ, pa je po pisanju »Izvestij« povedal, da Mao Ce Tungova vlada že dlje časa

sa izvaja represivne ukrepe zoper narodnostne manjšine v LR Kitajski. General ni namreč kitajske narodnosti, marveč pripadnik manjšine Uigur, ki živi v Sinkiangu na meji s Sovjetsko zvezo. General sodi v starejšo generacijo častnikov revolucionarne kitajske vojske; udeležil se je namreč dolgega pohoda revolucionarjev ter vojne proti Japoncem.

Tairov je za »Izvestja« izjavil, da kitajski politiki in državni voditelji ne skrivajo svojih načrtov za poklajčenje narodnostnih manjšin. V tej zvezi priporočuje o dogodku iz maja 1962, ko se je 300 ljudi v avtomobilu pokrajini Il-Kazakhstan zbralo na krajevem komiteju kitajske Komunistične partije, da bi dobili dovoljenje za odhod preko meje v sovjetsko kazahstansko republiko. To množico so kitajski vojski sprejeli z mitraljeuskim ognjem. O tem so tedaj obvestili sovjetski tisk. Tairov zavrača, da je z lastnimi očmi videl desetine žena, otrok in starcev, ki so pobiti ležali na tleh in da pozna ime odgovornega za to moriško akcijo. Po njegovih besedah se imenuje Čian Su-ki in je za svoje dejanje dobil pohvalo partijskega vodstva.

Tairov prebiva zdaj v glavnem mestu sovjetske kazahstanske republike Alma Ati.

NI TAKO LAHKO UJETI MOŽA

Mnogi so, ki si žele konference najvišjih predstavnikov Vzhoda in Zahoda ter trajen mir, tudi v LR Kitajsko; menda pa ni nobenega, ki bi si to želel bolj kot Či-Ci, kot je ime vedli panda iz londonskega živalskega vrta. Či-Ci je namreč prišla v leta, ko bi morala dobiti primerne soproga. Ker pa ta vrsta simpatičnega, belo-črnega medveda živi samo na Kitajskem, je mož Či-Ci postal politični problem. Londonski živalski vrt se je bil že večkrat obrnil na podobne ustanove na Kitajskem, da bi mu posodili enega od osmih možakov iz pekinškega živalskega vrta. Toda kitajskim oblastem se ni zdelo vredno odgovoriti in zdelo se je, da bo Či-Ci umrla od ljubezni. Pred kratkim pa se je zvedelo, da imajo možaka te vrste tudi v moskovskem živalskem vrta. Londonski živalski vrt je že storil potrebne »diplomatske« korake: pred časom je namreč poslal v Moskvo dva čudovita polarna medveda. Stiki so navezani in vse kaže, da bo Či-Ci dobila svojega moža...

OROŽJE DOL, OROŽJE GOR...

Po nedeljskem poskusu državnega udara v Južnem Vietnamu so v Sajgonu začeli z aretacijami: prišli so več visokih častnikov, ki so sodelovali v zadnjem poskusu puča. Položaj kaže, da je v južnovietnamskem ognju že preveč žiljeh težej, ki nimajo prav nobenega opravka z Južnim Vietnamom, še manj pa z željami prebivalcev tega območja. Vsekakor je položaj neprijeten tudi za same vojake, ki na naši sliki razkladajo orožje zato, da ga bodo čez nekaj minut spet naložili: nikoli ne vedo, kdo jim dejansko poveljuje in za katero vlado se bojujejo. V zadnjih dneh so jih nekajkrat peljali na položaje, da bi jih čez nekaj ur spet spravili nazaj v kasarne. Kam vodi to, je že vsem jasno...

NACISTI V DEŽELI GOSTOLJUBJA

Ko so bila v Evriano pogajanja med alžirskimi nacionalisti in Francijo, je morala švicarska policija ostro in temeljito ukrepati, da je zagotovila varnost alžirskim poblaščenecem. Policija je namreč odkrila, da so pripravili zaroto, ki naj bi se končala z umorom alžirskih delegatov. To pa bi seveda povzročilo najhujše mednarodne zapletljive in podaljšalo vojno v Alžiriji.

Amaudrozov fašizem je značilno romanski. Povezan je z bilgijskim MAC, imel je odlične stike s francosko OAS in je v najpristranejših odnosih z italijanskim socialnim gibanjem, ki je veja fašistične internacionale.

V Švici obstajajo še druge tendence, ki pa so se poročile v nemško govoreče del dežele, brž ko je prišel Hitler na oblast. Tako je že precej let pred drugo svetovno vojno nekaj nacional-socialističnih organizacij iz nemške govorečega dela Švice zahtevalo priključitev njihovega dela dežele k tretjemu rajhu. Prav zaradi teh tendenc je bilo tudi več sodnih procesov, ki jih je zahtevala švicarska federalna vlada.

»Priključitev Švice k tevtonskemu velikemu rajhu,« je izjavil sodnik sodišča v Luzernu na enem izmed teh procesov, »je bil del načrtov tako glavnega štaba SS kot zveze švicarskih državljancev za največjo Nemčijo, katere člane sodimo danes.«

Podpisniki manifesta dvestotih sicer niso šli tako daleč, ko so 15. novembra 1940 objavili svojo izjavo, zahtevali pa so prilagoditev švicarske politike Hitlerjevemu novemu redu. Eden izmed avtorjev tega manifesta doktor Wilhelm Frick je danes izdajatelj in hkrati glavni urednik revije »Neue Politike«.

Ta revija, ki izhaja v nemščini, je vsa leta po vojni nenehno protestirala proti ravnanju sodišč z nekdanjimi nacisti. Revijo »Neue Politike« so tiskali v več sto tisoč izvodih in jo prodajali ne le v Švici, temveč tudi v ameriški coni današnje ZR Nemčije.

Protestantski pastor iz kantona Schaffhouse dr. Karl

Neck je napisal knjigo »Vstajenje Nemčije«, ki se po idejah ne razlikuje od konceptov revije »Neue Politike«. Neck izjavlja v knjigi, da je bil Hitler največji človek svojega časa. Pravi tudi, da globoko želi doživeti obnovo nacizma v Nemčiji, kar je po njegovem mnenju tudi edini način, da »bi preprečili napredovanje komunizma ter ohranili zahodno kulturno dediščino pred krvavimi barbarstvi Sovjetov.«

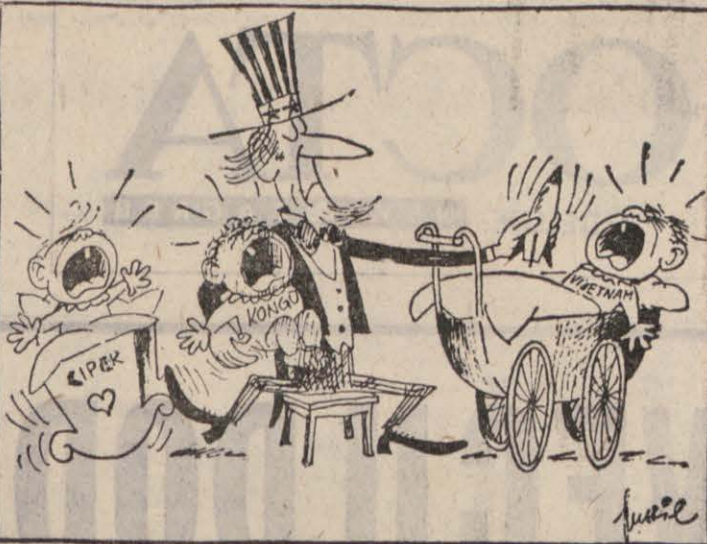
Obstaja nekaj — sicer skromnih — dokazov, da so del nacističnih milijard, ki so poskrbele po švicarskih bankah, dobili v roke politični šef OAS Bidault in njegovi možje. To doklajajo po skrivnostnih šifriranih brzojavah, ki so prihajale iz Latinske Amerike, Švedske, Irske in Španije. Znano je, da precejšnji del tujih turistov, ki prihajajo smučat v Švico, iščejo policije iz njihovih domov zaradi fašistične prevratniške dejavnosti. Tako nikoli ne veš, ali ni »industrijske«, ki mirno pije svoj viski, slučajno morda kakšne države, in pravi turist ne bo nikoli zvedel, da recimo »zdravnik«, ki ga je spoznal v nekem hotelu v Lausannu, nima pojma o medicini, ker je v resnici poklicni terorist.

Paradokso pa je pri vsem tem, da se pogosto povezujejo med seboj nekdanji nacistični funkcionarji in nekdanji interniranci v taboriščih smrti, kajti dekolonizacija in ublažitev hladne vojne sta prinesla v svetu toliko sprememb, da so morali mnogi ekstremistični nacionalisti, člani nekdanjih odporiških gibanj, pobrati šila in kopita in se umakniti iz rodne dežele. Mnogi se zatočijo v Švico, kjer se v svojem brezupju povezujejo z nekdanjimi nacisti.

Švica je kot dežela bančnih skrivnosti in zatočišč za vse preganjane prišla danes med dežele, kjer se zbirajo glavni pobudniki nacističnega in fašističnega gibanja. V tem pogledu jo smemo imenovati v isti vrsti s Švedsko, Irsko in Južno Ameriko.

Prihodnjic: »Kot v Dochnau«

ukradena karikatura

Skrbni stric Sam (»Frankfurter Rundschau«, Zvezna republika Nemčija)

Med študenti, doktorji in zdravniki na ljubljanski fakulteti

ČE DREVO ZAKRIJE GOZD

DIPLOME V PREDALIH • ČUDNA POTA NEKEGA ZAKONA • TIHO NE-
ODOBRANJE JE ZAJELO JUGOSLOVANSKE MEDICINE • 2000 IN 100
• MISELNOST PACIENTOV JE TUDI ARGUMENT • »PROBLEM« IN PRO-
BLEMI • SPODBUDE NE GRE SPREGLEDATI

Beograjski tednik »Ekonomska politika« je dne 5. septembra priobčil članek z na prvi pogled nekoliko pretencioznim naslovom »DR« — ŠTRAJK, v katerem pa v povsem nepretencioznem slogu obravnava zanimiv pojav, da študenti na večini jugoslovanskih fakultet za medicino ne dvigajo več diplom. Tako pravi članek, da samo na medicinskih fakultetah v Beogradu, Skopju in Ljubljani okrog 2000 študentov medicine ni dvignilo svojih diplom.

Zanimiv pojav ima na videz kaj formalistično ozadje. Gre namreč za tihi znak neodobranja zakona, ki ga je sprejela Zvezna ljudska skupščina aprila 1963, zakona o strokovnih naslovih in akademskih stopnjah, ki pravi v svojem 7. členu med drugim tole:

»Na fakultetah, visokih in višjih šolah se lahko pridobijo tile strokovni naslovi:«
In naštevajo se naslednje:

Potem v nadaljevanju, v točki 4:
»Na medicinskih fakultetah oziroma na oddelku za splošno medicino medicinskih fakultet in na višjih medicinskih šolah — na prvi stopnji in na višji šoli — višji medicinski tehnik, višja medicinska sestra, na drugi stopnji — zdravnik«

In ta zdravnik je pravzaprav jabolko spora — ne pomeni te besede, ampak beseda sama. Vsaj tako se zdi splošno. A v resnici ima v tem primeru tudi sama beseda, sam naziv svoj pomen, svojo globljo utemeljenost.

Z ozirom na veliko število »okrog 2000« študentov, ki ne dvignejo svojih diplom, v katerih bi pisalo namesto dosedanjega doktor samo zdravnik, smo se seveda pozanimali, kakšno je stanje pri nas, na ljubljanski medicinski fakulteti.

Predvsem: pri nas je ta številka zelo majhna, saj je komaj okrog 100 študentov — diplomantov, ki so se raje zadovoljili s potrdili, da so končali študij na medicinski fakulteti, kot pa da bi dvignili diplomu, v kateri bi utegnili pisati tisto sporno »zdravnik« namesto prejšnjega nespornega »doktor«

Kaj pravijo na medicinski fakulteti? Splošno mnenje je, da so ta zakon sprejeli še nezodgovorno. To mnenje utemeljujejo z nekaterega moralno trdnimi razlogi. Predvsem gre za osnovno poštenje, za enakopravnost med diplomanti. Namreč: zakon je bil sprejet aprila in zdaj so tisti študentje, ki so diplomirali teden ali mesec pred njegovo objavo lahko obdržali tisti sporni doktor, tisti, ki so po nesreči diplomirali malo pozneje pa so ostali nenadoma samo zdravniki. Pravim samo, ker se vedno mislim na tisto razliko, ki jo naziva vsebujeta in jo študentje čutijo in zato tiho odklanjajo zakon.

Krivica je namreč očitna, če že ne krivica, pa vsaj razlika — in v naši preobčutljivi dobi si seveda ne smemo dovoliti ne enega ne drugega. Študentje so torej za isto in enako delo ali vsaj vložen trud, nagradjeni, poplačani z različno mero — pa čeprav samo formalno. V tem je bistvo odpora.

Predstavlja se: pridete v čakalnico neke ambulante, klinike, zdravstvenega zavoda in berete na vratih ordinacije listek: doktor Tainta, doktor Onifonni, doktor tistintisti, zdravnik N. N. Kaj pravite? Boste izbrali zdravnika? Po vsej verjetnosti boste šli kar po stari lestvici zaupanja in boste potrkali na doktorjeva vrata, kaj ne? Pa čeprav je vseeno...

Gre torej tudi za več, kot samo za zvok, za formalnost. Pomen te razlike med doktorjem in zdravnikom je za zdaj še globoko utemeljen v miselnosti pretežne večine naših ljudi, miselnosti, ki ne razglablja o pomenu te razlike, ampak dostikrat kar prepusti vodstvo občutkom. In občutki so navezani na staro, utemeljeno pojmovanje: »Go-

kdaj je treba diplome izdati in da so pripravljene izdati diplomo vsakomur, ki bi to želel. A študentje pravijo, da takih diplom ne dajejo. In tako mirno čakajo na druge jugoslovanske medicinske fakultete in upajo, da bo čas delal zanje. Gotovo bo prej ali slej postal problem preč in prerasel in upoštevajo vredno moralni pritisk

Seveda to zadržanje ni organizirano, to ni dogovorjena obstrukcija, fakultetne oblasti samo čakajo, kdaj se bo to uredilo. Kaj si pri tem misli vsak posameznik — to je drugo vprašanje. Morda, da je nespametno ukinjati vpeljane naslove, ko vendar ne gre za podedovane plemiške niti za prenosne družinske, takole po starem vzorcu za doktorjevo ženo — gospa doktor. Morda se jim zdi nespametno že samo načrtovanje te teme, morda nespametno odpor proti novotarijam, ko gre le za — vsaj na videz — formalnost.

Študentje se — na primer — prav gotovo čudijo, kako je do tega zakona sploh prišlo, 28. februarja 1963 so namreč na medfakultetni konferenci medicinskih fakultet Jugoslavije sprejeli predlog, da se pišejo naslovi za diplomirane medicince — doktor medicine, doktor stomatologije — za imenom, enako kot zakon predpisuje za diplomante tehniških fakultet. Ta sklep konference so sporočili zakonodajnemu odboru Zvezne skupščine. Rezultat je znan: aprila 1963 je izšel zakon, ki naslov doktor za diplomirane medicince odpravlja.

Se do danes ni nihče pojasnil, zakaj tega predloga medfakultetne konference niso upoštevali...

Stališča ljubljanskega fakultetnega odbora Zveze študentov na medicini pa je vedno tako, kakršnega je predlagala medfakultetna konferenca. To stališče povzemajo tudi nekatere druge fakultete, na primer zagrebška, ki je sprejela v svoj statut že po izidu zakona sledeči 28. člen, ki pravi med drugim: »Za študente, ki so položili vse predpisane izpite in izvršili druge obveze študija se izda diploma o doseženi akademski stopnji doktorja medicine.« Ta statut je potrdil izvršni svet S. R. Hrvatske. A žal ga zvezni zakon prepušča...

Stališča so bolj ali manj jasna. Pri vsem tem prepiru pa se vprašujemo — morda skupaj s študenti — čemu je potrebna ta »pravda za oslovo senca«? Kajti prav tako se nam vidi, če primerjamo težo tega problema s težo mnogih še nerešenih problemov, ki težijo našo družbo in posebej naše študente medicine. Problem je zdravniški staž brez točno izdelanih programov, problem so štipendije, ki jih je v procentu vsako leto občutno manj in se njihova višina že nekaj let skorajda sploh ni spremenila. Se vedno so problem študentski domovi — kje so razprave in učinkoviti ukrepi za rešitev teh problemov? A seveda, borba med doktorjem in zdravnikom je pač daleč najpomembnejša!

Ne glede na manjšo, vendar zelo neprijetno posledico tega nezrelega ukrepa, da se namreč tuji študentje brez doktorja v diplomah ne morejo vrniti domov (zlasti afriški!), ker bi bilo tam vse pojasnjevanje zaman, bi radi podčrtali nepotrebnost zaletanja v zaslužene nazive (čeprav so pode-

spod — in pozneje — tovariš doktor, boli me to in to, pomagajte mi!

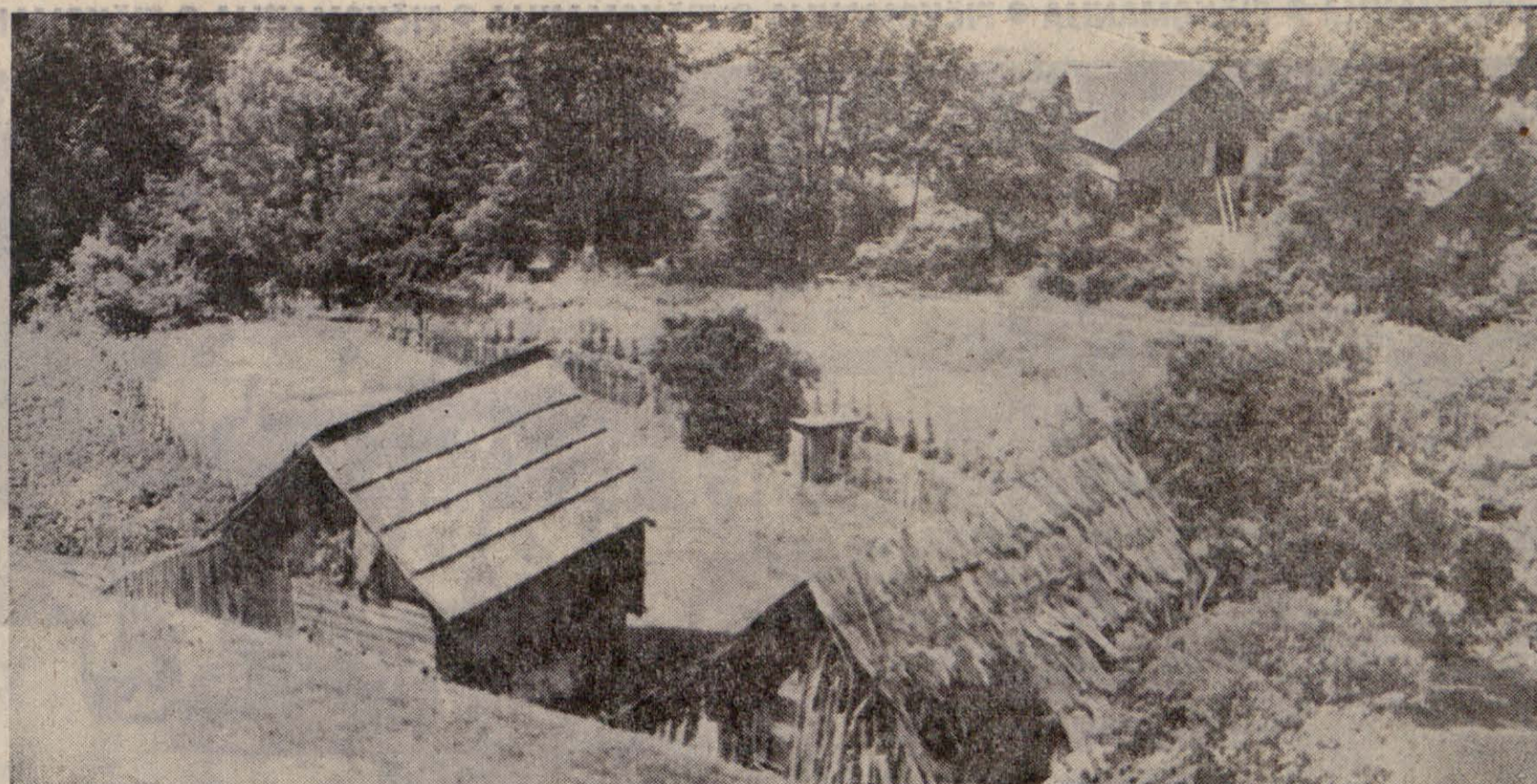
Tega se zavedajo fakultetne oblasti, prav tako pa tudi študenti. Na fakulteti pravijo, da so zadovoljni, da doslej niso imeli nobene incidenta in so vse mirno uredili med seboj, po nekakšnem tihem sporazumu, na res akademski ravni. Vendar stanje traja, študentov — diplomantov samo s potrdili o končanem študiju na medicinski fakulteti je vedno več — vprašanje se vsiljuje samo — doklej?

Na fakulteti pravijo, da zakon ne določa,

dovani še iz prejšnjih dob) še z dobrohovitnim, treznim zaključkom »Ekonomske politike«:

»... tradicija in pojmovanje naroda o solanju in priznanjih za to — tudi nekaj pomena. Družbi, ki jo gradimo na načelih delitve po delu najbrž ne bi prav nič škodil kakšen naslov več, naslov, za katerega je znano, kako se ga zasluži in kateri sam kot tak ne pomeni posebne nagrade. A morda bi odpravil odvečne nesporazume in nudil še kakšno spodbudo za učenje...«

J. M.

ŠE ENKRAT: »ČUDNA« ŽENSKA IZ SOLČAVE 72

Pisma Jožeku in Mariji iz Solčave

Morda prav zdajle sedita mati Marija Selišnik in njen sinko Jožek na brnu pred razpadajočo hišo v Klobašah. Prav na tistem mestu, kot sem tudi sam — to pot že drugič — sedel, in prebirala vrsto pisem, ki sta jih prejela od ljudi iz vseh krajev Slovenije.

Kdove kolikokrat sta jih že prebrala. In kdove kolikokrat se jima je iz prs izvil vzdih zahvale, značilen za ljudi, ki so v škripcih, a jim zavest, da niso sami na svetu, daje moč in vero v človeka...

»Pozdravljen! Ime mi je Anders in sem osem let star, stanujem na Švedskem. Upam, da ti je všeč rdeč gasilski avto, ki ti ga v mojem imenu pošilja stric Milan!«

Tega pisma v švedščini Jožek sicer ne zna prebrati, je pa stric Milan na drugi strani prevedel besede malega švedskega prijatelja. Anders mu je na pisemce narisal tudi dva lepa slona... To pisemce ima Jožek najrajši.

Zelo rad pa ima tudi druga.

»Dragi Jože! V »TT« sem prebral članek, v katerem je opisano težko življenje Tebe in Tvoje mame. Vem, da ti temu nisi kriv in da zaslužiš boljše življenje. Sem tvoj vrstnik, živim mnogo boljše, pa Te prosim, sprejmi moj paket, ne kot milostino, pač pa kot darilo za odlični uspeh v šoli. Te pozdravlja Dušan Hovevar, Tlake 15, p. Smarje pri Ljubljani.«

Pa še en vrstnik:

»Dragi prijatelj! V časopisu sem bral o Tebi in o Tvojem težavnem življenju. Pošiljam ti skatlo kekso, ki sem jih kupil iz svojih prihrankov. Želim Ti, da bi kmalu ozdravel in dobil boljše stanovanje... Lep pozdrav, Matjaž Kos, Višmarje 234 pri Ljubljani.«

Jose in Marija Selišnik sta dobila še kopico drugih pisem. Med drugim je Jožek od Katice in Rudolfa Arha iz Crnuče pri Ljubljani dobil tudi lepo zapeseno uro. S pisemom, ki sta ga oba z mambo še nestrpetno prebrala:

»Dragi Jožek! V »TT« sem bral o Tvoji mami in Tebi in mi je zelo všeč, da si v šoli pri den. Pridno otroko imam rad in zato se ti danes spominjam s tem darilom, ki naj ti bo vedno v spomin, da le s pridnostjo in znanjem človek pride daleč v življenju. Bogastvo, ki ga nekateri imajo, je minljivo, znanje in poštenje človekovo pa sta stalna. Zato lepo pomagaj mami in pridno se uči, pa boš dosegel to, kar si želiš in boš lahko dober ter pošten član človeške družbe... Ura Ti kaže čas, čas hiti in hitro boš dosegel. Tudi bolezen se da danes ozdraviti, le trdno voljo mora imeti človek, pa vse premaga... Za dežjem vedno pride sonce... Želim Ti iz vsega srca, da bi ozdravel in vedel, da me bo veselilo, če bom še kdaj slišal o tebi.«

Tudi znani slikar iz Ljubljane, ki je izrecno želel ostati anonimni, je napisal Jožeku dolgo pismo:

»Dragi Jože! Menda je tole prvo pismo, ki ga pišem »neznaneemu« prijatelju. Najprej te prosim, da lepo pozdraviš svojo mambo. Pravkar sem bral o vaju v »TT«. Koliko krivice je v tem našem življenju... Poročen sem in imam štirinajst let starega sina. Končal je osemletko. Lahko se uči, ničesar mu ne manjka; zvezkov, knjig in vsega ostalega ima na kupe. Jaz sem profesor in slikar. Prejšnja leta sem dobro zaslužil in tako smo se navadili malo »prelepo« živeti. Prelepo? Sina nisem navadil na trdo delo. Izdelal je le s pravo dobrim uspehom, ti si pa odličnik! Takim fantom korenjakom rečemo: čestitami! Ti si možakar, ki v trdih razmerah uspeš boljše, kot mnogi drugi v ugodnejših. Iz vsega srca ti želim, da bi se prav tako dobro učil tudi naprej... Rad bi pomagal vsem, a vsaj tebi pisem. Češ nekaj dni ti bomo poslali skromen paket. Upam, da ti bo skoraj vse prav, kar pa ne bo, daj kakemu drugemu fantu...«

Upam tudi, da boš prišel v uk v Železarno Ravne. Prav gotovo se boš tudi tam primerno izkazal... Si že kaj prebiral Prešerna? No, v zavoju ti bom poslal tudi njegove poezije... Nič zahvale ne potrebujemo! Poslali ti bomo to, kar zaslužiš in bi moral še imeti in kar bi morali vedno imeti vsi fantje in dekleta...«

Konec julija letos — ali natančneje — 21. julija smo v »TT« objavili reportažo z naslovom »Čudna ženska iz Solčave 72«, za katero nam je dalo pobudo pismo nekega našega bralca s Švedske.

Tedaj smo se odpravili v Klobaše in ugotovili tisto, kar smo zapisali:

■ Da živi mati Marija Selišnik s svojim desetletnim sinkom Jožekom v sila neprimer- nih razmerah; v hiši, kateri manjka pol strehe, v pogojih, ki so vse prej kot dostojni človeka. Da živi ta pedsdeset tisočakov letnega dohodka;

■ Da je sinko bolan (in ona tudi)

■ Da se jih nihče ne spominja...

Oni dan sem bil drugič v Klobašah. Drugič pri ženi, ki sama skrbi za otroka, nezakon- skega, ki je v šoli odličnjak.

V rosnem jutru sem jo zatekel pri košnji...

— Se me še kaj spominja?

— En, dobrih ljudi se človek spominja vse življenje... Kako naj se vam zahvalim za vse, kar ste storili zame?

— Jaz? Jaz nisem res ničesar, — se upravi- čeno branim.

— Kaj da ne!

Potem je stopila v hišo in prinesla vsa pi- sma, ki jih je dobila po objavljenem članku v našem tedniku.

Pisma in darila: od ure, ki jo je prejel Jožek iz Crnuče in ki jo hrani kot svetinjo v najhni skatlici, do gasilskega avtomobilčka, ki ga je dobil od Andersa s Švedske ter gumija- stih copat, ki mu jih je prav tako poslal eden izmed vrstnikov, da jih bo lahko nosil v šolo in

Naš reporter ob prebiranju pisem, ki so jih Jožeku in materi pisali naši bralci iz vseh krajev Slovenije. Slika nad naslovom: »Stanovanjsko« poslopje, v katerem se danes prebivata Marija in njen sin Jožek (desno) ter novo stanovanje, ki jima ga bodo pre- uredili iz majhnega kozolca (levo).

— Lahko še kaj poseste?

— O tem smo razpravljali tudi na naši skup- ščinski seji... Odborniki iz Solčave so dejali, da je vse, kar ste zapisali, neresnično...

— Ste tudi vi tega prepričanja?

Vse tako kaže, da bo problem Marije Seliš- nik in njenega sina vsaj delno rešen. Rešen s pomočjo tudi vseh tistih dobrih sočustvanjov iz vseh krajev Slovenije, ki so se tako ali dru- gače spomnili Jožeka in Marije ter jima, če- prav skromno, priskočili na pomoč. Od naše bralke, Marije Podbešek iz Beograda, ki je poslala najskromnejši denarni prispevek, pa do tistih naših bralcev, ki so Jožeku poslali pakete z obroki in podobnim. Človeška solidar- nost je bila v tem primeru vzhovič potrjena. In več kot morebiti vse tisto poslano Jožeku in Mariji je vreden občutek, ki ga Marija Se- lišnik ne skriva, da človek v nesreči ni ostal sam...

Tudi v imenu našega uredništva se vsem znanim in neznanim prijateljem Marije in Jo- žeka Selišnika iz Solčave najlepše zahvaljuje- mo. Zahvaljujemo z željo, da bi krajevni čini- telji in vsi tisti, ki jim je na skrbi rešitev pe- rečega socialnega problema Marije in Jožeka Selišnik, bili prožni in hitri, kot so bili mnogi naši bralci...

Ti pa so — mimo že omenjenih daril — poslali Mariji in Jožeku denarno pomoč v skupni višini okoli 25.000 dinarjev. Od tega je največ prispeval Krajevni odbor SZDL, RK in prosvetnega društva Trnovlje pri Celju, med- tem ko posamezniki, ki so tudi poslali denar, ne bomo omenjali, ker ne vemo, če bi jim to bilo prav.

Ta pomoč sicer res ni bila velika in ne bo rešila njihovih problemov, bila pa je hitra, pred- vsem pa je izpričala polno mero človeške soli- darnosti ter prijateljstva, ki jo Marija in Jo- žek Selišnik globoko cenita in ki ju ne bosta nikoli pozabila...

IZTOK AUSEC

ogledalo

Prekinitev med Soštanjem in Kilecami je trajala od 18.47 do 18.35.

(Ljubljanski dnevnik 18. septembra — »Lju- bljana sinoči brez elektrike«)

Ce že morajo biti, si ljubljanske gospodi- nje tudi za naprej želijo prekinitev, ki se kon- čajo prej kot začnejo.

Pri Smolnikarjevih v Ljubljani rede deset- štajerskih rjavih kokoši. Medtem ko devet kokoši zmes vsak dan jaje običajne veliko- sti in teže (6 gr.), pa je deseta sijajna ko- koš. Letos je znesla kakšnih 40 jajc z dvema rumenjakoma, ki tehtajo še enkrat toliko kot jajca drugih kokoši. Jajce, ki ga vidimo na sliki, tehtaa kar 11 gramov.

(Ljubljanski dnevnik 15. septembra — pod- pis pod sliko »Vsak drugi dan dvojno jajce«).

Normalna jajca tehtajo 60 do 80 gramov. Dvojno z 11 grami mora biti pravo čudo.

Rokometni sodniki za CSSR — Hokejska zveza CSSR bo priredila v Opavi seminar za svoje sodnike, katerega se bodo udeležili tudi 4 jugoslovanski hokejski sodniki.

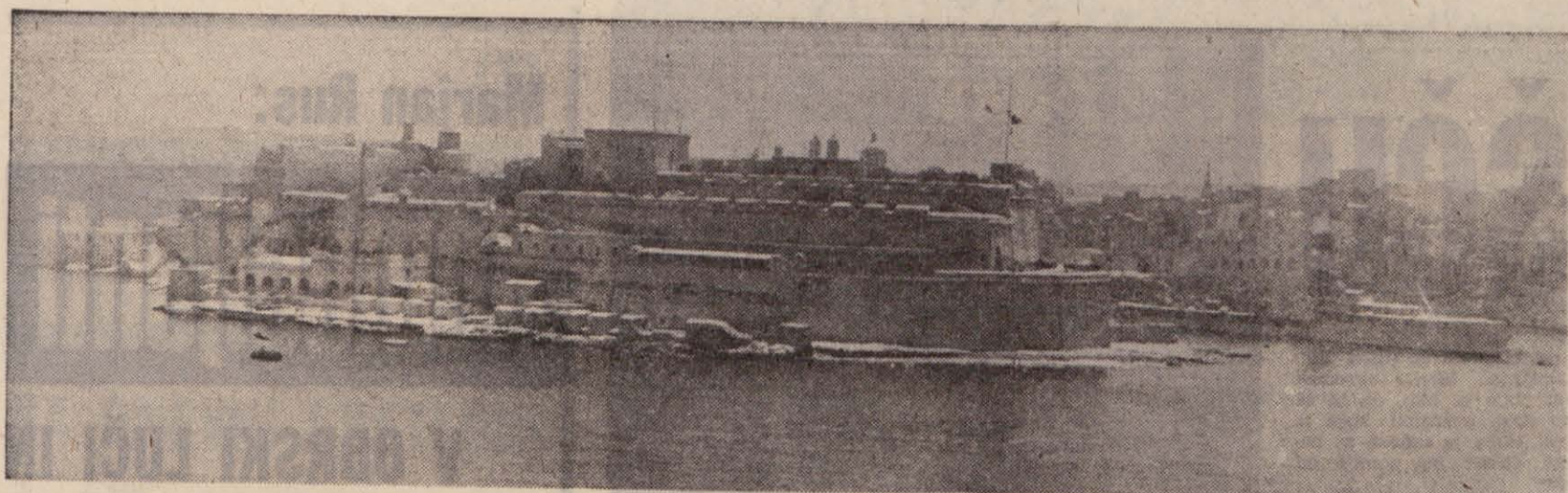
(Ljubljanski dnevnik 16. septembra — vest na 16. strani)

Sportniki vedo povedati, da je med roko- metom in hokejem dokaj razlike.

MALTA: kolonija, ki so ji vsilili neodvisnost

KRIŽ IN RADAR NA OTOKU

Verjetno je precej vseeno, kako človek v letu 64 odkriva Malto, ali pride nanjo z morja ali pa zagleda iz zraka ta otok, pravzaprav te tri otoke, ki so bili še pred nekaj dnevi britanska kronska kolonija in ki so danes že nova neodvisna država v Sredozemlju. Prvi vtisi si morajo biti podobni in vsaj eden bo skoraj gotovo v obeh primerih zgrešen. O treh kopnenih kepar, ki samevajo sredi morja in ki jih svet pozna kar pod imenom največje, ne more biti dvomov. Na pretežno kamnitih otokih ni gore ali hriba, pa čeprav se pokrajina nenehno nekam vzpenja in spušča, tudi kake bogatejše vegetacije ni, le osamljeni borovci, oljke, kakva palma in grmičevje, sivo rjave terase pa precej zgornjo pričajo, da zemlja ne daje kdove kakšnega pridelka. Vse bi lahko bilo precej dolgočasno in žalostno, če ne bi bilo tega sonca, jasnega in svečega v rahli sapi in tega sinje zelenega, bistriga morja.

Toda pogled mora prej ali slej ujeti tudi značilni jekleni pomlesce našega časa, ki se v vsej svoji, nekam pošastni močnatosti dviguje nekje sredi največjega otoka; ogromen radar, ki nenehno, tudi v tako mirno sončno jutro pošilja svoje žarke tja pod oblake, ki jih ni, in potem verjetno, gotovo v splošno zadovoljstvo, spet brezuspešno lovi njihov odboj s kakšnega sovražnega letala. Če, niti ne tako slučajno, nekako hkrati nekaj reakcijskih lovcev in bombnikov s piskavim in bobnečim hrumenjem razbrazda z meglicami nebo in če se potem, ko pogled že objame mogočnega obzidja Vallette, leno umika v enega izmed številnih stranskih zalivov tega ogromnega naravnega pristanišča, kak rušilec, človek že ne more kaj, da ne bi zaplaval v zmoto.

Pred Malto je. Pred tisto Malto, ki že skoraj pol tisočletja velja za eno najmočnejših trdnjav v Mediteranu, pred tisto, kjer je nekoč doživela polom mogočnega turške armade in ki je v tej zadnji veliki vojni Hitler in Mussolini sploh nista upala napasti drugače kot z letali, pred tisto, ki jo Britanci že podludno stotletje nenehno utrjujejo kot enega najpomembnejših členov v verigi svojih utrd, ki se raztezajo od Gibraltarja do Hongkonga. To naj bi bila Malta, za katero je Eisenhower rekel, da je še samo s tem, da je bila v zavezniških rokah, skrajšala drugo svetovno vojno za vsaj eno leto in ki je sili osi nista mogli učititi niti s 1200 bombnimi napadi. Toda to je zmošta, to je Malta naših spominov in naših predstav, nikakor pa ne tiste, ki jo človek lahko odkrije, ko ladja pristane ob novem, turistom namenjenem pomolu v Valletti.

Jedrsko orožje in raketni izstrelki so že pred leti opravičili s polni nepremagljivostjo v tem delu sveta, s strateškim pomenom otoka, ki je bil toliko časa najvarnejše zavetje za vojno mornarico njenega kraljevskega veličanstva. Malta že dolgo več ni neosvojljiv bunker, ker neosvojljiv bunkerjev ni več. Reakcijska letala lahko še tako nenehno hrumijo, radar se lahko obrača kakor hoče in v letalskem oporišču Luqas so lahko, kdo bi vedel že katero leto, nenehno pripravljeni na vojni spopad. Toda to ni več nekdanja Malta. To je samo letališče. V pristanišču pa, kjer se je včasih kar trilo križark in velikih vojniš, sedaj sameva le nekaj ruševic in torpedov, britanska mornariška uniforma ni na cesti nič bolj pogostna kot mieniška kuta.

Gospodar Malte — gospodar Sredozemlja

Tujec lahko prične spoznavati to današnjo Malto že na prvem koraku po kopnu takoj po tem, ko je izvoščik rekel »Ne, hvala.« Zakaj izvoščik mu bo sledil vse čas polurnega sprehoda in ga skušal v najbolj nemogočem jezikovnih mešanica vseeno zabaviti v svojo kočijo. In avtomobilisti, ki bodo prihajali, si bodo brez kakršne koli jeze posikal po levi ali pa na desni, tam, kjer pač je. Jaza bi bila nepoštena, zakaj izvoščik si skuša izboriti za službo, to pa je nekaj, za kar mora imeti razumevanje vsakdo, ki živi na tem otoku, kjer je 330.000 ljudi in kjer je po računih gospodarstvenikov dela in kruha samo za 250.000 ljudi.

Prospekti lahko še tako vabijo v sončno deželo veselih ljudi, toda to so prospekti in če gre že za kakšno veselost, potem je to tista značilna mediteranska vedrost in živahnost, s katero znaajo milijoni ob obalah tega morja prenašati tudi lakoto. To je dobra volja, značaj in ne dobra volja zadovoljstva in izobila. Na Malto mogoče res ni lakote in radijske ter televizijske antene strlijo tudi iz revnih hišic v predmestju, toda to je kljub temu dežela trdga boja za kruh in brezposelnosti.

Delo in kruh, ali pa obratno, to sta ključa za razumevanje malteške najnovejše zgodovine, njene stvarnosti in tudi prihodnosti. Skoraj tretjina vsega prebivalstva nove države živi v glavnem mestu Valletti in njenih predmestjih. Pred dobrimi desetimi leti, ko je bila Malta še tisto, kar je bila, in ko je mornarica v vojni strategiji pomenila še tisto, kar je nekoč pomenila, je skoraj polovica vseh zaposlenih Maltežanov delala v osrednjem britanskem arzenalu za popravilo vojaških ladij. Stirideset tisoč ljudi, ki so živeli na vseh teh nešteatih klanecih glavnega mesta, ob njegovih stopnicah in za stoletja starimi obzidji ali pa v raztegnjenem predmestju, je v arzenalu služilo kruh za svoje, večinoma precej številne družine. Potem pa je vsaj tradicionalna mornarica izgubila precejšnji del svojega pomena, Malta pa značaj edinstvene strateške baze. In Britanija se je odločila, da zapre svoj arzenal v Valletti.

Ni še kruha za vse

Prav ta grozljiva prihodnost, ki jo je bilo že čutiti tudi tedaj — ladjedelnica je namreč že začela odpustiti ljudi — pa je bila vodilo za malteške politike. In tujcem se je lahko zdelo še tako čudno, toda prav napredna, laburistična stranka na otoku, ki je bila tedaj na oblasti, se je odločno branila neodvisnosti, ki jo je otoku ponujala Velika Britanija. Šlo je za biti in ne biti in laburistični voditelj dr. Mintoff, ki je bil tedaj tudi predsednik vlade, nikakor ni hotel dovoliti, da bi Britanija, ko je Malta izgubila zanj doberšen del

svojega pomena, prepustila usodi tri otoke in njihove prebivalce. Dr. Mintoff je zahteval integracijo s kraljestvom. Maltežani naj bi postali enakopravni britanski državljani, imeli naj bi prav toliko pravic in dolžnosti kot ljudje z Otoka. Toda Anglija se je zbal bremena, saj bi to pomenilo, da mora skrbeti za Maltežane prav tako kot za druge svoje državljane oziroma, z drugimi besedami, da jim mora poskrbeti možnost za delo in zaslužek, čeprav več ne potrebuje arzenalov. Zato je zavlačevala pogajanja o integraciji, ki so se začela leta 1956, vse dokler res niso začela v slepo ulico. Ko je potem na Malto laburistična vlada padla in ko je prišla na oblast konservativna nacionalistična stranka dr. Oliviera, je Velika Britanija spet prišla s svojim predlogom o — zanj veliko manj obvezni — neodvisnosti v okviru Britanske skupnosti narodov. In tako je tudi neodvisnost, ki jo je zdaj dobila Malta.

Nezaželena kolonija

V času, ko se v raznih deželah sveta še kravo bijejo, da bi se rešili kolonialnih okovov, je ta malteška neodvisnost, zlasti pa še pot do nje, tudi svojevzstjen paradoks. Zanj jo ima namreč največ zaslug prav najbolj reakcionarna sila na otoku. Treba je priznati, da sila se ne skriva, tujec opazi njeno moč že po prvih korakih na malteških tleh. Razpela na vseh vogalih, kapelice, kjer je le kaj prostora, cerkve, podobe vseh, ki so jih rimokatoliški proglasili za svete, prepoved dvodelnih kopalnih obelk za ženske, menihi, redovnice in duhovni-

NEODVISNO DRŽAVO MALTO SESTAVLJAJO TRIJE OTOKI: MALTA, GOZO IN COMINO. POVRŠINA 250 KVADRATNIH KILOMETROV, ŠTEVILO PREBIVALCEV 330.000

ki — očitno je, da je od časov rodoških vitezov, ki so pozneje postali malteški, in do današnjih dni katoliški cerkvi uspelo, da je na teh otokih, kjer zdaj živijo bolj ali manj aktivne katolike na 87 odstotkov vseh prebivalcev, obdržala kar največji del svojega srednjeveškega vpliva. Prav malteški nadškof Gonzi, ki je po bojevitosti in zanimanju za politiko nedvomno enakovreden najbolj bojevitim velikim mojstrom križarskega reda, je bil tisti, ki se je z vsemi močmi, z vsem vplivom in tudi z vsemi sredstvi bojeval proti integraciji z Veliko Britanijo. Združitev bi namreč pomenila konec dotedanega edinstvenega položaja katoliške cerkve na treh otokih, kjer je bila, kljub temu, da to ni bilo nikjer uzakonjeno, v bistvu državna religija in bi ji hkrati odvzela nekatere materialne donosne in ideološke odločine privilegije, kot so nadzor nad šolstvom, porokom, rojstvi, smrtmi. Zato je nadškof Gonzi z vsemi silami pomagal nacionalistični stranki, da je spet prišla na oblast in hkrati izobčil vse laburistične voditelje ter zagrozil z enako kaznijo vsem tistim vernikom, ki bi volili predstavnik delavske stranke. Čeprav podpora cerkve ni bila tako učinkovita, kot so pričakovali nacionalistični voditelji in nadškof, je ta konservativna stranka vendarle, čeprav z zelo nepričljivo večino, zmagala na referendumu o ustavi nove države. In tako je cerkev v zahvalo dobila take privilegije, kot jih v sodobnem svetu najdemo morabit le v Španiji. Katoliška cerkev je tudi ustavno postala državna religija, posvetne oblasti se ne smejo mešati v njeno jurisdikcijo, ostanejo ji vsi doseženi privilegiji in tudi uradno je dobila popolno nadzorstvo nad šolstvom.

Vsemogočna cerkev

Velika Britanija je zagotovila tej novo pečeni ustavi monarhiji na treh otokih še desetletno gospodarsko pomoč, si hkrati izgovorila pravice do letalskega in pomorskega oporišča ter pripravila tudi teren, da bi te baze uporabljal NATO kot bazo za svoje multilateralne jedrske sile. Prav zaradi tega pa je malteška laburistična stranka ostro nasprotovala taki obliki neodvisnosti in zahtevala popolno državno suverenost in nevtarino, samostojno zunanjo politiko. Ta nenadni obrat v politiki stranke, ki se je pred šestimi leti prizadevala, da bi dosegla integracijo z Veliko Britanijo, je posledica povsem novih perspektiv, ki so se odprle pred Malto. Če sedanost še ni povsem rožnata, pa prihodnost nikakor ni tako zaskrbiljujoča, kot je bila videti pred leti.

Izredno naravno pristanišče pod Valletto ima vse pogoje, da bi lahko postalo v prihodnjih letih največja pomorska servisna postaja na svetu. Vanj naj bi pripluli vsi tisti nešteti tankerji in druge trgovske ladje, ki zdaj plujejo mimo otoka in se drugje oskrbujejo. Proste kapacitete se že zdaj, problem je le, kako privabiti velike ladijske družbe, da usmerijo svoje ladje k otoku.

Ce je, rečimo, to še precej negotova, ali pa vsaj časovno ne ravno najbližja rešitev za gospodarstvo tega otoka, ki zdaj uvaža šestkrat več kot izvažajo, pa je druga, da nedavna na otokih precej nepomembna gospodarska pa-

noga nenadoma prišla v ospredje. Turistični boom, ki je v zadnjih letih zajel Evropo, ni mogel mimo tega večno sončnega otoka, kjer temperatura v kratkih zimskih mesecih nikdar ne pade pod 12 stopinj Celzija in kjer se poleti le redko povzpne nad 26 stopinj.

Pomorska servisna postaja

Ulice v Valletti, ki se nenehno nekam vzpenjajo in spuščajo, so mogoče res utrudljive, toda zato nič manj slikovite. Mediteransko živahni prebivalci, katerim je podnebje dovolilo, da so prenesli večji del svojega vsakdanjega življenja na ulice, delujejo s svojim jezikom nekam eksotično, s svojimi preprostimi veselji, ki si pogosto iščejo duška v folkloru, slikovito, s svojo, sicer verjetno preračunano gostoljubnostjo in ustrežljivostjo pa vabljivo. Suho podnebje je dovolilo, da so se ohranili mnogi zgodovinski spomeniki in tako lahko otoki postrežejo arheološkim entuziastom, katerih je tudi vsako leto več, s spomeniki vseh kultur, ki so v precej burni zgodovini dale svoj pečat otoku: fenicijskimi, kartaganskimi, rimskimi, arabskimi, normanskimi, sicilskimi, francoskimi, španskimi, križarskimi, napoleonskimi in končno angleškimi. In ko se je še razvedelo, da je zdravstvena raven Maltežanov zaradi podnebja ena najvišjih v Evropi, je bilo kot na dlan, da se mora reka turistov usmeriti tudi k tem trem otokom.

Pred štirimi leti je imela Malta samo tri dostojne hotele, zdaj pa že dokončujejo drugi duat hotelskih poslopj. Ugodni pogoji, mogoče celo preveč ugodni, ki jih je nudila vlada nekdanje kronske kolonije tujemu kapitalu za gradnjo gostinskih objektov, so privabili angleške, zahodnonemške, italijanske in ameriške družbe. Tako je neka angleška družba kar za 150 let vzela v najem (za 200.000 dinarjev letno) najmanjšega od treh otokov in bo tam v najbližji prihodnosti zgradila kompleks hotelov, restavracij in vil. Hiltonov hotel ima 500 sob, dve italijanski družbi gradita vrsto najmodernejših hotelov, zahodnonemška družba pa je poskrbela za igralnico. Na malteških plažah, ki so razporejene v kakih dvajsetih delno skalnatih, delno peščenih zalivih, tako strmoglavo raste število tujih turistov.

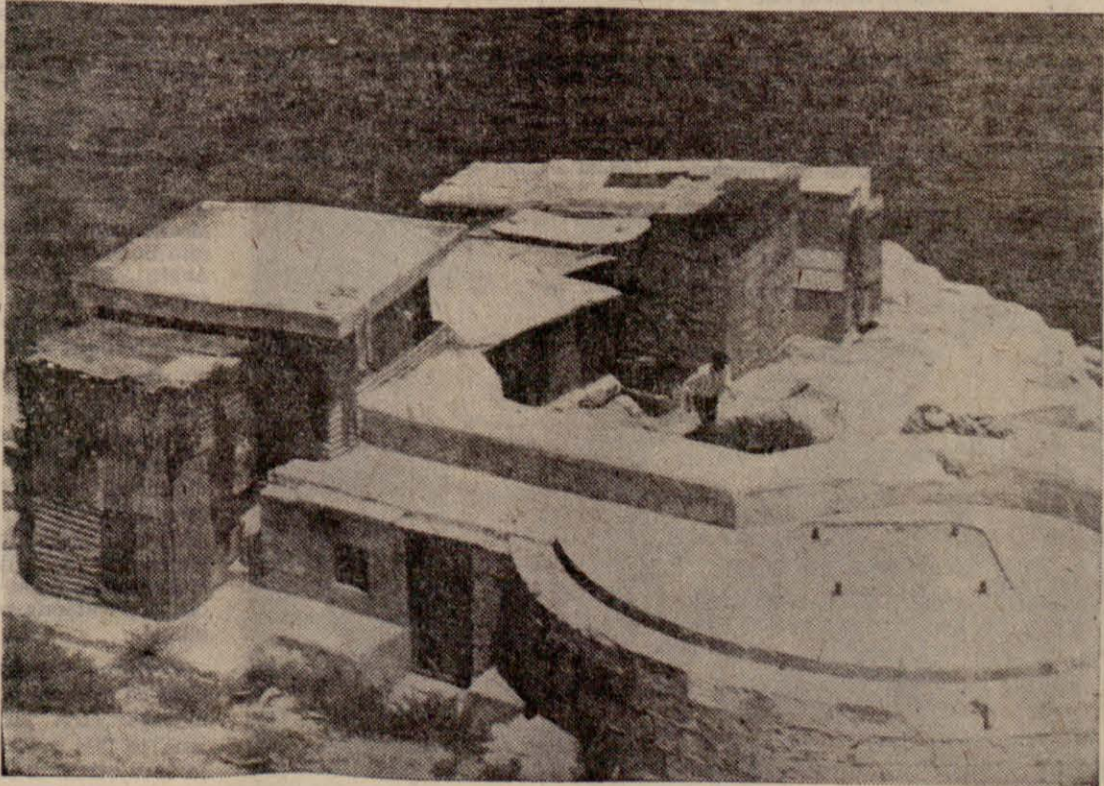
Prav ta izredni turistični zagon, ki prav nič ne pojejuje, pa naj bi zagotovili novi državni sredstva, ki naj bi ji omogočila resnično samostojnost. Nanje tudi računa laburistična stranka, za katero poznavalec malteških razmer menijo, da mora priti prav kmalu spet na oblast.

Sonce bo rešilo Malto

V Valletti imajo tudi zanimiv vojni muzej, v katerem so dobili prostor viteški meči, kamnite topovske krogle pa tudi džip, letalo in torpedo iz druge svetovne vojne. V muzeju ni več prostora in videti je, da je tisti, ki ga je dokončno uredil, tudi sklepal, da ga ne potrebuje, zakaj če bi še kdaj prišlo do kake vojne, ki bi segla do Malte, potem niti muzeja niti obiskovalcev ne bi bilo več. Očitna pa so tudi prizadevanja Maltežanov, ki so nedvomno precej miroljuben narod, da bi vse to, s čimer so jih obdarili Angličje v vseh teh desetletjih, tudi proglasili za muzejske eksponate. Rane zadnje vojne se niso povsem zaceljevale, še zdaj je videti na vseh straneh ruševine in celo ulice ob pristanišču tvorijo same fasade hiš, ki so jih bombe porušile. In če morajo zdaj Maltežani iz povsem gospodarskih vzrokov in deloma tudi zaradi politike nacionalistične vlade še prenašati tuja vojaška oporišča, prav nič ne skrivajo želje, da bi se jih kar najhitreje rešili. V tem so odločni zlasti laburistični voditelji, ki računajo predvsem na podporo angleških laburistov, če bi prišli na oblast. Ko se bo gospodarski položaj zaradi cvetočega turizma toliko zboljšal, da se bodo lahko ti otoki, ki so že pol tisočletja samo trdnjava, vrnili v normalno življenje, si laburistični voditelji obetajo tudi pogoje za dokončni spopad s cerkvijo, ki bo ostala še zadnja zavora malteškega življenja v dvajsetem stoletju.

Miro POC

Malta leta 1964: bunker več nima vojaškega pomena, zato pa v kolibah živi številna družina

V SANTIAGU ONSTRAN ANDOV

Z grica Sante Lucie sredi mesta so se skozi palme in rožnate cvetove japonske češnje blesteli v snegu visoki grenbeni Andov. Po starih kamnitih klopih pod opečnatim dvorcem, kjer sem si pravkar ogledal muzej čilske ljudske kulture, so v opoldanskem soncu posedali dijaki in prepisovali šolske naloge. Prisedel sem k njim, kot da bi bil doma in da bi bil še sam študent. Toda v resnici se mi je vrtelo v glavi — pravijo, da je ta zemlja radioaktivna — in bil sem na koncu sveta, v Santiagu de Chile.

Pred dvema dnevyoma sem preletel v vetrovnem vremenu Ande in se spustil na pacifiški obali Južne Amerike. Sicer so pa stvari relativne... Po poštah v Montevideu sem skoraj teden dni zaman iskal pošiljko, ki bi v treh tednih že morala priti iz Ljubljane: v letalu pa sem lahko bral stockholmske in kopenhavenske časopise prejšnjega dne. Zapustili smo prostrana argentinska kvadrata polja, pampe in sivo pešene ravnine ter se povzpeli nad gorske velikane. Led in molk sta ležala po vrhovih okrog 7000 m visoke Aconcague. Konkvistador Almagro pa je v pohlepu po bajeslovnem zlatem bogastvu Inkov rinil naprej čez Kordiljere, čeprav mu je v mrazu in lakoti popadala že več kot polovica Spancev in skoraj vseh 3000 indijanskih nosačev. Toda snega pod nami je zmanjkalo, letalo se je začelo strmo spuščati. »V nekaj minutah bomo pristali na letališču v Santiagu,« je povedala s širokim nordijskim nasmehom Majken Mattsson, ena izmed stevardev iz posadke letala SAS, s katerim je lani potoval po Latinski Ameriki predsednik Tito.

»Svet je majhen,« sem si mislil. Tembolj, ker sem prišel v Čile, kar v jeziku Indijancev Ajmara pomeni »na koncu sveta«. V Palacio Consino, kjer je bila ob taktatnem obisku rezidenca jugoslovanskega predsednika, že pripravljajo prostore za letošnjega gosta, generala de Gaulle.

Dva milijona šteje Santiago, a vendar daje videz manjšega mesta, kot je recimo Montevideo, od koder sem prišel. Medtem ko se komaj milijonski Montevideo ponaša s širokimi bulvari in sploh daje videz nekam gospodskega, čeprav minulega sijaja, je čilska pre-

NA KONCU SVETA

»Tu pa stanuje v svojem samskem stanovanju sedanjí predsednik, njegov sin, Yorge Alessandri,« so mi pokazali navadno meščansko hišo v stranski uličici blizu Place Armas in poudarili, da Alessandri tudi sicer živi zelo preprosto in hodi peš v predsedstveno republiko. Dva olivno zelena karabinerja, ki sta pohajkovala pred hišo, sta bila edini okrasek predsednikove rezidence. Teh preprosto, a dobro obelodanih in trdo prepasanih karabinerjev sem po mestu sicer sploh lahko našel kar precej. Tej žandarmeriji in vojski se že v urejenem nastopu pozna, da so imeli — nemško Sola.

Pravzaprav nenavadno: a kot so imeli v Čilu že staro tradicijo boja za socialno zakonodajo in ljudsko fronto še pred Blumom, leta 1931 pa celo tako imenovano prvo socialistično republiko, tako se je Čile že po pruski

Santiago — Trg Bernarda O'Higinssa. Med modernimi poslopji na levi in desni stoji univerza

stolnica veliko bolj trda. Velempeto se je razvilo šele v zadnjih 30, 40 letih. Stari Santiago je bil nizak, pritičen, hiše v kolonialnem slogu s korčasto opeko na strehah so zidane iz mešanice blata, opeke in slame. Novi del mesta se je seveda razširil v nekaj prostranih trgih in dolgih ulic, toda hiše so nekam resne, stroge, brez velikih okrasov, ali vsaj z bolj trdnimi linijami secesije. Zaradi potresnih nesreč — največja je bila leta 1906 — si dolgo časa tudi niso upali graditi previsoko. Eno prvih višjih stavb, z mnogimi železnimi konstrukcijami, je postavil pariški Eiffel. Na podlagi sodobnih protipotresnih gradbenih študij pa so zdaj že prišli do 24-nadstropnih palač. Dejansko so pri zadnjem potresu v Valparaisu novejšje stavbe veliko bolje vzdržale kot nižje stare, mi je pravil domačin.

Sama palača, v kateri je predsedstvo vlade, hkrati pa tudi zunanje in notranje ministrstvo, je razmeroma nizka, siva kvadratna stavba z balustrado na vrhu in spomenikom starega Alessandrija, očeta sedanjega predsednika, sredi trga. Plošča na sosednji visoki stavbi socialnega zavarovanja mi je pa oživila spomin na enega izmed krvavih, nikoli ne povsem pojasnjene dogodka političnih obračunavanj v deželi. Tik pred volitvami, v katerih je bil pozneje izvoljen kandidat združene fronte Pedro Aguirre Cerda, je prišlo do vstaje nacionalno socialistične univerzitetne mladine, ki pa je v svojem nepremišljenem podvigu ostala sama. Zandarmerija je pobila 64 mladincev, ki so se zabarikadirali v tem poslopju; Arturo Alessandri je prevzel za to odgovornost.

zmagi nad Francozi leta 1871 obrnil na nemške vojaške instruktore. Še posebej pa je vojsko in žandarmerijo zlikal diktator Ibañez; in to ne samo v vojaško negativnem, ampak tudi v pozitivnem smislu nekega državljankega reda, tako da karabinerji danes niso povsem nepopolarni. Prav z njim objublja tudi sedanjí Alessandri, da bo zagotovil ustavno predajo oblasti po volitvah.

S trga Place de Armas, kjer so imeli nekoč Spanci svojo orožarno, je odkorakala letalska godba na pihala. Ob paviljonu, kjer so redni ljudski koncerti vojaških godb, so upokojenci posedali po klopih vzdolž vseh štirih stranic parka. Trg »4.1« pravijo tudi temu trgu, ker se baje na vsaki od štirih stranic zbirajo upokojenci, brezposelni, Zidje in — Jugoslovani.

Sedemnajst različnih nacionalnih radijskih oddaj lahko slišiš v Santiagu. Našo, jugoslovansko, že dolgo vodi razgledani jugoslovanski Čilenec novinar Danilo Matulić, ki je do nedavna izdal tudi časopis naših izseljencev. Zdjaj so zaradi gmotnih težav prenehali; medtem ko imajo na primer Arabci, kot sem videl, zelo dobro situirano glasilo. Arabski naseljenci, ki so nasploh premožni, zlasti v tekstilni industriji in trgovini, so pa tudi politično zelo zanimivi, saj se, ne glede na to, da jim Čilenci pravijo »Turki« — v sedanjem ciprskem sporu odločajo zoper Turke.

Vse mogoče narodnosti so tako pomešane v tej dolgi obalni deželi med Pacifikom in Kordiljerami, ki je skorajda bolj odprta na Ocean kot na kopno, tako da so prišli vanjo nekateri vplivi celo s tihomorskih polinezijskih otokov. Toda pri vsem tem so ljudje tod nekam enotno avtohtoni, sicer beli, a neke pomešani z indijansko krvjo. Zlasti ženske imajo v sebi nekaj zdravo prirodne in divje preprostega. Tako se tudi nosijo. Trikrat na dan se močno spremeni temperatura v Santiagu, od nič stopinj do 20 se giblje; kadar pa je najbolj hladno, vržejo Čilenci, zlasti pa Čilenke, čez glavo debelo volneno trikotno odejo.

Z Evropo so skoraj bolj povezani kot z ostalo Južno Ameriko. Ne samo glede na številne letalske proge; tudi sicer. Toda hkrati nikoli niso ostali v senci Španije, kot rečemo sosednji Peru. Imam srečo, kajti kamorkoli v Latinski Ameriki pridem, naletim tudi na praznike njihovega narodnega junaka, ki se je boril proti Spancev. Tako sem po Bolivarju, Artigasu in San Martinu tu naletel na polaganje vencev pred spomenik Bernardu O'Higinssu, osvoboditelju Čila.

Toda ko sem se z grica Santa Lucia, kjer so nekoč Spanci postavili svojo prvo utrudo, po vijugastih stezah spustil do vnožja, sem pred vstopom na ulice spet naletel na spomenik španskemu zavojevalcu, Pedru de Valdiviji, ki je nekdo svojemu kralju Karlu V. v slovitem pismu pohvalil lepoto Čila. S cevjo v roki je vrtnarski delavec skrbno škropil po zeleni trati z drobnimi marjetkami v podnožju bronastega jezdeca. Kako radi včasih zalivamo ostroge svojih gospodarjev!

BOGDAN POGACNIK

FILMI V GLEDALIŠČU

KJE? Velenje je pojem, vsi njeni v spomin vseh, ki se količkaj zanimajo za življenje in razvoj izven svojega lastnega kraja. To je rudarsko mesto z devet tisoč prebivalci. Kadar sem prebral rudarske mestice, potem sem v mislih videl blatne, razoranе ceste, mrka rudniška splota in prav tako sive in brezlične hiše, v katerih živijo rudarji. Tisti, ki rijejo pod zemljo. Ki pod zemljo kopljejo prepotrebne črte železnice. Tujci, ki se pripeljejo v Velenje, ne ve ničesar o rudniku. Morda se celo čudi, čemu je zrastle to povsem sodobno, moderno mestno naselje tu, povsem na samem, brez zaledja starega mestnega jedra. Znak je čisti, svetlo, ki ga med stolpnimi, palačami in bloki, pločniki so široki in trgi preveliki. Ali pa se tako zdi, ker je v mestu mir in so ceste skoraj prazne.

Tišino zmori samo ozvočen avtomobil, ki sporoča, da prihaja v Velenje veliki evropski varieté Colorado iz Skopjaja. O tem sporočajo tudi lepaki, napeljeni po vsem mestu. Le v stekleni vitrini na razkošnem

Kulturnem domu je bilo mogoče prebrati, da bo ta dan otvoritev filmskega gledališča. Skromno, kulturno obvestilo. Ali bo sploh kaj ljudi, ki ga bo prebralo, ki jih bo tudi pritegnilo?

KDAJ? V ponedeljek in odslej vsak ponedeljek. Sicer pa se je Velenčanom obetala otvoritev filmskega gledališča nekaj let zatem, ko so se pojavila prva. Niso si ga torej zamislili Velenčani. Prevzeli so zamisel, ki je ponekod lepo uspela, ki je marsikje po začasnih korakih tudi premislila. Zamisel o filmskem gledališču pa ima korenine že štiri, pet let nazaj, ko smo se zavedeli, da film in kino predstava ne more biti samo zabava, ko smo si zaželeli, da bi kdaj pa kdaj lahko sledili filmski predstavi v bolj marnem, zbranim vzdušju kot pa nudi običajni kinematograf. Počasi pa naj bi vse filmske predstave šle po tej poti.

KAJ? Za otvoritevno predstavo si je pravkar porojeno Filmsko gledališče (v sestavi Svobode) izbralo novo slovensko partizansko humoresko »Ne joči, Peter«. Čeprav se je zdel trg pred Kul-

turnim domom prazen, je bila gledališka dvorana s skoraj štiristo sedeži nekaj minut pred osmo polno. Velenčani so prišli gledat film kot sicer zahajajo v gledališče, lepo oblečeni in pripravljeni na kulturni dogodek.

Filmu so sledili pozorno, »vzglase« je v filmu uporabljena »stajerska govornica« in najmlajši slovenski igralec, štiriletni Bojan Lubej. Velenčani so bili nemalo ponosni, da so lahko prvi v Sloveniji videli premiero novega slovenskega filma.

Skupaj z vstopnicami so obiskovalci dobili tudi prospekt, ki oblikuje odslej naprej vsak ponedeljek posebno filmsko doživetje. Bodisi iz zakladnice filmov, ki so šli v pozabo, predvsem pa bodo v Filmskem gledališču lahko sledili najnovejšim filmom, ki so jih odkupile jugoslovanske filmske distribucije, torej nekakšnim predpremieram. Tudi cene so predpremierne.

KAKO? Obiskovalci so namreč plačali vstopnice po dve in po dvesto petdeset dinarjev. Še enkrat več kot plačajo sicer v svojem kinu, ki prav tako dela v sestavi Svobode. Kako to? Razložili so mi takole: stroški predstave znašajo skoraj sedemdeset tisočakov, pri čemer pa ni vsota niti uporaba dvorane, elektrike in osebja. Nalaga za ponedeljkove predstave Filmskega gledališča so kupili (na kredit seveda) za sedem milijonov kinoparatur, da bi lahko zagotovili zares kvalitetno projekcijo. Toda ali ne bo visoka cena odbila obiskovalcev? Pravijo, da ne. Nasprotno, mnogi so izrazili željo, da bi imeli abonma, da bi si zagotovili vstopnice za vse predstave. Med njimi največ rudarji in mladina obeh rudarskih šol.

Filmski večer naj bi bil združen tudi z razgovorom. Takoj sedaj so privrženci povabili ustvarjalce filma »Ne joči, Peter«. Obljubili so, da pridejo, obljube pa niso izpolnili. Velenčani bi radi, da bi prišel tudi kak filmski kritik, da bi se po predstavi morda v Delavskem klubu ali kje drugje, o filmu in filmski umetnosti odkrito porazgovorili. Nekdo je rekel, da bi bilo do-

bro, da bi »večkrat prišel kdo iz Ljubljane«. Morda skromen nasvet: bolje bi bilo, da bi za takšno delo pritegnili koga iz Velenja. Bolje je zanesti se na se kot čakati na pomoč od drugih.

Začeli so pač. Ob predstavah bodo izdajali tudi Filmski list, trudili se bodo, da bo predstava kar najbolj bogata. Pa kratki filmi? Te pa že predvajajo, enkrat na teden, poleti kar na prostem pred Kulturnim domom, pozimi v dvorani, brezplačno.

ZAKAJ? Zato, ker je zanimanje za filmsko umetnost, kljub mnogim televizijskim aršnam na velenjskih stolpnih vedno večje. Zato, ker si po delu v jami žele kulturnega razvedrila. In zato, ker imajo do vsega tega pravico. Saj kinoteka in vse tako ni privilegij zgolj velikih mest.

Privlekat je bila dvorana polna, upajmo, da bo tudi drugič in tretjič, da ne bo treba čez nekaj let zapisati: da, imeli smo Filmsko gledališče, pa je razpadlo. Kot se je že kje zgodilo. Želimo, da se začetno navdušenje ne poleže, da se stopnjuje.

JANEZ KAJZER

filmi, ki jih gledamo

TELESNA STRAŽA YOJIMBO

Japonski film v cinemascope; scenarij Ruizo Kikushima in Akira Kurosava; fotografija Kazuo Miyagawa; glasba Masaru Sato; režiser Akira Kurosava; igralci Toširo Mifune in drugi; proizvodnja Toho, 1961; distribucija Vesna film, Ljubljana. Na zabodu je Kurosava postal znan leta 1950, ko je bil njegov film »V gozdu senzacija na beneškem filmskem festivalu in pomenje za ves svet. Kurosavini filmi imajo poseben pomen za Evropo, saj je odlikoval skoraj njegove filme, žele japonsko kinematografijo. Sedem samurajev. Kravati prestol in drugi in tudi »Telesna straža«, ki se dolgo tava pri nas po obrobah kinematografij. Drugi del »Telesne straže« je tudi po odkupili in upajmo, da bo prišel v Ljubljano še v času, ko bo gledalec še mogoče povezoval v celoto oba dela.

Samuraj Kurosava, o katerem pripoveduje Kurosava, je eden izmed zadnjih najemniških vojakov. Tava iz kraja v kraj, brez pravega cilja in pomena svoje moči. Vse kar ima, so dostojanstvo nekdanje višje kaste bojevnikov, ostroumnost in samurajski meč. Takšen pride v omrtevno mesto, kjer se pretepa in pobija dva vplivni družini, ki se zasvoščita na smrt. Vsi čakajo istega trenutka, ki mora kmalu priti, ko bo ena izmed strank uničila drugo in kruto zavladala nad mestom. V mirnem prostoru pa gospodarijo še pokleni morilci, tolovaji in roparji, ki sta jih obe strani najeli, da bi bili v njihovi službi, ko pride trenutek preobrata. V to vrduje stopi Sanjuro, spornice se s tolovaji in tri takoj pošlje v krio za zmerom in obema strankama dokazuje svojo bojevitost in premoč. Vsaka stranka bi ga rada imela za sebe, da bi jih bil na uslugo, ko pride trenutek preobrata. Samuraj želi mir, a vse, da mir ni mogoč, dokler se obe zločinski strani ne pobijata med seboj. Vse stori, da bi se to zgodilo čimprej, a ne more ostati ob strani, dogodki ga potegnejo v krvavo klanje. Šele v zadnjem obmolu, ko vsiljene od mrtvih, lahko prečita vrv, s katero je bil zvezan eden izmed nedolžnih. Zdi se, da bo v mestu naselil mir, a ostalo je toliko mrtvih, da niti po krstih nihče več ne izprašuje.

Kot v prejšnjih filmih tudi v Telesni straži Kurosava razmišlja o odgovornosti. Vse, kar je filmskega v tej službi ideje, je mojstrstvo. Mojster sam pravi: Če opazujem svoje filme, in to objektivno, se moram znova in znova odkrito vprašati: zakaj človeški smisel ne zmore poizkusiti, da bi bil srečnejši. V Kurosavinih filmih se tradicijska slopsa, v trenutku ko se zagleda resni v oči, mora unakniti Kurosavinu absolutnemu zaupanju v smisel delovanja: delovanje za druge kot potrdilo lastnega življenja. Ljudi nikdar ne potegne, ko zaradi psihološkega podčrtavanja ali umetniške koncepcije, Kurosava hoče človekovo stisko, nesrečo in srečo napraviti vidljivo za sebe, za nas, za vse. In to v potrditve, da se njegov človek individualno uresniči samo skozi odgovorno dejanje. Takšen je njegov drvar. V gorah, v njegovih sedem samurajev in tak je tudi samuraj Sanjuro v Telesni straži. Ob njem pa se prvič pojavi nasprotnik, ki se mu ni mogoče upreti a plemeniti samurajski mečem, ni z njim mogoče izmeriti prave vrednosti, kajti človek se ne približa na konico meča: to orožje je strelno, v Telesni straži šele neznanstvena pištola — ki se je do danes razrazila že v eksplozijo atomske bombe.

Igralec Toširo Mifune je za vlogo samuraja Sanjuro prejel na beneškem festivalu leta 1961 Volpijev pokal za najboljšo moško vlogo.

VOJKO DULETIC

Kdo je bila Jean Harlow

V ZDA je letošnji best-seller knjiga Irvinga Schulmana »Harlow: An Intimate Biography«, podoben in intimen življenjski nekdaj znane filmske igralke Jean Harlow, ki je razburjala naše očete.

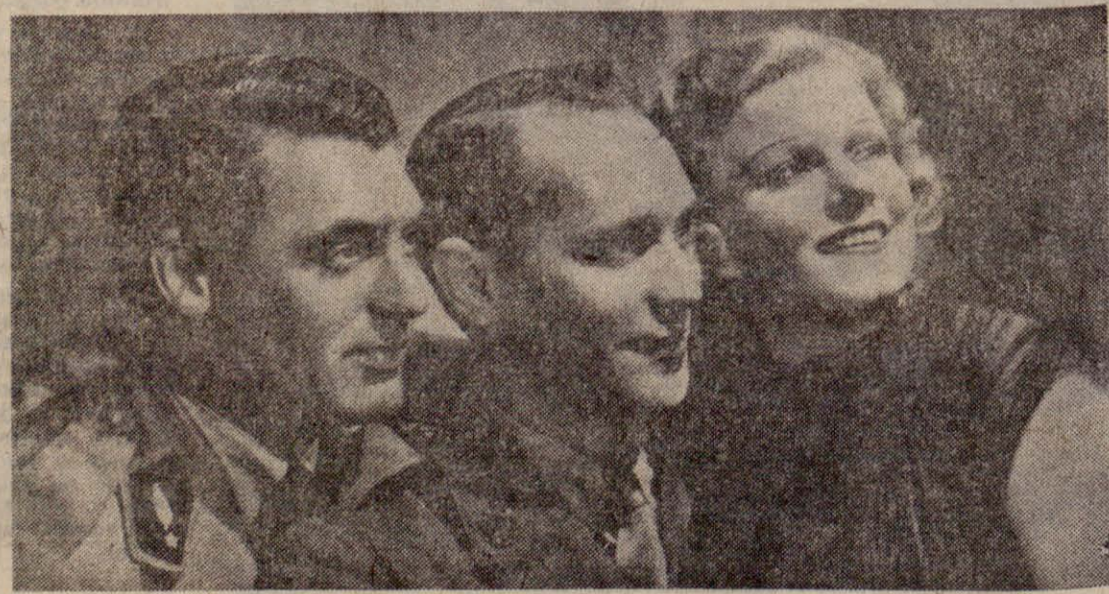
Knjigo so pokupili izredno hitro, čez noč so vsi govorili o njej, čeprav nima nobene umetniške vrednosti. Jean Harlow je bila slavna in bogata, bila je simbol erotike 30 let. Umrla je mlada, takrat so sicer rekli, da zaradi bolezni, vendar so vsi vedeli, da je naredila samomor. Irving Schulman razkriva najbolj skrite podrobnosti njenega življenja, analizira njen zakon s filmskim producentom Paulom Bernom. Bil je impotenten in se je nekaj ur po poroki ubil. Oče Jean Harlow je bil pijanec, mati pa razuzdana ženska. Sama ni bila nič drugačna, Schulman celo trdi, da je bila ninfomanka.

Toda zakaj je Schulman izdal njeno biografijo šele sedaj po tridesetih letih? Umrla so namreč vsi njeni sorodniki in vsi tisti, ki bi se lahko ob njegovo knjigo spotalnili. Njen filmski agent Landau še živi, vendar v takem pomankanju, da je rad za nekaj denarja razkril Schulmanu, kaj je vedel o igralki. Samo on, ki jo je spremljal vse do smrti, je lahko poznal vse podrobnosti. Kar pa nista vedela, sta si izmislila, saj sta pred zakonom varna.

Vendar si nenadnega uspeha knjige ne moremo razlagati samo z dejstvom, da ljudje radi berejo poročila. Pred dvema letoma si je prav tako kot Jean Harlow vrela življenje Marilyn Monroe. Njuni usodi sta si bili v marsičem podobni. Obe sta bili lepi in slavni, obe je slava pokopala. Toda tu ne gre samo o banji. Koliko mladih in lepih deklet se vsako leto napoti v Hollywood, ker jih

zanimata bliše in denar. Koliko se jih vrne razočaranih. Toda tudi tiste, ki uspejo, niso dosti na boljšem. Hollywood terja od vsake svoje plačilo. Vsa ta bitja ne živijo več lastnega življenja, zanje odločajo producenti, filmski agenti in občinstvo. Da bi se rešile iz začaranega kroga, sežejo po mamilih, piščali, upirizirajo skandale. Ko naposled dojamemo, da so zrušile svoje uspehe, se zrušijo, poskušajo s samomori in nekaterim res uspe.

Ljudje pa radi bero o njih, zanimajo jih življenje teh žena, ki so jim ploskali in jih občudovali. Morda je njih okus podoben tistemu, ki so ga imeli naši predniki, ko so gledali gladiatorje v cirkusu, vendar čutijo do njih tudi usmiljenje.

● Zgoraj: Jean Harlow je bila na vrhuncu svoje slave, ko je leta 1937 ob strani Roberta Taylorja nastopila v svojem predzadnjem filmu »Personal Property«. Ze leto dni poprej je bila hudo bolna in je komaj ušla smrti. »Saragoto«, poslednjega filma ni več dokončala. Po kratkem, burnem in tudi škandaloznem življenju je umrla leta 1937, stara šele 26 let. Takrat so zapisali, da zaradi zastrupljenja krvi.

● Spodaj: Prvi film nežne, ljubke plavalaske Jean Harlow — s prvim imenom Jean Harlean Carpenter iz Kansas Cityja — je bila komedija s Stanom in Olim. Njeni naslednji partnerji so bili največji zvezdniki tistega — in sedanjega — časa: Clark Gable, Spencer Tracy, Robert Taylor, Cary Grant. Na sliki: Jean Harlow s Caryjem Grantom in Franchotom Tonon v filmu »Suzy« iz leta 1936.

Olga Šalagova: živeti čim boljše

Srečal sem jo v Zagrebu na IV. internacionalnem festivalu študentskih gledališč. Igrala je vlogo mačke v adaptaciji Svarcovega dela Sarkan, ki ga je uprizorilo Divadelno študij VSMU iz Bratislave. Od njenih kolegov sem izvedel, da je letos posnela svoj prvi celovečerni film in da je bila njena vloga zelo ugodno ocenjena. Stara je 20 let, je študentka četrtega letnika slovaške igralske akademije.

V festivalskem klubu Capitano, ob zvokih jazza, sem ji zastavil nekaj vprašanj.

● Mladi slovaški režiser Stefan Uher je letos posnel film Sonce v senci. Ali mi lahko poveste kaj več o filmu, v katerem igrate eno izmed glavnih vlog?

— Film obravnava problem mladih, njihovo osamljenost in njihova iskanja človeka med ljudmi. Mlad študent, glavni junak filma, spoznava ljudi in njihove značaje po rokah. Ne ve, če ljubi Belo, prijateljico, s katero hodi na sprehode. V brigadi sreča Jano, ki ga nauči spoznavati ljudi in njihove značaje. Sedaj ve, da je zaljubljen v Belo. Brigada se vrne domov. Bela je našla novega fanta Petra, to je fant z zelo čudnimi nazori o ljubezni in ljudeh. Film se tu konča, režiser noče povedati, kaj bo z Jano, Belo in študentom. Pusti jih v sivini mesta, v okolju brez ljubezni, topline in narave.

● Vi igrate vlogo Jane?

— Vlogo Jane sem dobila povsem slučajno. Režiser ni mogel najti primernega tipa za to vlogo. Jaz sem se pripravljala na neko drugo vlogo, režiser me je opazil in dobila sem vlogo Jane. Jana ima svoj koncept življenja — pravi, da človek živi samo enkrat in da naj zato živi čim boljše. V brigado je šla zato, da bi se zabavala. Želi si srečati fanta, s katerim bi preživela ves čas brigade. V bistvu sploh ni lahko dekle.

● Ali je bila to vaša prva filmska vloga?

— Da, to je bila moja prva vloga v celovečernem filmu. Prej sem igrala v več kratkometražnih filmih.

● Nastopili ste na odru in na filmu. Za kaj se boste odločili po končanem študiju?

— Izbrala sem gledališče. Na odru je delo vse bolj celovito in samostojno. Igralec ustvarja svojo vlogo sam, na filmu pa si suženj kamer in seveda zahtev režiserja.

● Ali ste videli v zadnjem času kateri jugoslovanski film in kakšno je vaše mnenje o njem.

— Videla sem film Dvojce. Slovaki imamo tudi slabše filme.

● Kaj bi najraje videli pri nas?

— Moja največja želja je videti Jadran. Na slikah je prekrasen, ali je tak tudi v resnici?

● Kaj bi spremenili pri ljudeh, če bi mogli?

— Dala bi jim malo tršo hrtenico. Vedno se le ni treba pustiti tepsti.

● Kaj bi spremenili pri sebi, da bi si bili bolj všeč?

— Vse, ali pa nič.

Zahvalil sem se ji za razgovor in ji zaželel čimveč uspehov in izpolnitev želja. Ena se ji je že izpolnila, videla je Jadransko morje. V prihodnosti pa pridejo na vrsto še ostale.

Matjaž ZAJEC

paberk

Maureen O'Hara, Rossano Brazzi in Carlos Pierre bodo nastopili v filmu »Zadeva« v Villi Florit. Film bodo posneli po romanu Rumerja Goddena ob Gardskem jezeru v Italiji.

Tallulah Bankhead, znana gledališka in filmska igralka iz leta 1930, bo igrala glavno vlogo v filmu »Fanatik«. Moderno grozljivo-napeto zgodbo bodo v kratkem posneli v Angliji. Pripoveduje o mladi ženski, ki obišče mater svojega umrlega zaročenca. Mati jo zadrži pri sebi kot ujetnico. Dekle bo igrala Stefanie Powers.

Prihodnje leto bodo začeli snemati film o Sherlocku Holmesu. Režiser in producent filma, ki bo imel naslov »Zasebno življenje Sherlocka Holmesa« bo Billy Wilder. Holmesa bo igral Peter O'Toole, dr. Watsona pa Peter Sellers.

V filmu »Džungelska lepota« se je prvič pokazala dvaindvajsetletna Ting Ling. Romena je bila v Kantonu in se je šela v otroških letih s starši

preselila na Malajo. Po zmagi na lepotnem tekmovanju v Kuala Lumpurju se je odločila, da bo postala manekenka in igralka. Začela je s tem, da je predstavljala vzhodu zahodno modo.

V svoji novi vlogi bo Alec Guinness igral osamljenega nemškega veterana, ki v zadnjih dneh druge svetovne vojne skriva v kleti dva ameriška letalca. Boji se, da bo izgubil njuno družbo, zato ju ima zaprta še več let po vojni. Naslov filma je »Darilo z neba«. Zunanje prizore bodo posneli v Münchenu.

Omar Sharif, ki je uspel z vlogo v »Lawrenceu Arabškim«, bo v filmu »Zlata horda« igral Džingiskana. V ostalih vlogah pa bosta nastopila James Mason in Stephen Boyd.

Jack Hawkins bo ob strani Sofie Loren igral vlogo britanskega oficirja v filmu »Judita«, ki ga smenjajo v Izraelu. Judit je nemška židinja, ki gre v Izrael in se zaljubi v poglavarja kibuca. Na željo Sofie Loren so vlogo spremenili, tako da je židinja italijanskega porekla in se imenuje Julija. Film bodo posneli po neobjavljenem romanu Lawrencea Durrella, režiral pa ga bo Daniel Mann.

Marjan Rus:

Komedijanti

V ODRSKI LUČI IN

Mario Šimenc v operi »Ero z onega sveta«, Zagreb

Tenorist Mario Šimenc

Tip za sebe je bil pokojni naš Mario, z Goriškega doma. Kar pevec material zadeva, torej to, kar pevec po svoji naravi vs seboj prinese — in to je pretežen odstotek potrebnega — je imel ta pevec po barvi, moči in lepoti tako kakovosten glas, kot sem ga pozneje v svetu le redkokdaj slišal. Znal je umetniško okusno oblikovati pevske fraze.

Pel je z občutkom in s pravilnim naslovom na zapeto besedo. Prav ta naslon na besedno osnovo je spremljal tudi njegovo igranje: ustvaril je nešteto odrskih likov neverjetno različnega kova. V glasu je spajal južno kantileno s severno probornostjo, kar je posebna odlika vseh vrednih južnoslovanskih glasov.

Njegovi notranji umetniški sili se je nujno pokorila celo tehnično pevsko stran sama, torej to, kar umetniško manj nadarjeni pevci dosežejo šele po dolgem študiju. Oblike ni iskal — ta se je rodila sama po sebi iz bogate umetniške vsebine.

Kolikor je bilo pri njegovem glasu sploh mogoče govoriti o pravilni dihalni tehniki in o šolsko točnem nastavku glasu, je bilo vse povečini slučajno zadeto in nezavedno najdeno, kot pač roža najde barvo in dekle lepoto.

Stoodstoten muzičen tip pevca je bil naš goriški slavček, čeprav v muzikalnem pogledu ni stal preveč na trdnih nogah. Če so mu očitali, da se počasi uči, je pomosno odgovoril: »To je že res, ampak če se jaz kdaj nekaj naučim, tega nikdar ne pozabim! Priznam, da s svojo muzikalnostjo Gostiču niti do kolen ne sežem. On se hitro nauči vlogo na pamet, pa še to kar brez klavirja. Če bi bili vsi taki kot on, bi korepetitorji, ki z nami študirajo vlogo, izgubili svoje službe. Sicer pa ko se zastor dvigne, publiki ne zanima, kako dolgo se je kdo učil svojo vlogo, marveč le, kako jo peče! To je — logično vzelo — nepobitno res! Toda: če bi grdoča vsaj osnovno glasbeno teorijo ponovil, bi pianistom na vajah prihranil mnogo jeze in truda.

Po poklicu je bil učitelj, pa je pozneje pozabil na note in na pike poleg njih. Komponist Gotovac se je dovolj namučil z njim, ko mu je daval v glavo note naslovne vloge v svoji operi »Ero z onega sveta«. Iz same previdnosti je prišel komponist s študijem Šimencove vloge že takrat, ko je napisal šele polovico prvega dejanja. A ko je prišlo do krstne predstave, so ob Šimencem petju vsi skupaj pozabili na trud in na jezo.

Ce je pred predstavo srečal na gledališkem hodniku, kjer je stal pokončen klavir, dirigenta, ga je nalašč vprašal, kje je na klavirju tipka »ce«, čeprav je šaljivec vsaj to dobro vedel. »Bela tipka pred skupino dveh črnih« je zarenčal dirigent, naš Mario pa je pritisnil na to tipko in zapel visoko »ce« brez vsake priprave v največji moči in lepoti. In takrat so z odprtimi usti poslušali vsi v teatru: direktor in dirigenti, pevke in pevci, clani orkestra in tehničnega osebja in delavci. Mario pjeval!

Za Zagreb je bil to, kar je bil stari Danilo za Ljubljano: ljudje so ga »na rokav nosili« in ga imeli nadse radi. Kadar je po ilici promeniral, so obstajali in se obračali za njim in slišali si sto in stokrat besedo »Šimence«. »Vidi ga, gledaj ti njega, kako hoda!«

Ce so v kinu igrali vesel film — posebno dunajskega komika Moserja je Šimenc iz srca ljubil — so Zagrebčani telefonirali na blagajno in vprašali, če je On. Če kupil karto in za katero predstavo. V tem primeru so tudi oni naročili karte. Naš Mario je sedel v prvi vrsti ali pa v drugi vrsti — za tretjo so bile vslopnice že malo dražje — in smejal se je s polnimi usti in tako otroško na ves glas, da se je vsa dvorana nalezla tega smeja.

Med predstavo je namreč jedel prekaženo meso, stisnjeno med prerezano žemijo. Mesa je bilo več kot žemlje. Trdil je, da se mu kar zatemi pred očmi, če mu zakruli prazen želodec. Zato je nosil proviant vedno s seboj. Za vsak primer, kot pač drugi nosijo v malem žepu praške vroči navoroli, in policist svineček, da napiše avtomobilske številke grešnih vozačev.

Šimenc načelno ni hodil gledat opernih predstav, pač pa operete in dramske predstave. Ko sem ga vprašal, zakaj ne gre, mi je to takola razložil: »Če grem v gledališče, potem se grem v odmoru rad sprehajati. V operi bi me ljudje vpraševali, kako mi je predstava — v prvi vrsti seveda tenorist — všeč. S temi vprašanji ljudje nas pevce

(3)

Komedijanti

NA DNEVNI SVETLOBI

love'. Kaj slabega itak nikdar ne rečem, če pa bi trdil, da tenorist dobro poje, bi rekli, da sem zvit in prekanan.

Imel je črne, kratke, kodraste lase; tehtal je močno preko 100 kil žive teže in padal je pri hoji z ene noge na drugo. Roke je držal na hrbtu in z dlanjo ene roke je pri hoji ploskal po hrbtu druge roke. Ljudje so ga pozdravljali: resni meščani in možati kmetje, pobaltni in zagrebške frajlice. Če mu je punčka bila všeč — in všeč mu je bila prav vsaka — jo je takole pozdravil: »Zdravo, pupica moja! Eno oko je imel vedno le na pol odprto, kot da bi pomežikoval prijaznim spremljalcem.

Njegove najboljše vloge so bile: Eleazar v operi »Zidinja«, naslovni vlogi v »Eru« in »Lohen-grinu«, Franjo v »Gorenjskem slavčiku«, Pedro v operi »Dolina« in Samson v operi »Samson in Dalila«. Kadar je v operi »Zidinja« zapel: »Novec brojni!« so se ljudje v gledališču na ves glas zasmejali. »Denarce štejem!« — je bilo namreč njegovo življenjsko načelo. Kdo bi mu to zameril v tistih časih, ko pevcu še niso bili preskrbljeni za starost. Se bolj so se smejali, kadar je v »Trubadurju« po slovensko zapel: »Molči starika! Beseda »starika« v hrvaščini ne pomeni stare babe, temveč le njen tehnični del in to tisti, za katerega so naši predniki izumili stol. Zdaj — moderni kot smo — pravimo stari babi in pa tudi drugi ženci »mлада antiques«.

V Zagrebu so pravili, da je »škrta, torej skop, lakomen. Bil je varčen in z malim zadovoljen. Ni mu bilo do tega, kaj bo jedel in pil: zanj je bila odločilna velikost porcije in pa število polnih kozarcev. Pil je »bevanodo«, t.j. mešanico vina in navadne vode. V Zagrebu je bil solastnik majhne gostilne. To solastništvo je bilo osnovo na prav zmotanem in nepreglednem ustnem dogovoru med njim in njegovim prijateljem Cerne-om, ki je bil tudi primorske krogi. Kaže, da je Simenc v ta »pajzleka«, v katerem so se shajali literati, umetniki in gledališka publika, vložil del osnovnega kapitala, Cerne pa poleg denarja še svoje gospodarske sposobnosti. Če Simenc ni spal in če ni pel, je sedel v gostilni za reklamo kot vizebeske. Obratno: obratno je vsela tabla z napisom: »Petje prepovedano!«, to pa zato, da nas ne bi kdo nagovarjal, naj zapojemo. Prav redkokdaj smo z Gostičem zapeli v tercetu nekaj naših narodnih.

Veliki, elegantni lokali so bili takrat v Zagrebu na pol prazni, v Simencem »pajzleku« pa je bilo težko najti prazen stol, kaj šele prazno mizo.

Simenc je v lokalni zastoj jedel, pijačo pa je moral plačati. Če je preveč jedel, ga je Cerne opozoril, da sta se dogovorila, da se sme najesti do stega, ne pa tako, da mu bo slabo. Ko je ponovi plačeval natakari vino, sta se vedno prepirala zaradi računa. Nekoč je Fanika trdila, da je bilo dva in pol litra vina, on pa je »priznal« le en liter in pol. Ko je svojo trditve takole podprl, »če bi ga dva in pol litra spili, bi moral biti pijan«, mu je natakari tole zabrusila v obraz: »Vi, gospod Simenc, bi se v spiritu namočeni ostali trezni!«

Pogosto je pomagal tudi servirati. Ljudje so se smejali Simencu, ta in Cerne pa ljudem, ki so plačevali. Simencem brat je sedel pri mizici ob vhodnih vratih in zapisoval, kaj in koliko so natakari naročevali pri točaju. Mario mu je očital, da je

Simenc in Cerne v Kranjski gori, 1933

len in da ni za nobeno pravo delo, pa mu je brat potohl: »Moje delo je težje kot tvoje popevanje. Ti nimaš pojma, kako zamotan je to risanje. Če bi bila pedno ista številka, bi še šlo, tako pa je kdaj 15, nato 12,5, potem 3,60 itd. To pa človeku žre žvepel!« Govoril je iz same lenobe tako počasi, da je včasih celo med besedo dihnil.

Cerne je prijateljstvo s Simencem takole na kratko opisal: »V Zagrebu je on meni pomagal, pozneje in popreje pa jaz njemu.« In pozneje je bil res hudo bolan in velik reveč.

Simenc oče je bil mežnar. Tako je Mario znal ministrirati in celo nekaj koralnih spevov si je zapomnil. Ko je v Idriji umrl hotelir Didic, sta šla Cerne in Simenc za pogrebom in to prav za duhovnika. Ti so tako obupno in napačno peli misere, da sta se oba zgrazala nad tem petjem. Ko je Simencu bilo tega javkanja končno že več kot preveč, je stopil med te slabe pevce, vzal enemu knjižico iz rok in pričel sam prepevati žalostne koralne pesmi Jeremija preroka. Iz hvalečnosti so oba povabili na pogrebščino in ju dobro pogostili. To je bil prvi Simencov umetniški honorar: prhut in črno vino. Pozneje so bili honorarji obično večji.

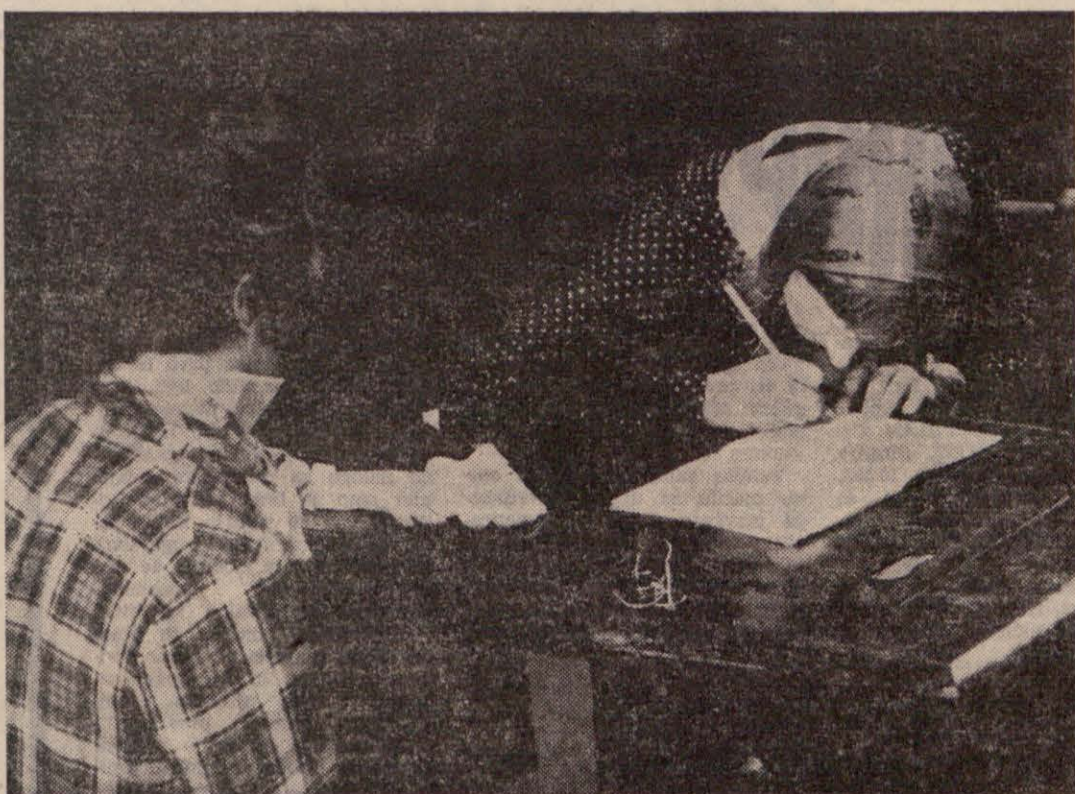
Cerne je postal Simencov impresario, njegov umetniški agent. To je bilo pa takole:

Nekoč je Cerne vprašal Simenca, koliko ariz zna, in ta mu je povedal, da zna na pamet samo štiri.

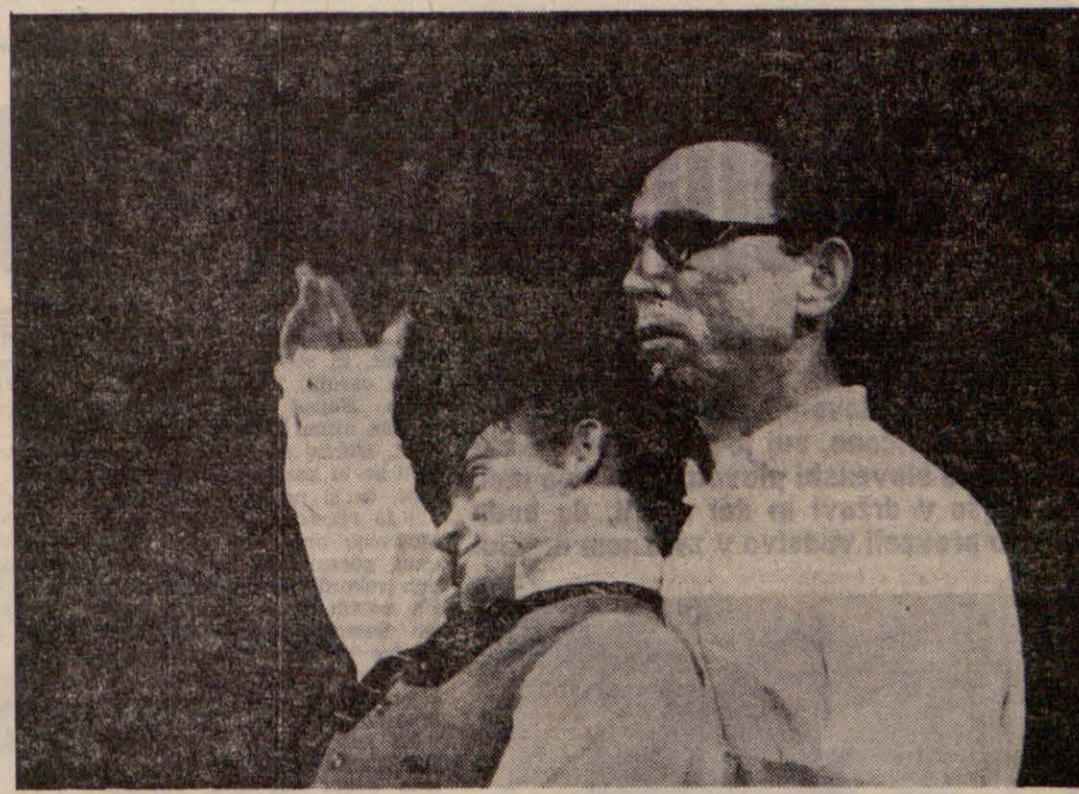
»Dovolj za samostojne koncerte! je odločil agent. »Boš pač počasi pel in po vsaki ariji šel v garderobo na požirek črmine. Če bodo ljudje ploščali, boš vsako arijo ponovil. 2 X 4 je osem, več kot osem ariz pa še Caruso ni na koncertu pel!«

V Ajdovščini je bil prvi koncert. Cerne je sedel pred vhodom v dvorano pri mizici in prodajal karte. Sedeli po načelu »kdo prej pride, prej melje« se numerirani niso bili. Na davkarji koncerta nista prijavila. Ko so ju klicali na odgovor, sta se zgovorjela, da sploh vedela nista, če bo kdo prišel. Rdeče vstopnice so bile prazne, le pečat z napisom »Plačano« je Cerne pritisnil na plačane karte. Zraven je s tintnim svinčnikom, katerega je kar v usta pomakal, napravil na karte tri klicaje, katere je moglo videti na večjih kmečkih dvoriščih, kjer je na velikih tablah v svarilo napisano »Hud pes!«

Prihodnjic naprej Copyright by Marjan Rus

Najuspešnejša predstava na festivalu je bila »Lekcija« Eugena Ionesca v izvedbi Théâtre 45 iz Pariza. Na sliki (levo) je Didier Kaminka v vlogi profesorja, za katero je dobil naslov najboljšega igralca festivala

Slovaško Divadelno štúdio VSMU iz Bratislave je uprizorilo uspešno adaptacijo Svarcovega »Sarkana«. Gledalci so nagradili prizadevno skupino, vzorno režijo in jedko besedilo s praviimi ovacijami aplavza

Četrti mednarodni festival študentskih gledališč v Zagrebu

ANGLEŽEV NE RAZUMEJO NITI V ANGLIJI

Ze tretje leto je Zagreb gostitelj množice študentov — gledališčnikov. Letos se je v Zagrebu zbralo na IV. mednarodnem festivalu študentskih gledališč doajet gledaliških skupin iz dvajsetih držav. Namen festivala niso samo gledališke predstave in razgovori o njih, eden izmed namenov je, da se mladi ljudje vseh narodnosti čim bolj spoznajo in da porušijo pregrade, ki so jih med njih postavile meje in jeziki.

Festivala se bomo mnogokrat spominjali z nostalgijo

Da, premnogokrat se bomo ob pogledu na naš gledališki program in naše uprizoritve spominjali predstav z zagrebškega študentskega festivala. V kratkem času smo si ogledali toliko zanimivih poizkusov, doživeli toliko prijetnih presenečenj in užikov, da je festival kar prehitro minil. Program je bil napolnjen do minute in niti ene predstave ni kazalo zamuditi. Studentje iz najrazličnejših držav so nam vedno znova pripravljali presenečenja. Vsi so iskali neki nov svoj, gledališki izraz, vsi so skušali biti angažirani v mejah svojih možnosti, in to jih dela še posebno simpatične. Amaterji so pokazali svojo superiornost nad svojimi profesionalnimi kolegi.

Festival je otvoril Svarcov Sarkan

Simpatični študentje igralske akademije iz Bratislave so nam prvi večer predstavili svojo adaptacijo Svarcovega dela Sarkana, ki je ležalo doiga leta v bunkerju in je bilo prvič uprizorjeno leta 1958.

Režiser Karol Spišák je delo postavil mojsrsko. Na videz je igra polna improvizacij, vendar je delo do potankosti nastudirano, nič ni prepusteno slučajju in invenciji igralcev. Sarkan je satira, kakršnih si moramo želeli čim več — tudi pri nas.

Ta uvodna predstava je še povečala naša pričakovanja, tako smo upali, da bomo tudi prihodnje dni gledali lepe predstave. Naša pričakovanja so se izpolnila.

Režiser Karol Spišák je delo postavil mojsrsko. Na videz je igra polna improvizacij, vendar je delo do potankosti nastudirano, nič ni prepusteno slučajju in invenciji igralcev. Sarkan je satira, kakršnih si moramo želeli čim več — tudi pri nas.

Ta uvodna predstava je še povečala naša pričakovanja, tako smo upali, da bomo tudi prihodnje dni gledali lepe predstave. Naša pričakovanja so se izpolnila.

Knjige in ljudje

RAKOV POVRATNIK

S knjigo, kot je Henryja Millerja Rakov povratnik (Državna za ložba Slovenije — prevedel M. V., opremil Uroš Vagaja), je vedno križ. Vest o škandalih okrog nje so namreč prišle do nas mnogo prej kot knjiga sama in že nekaj časa vemo, da je iz krvavih bojov z mračnim, zaprašenim puritanskim svetom izšla kot zmagovalka in je tako prišla do nas že zelo ovencana s slavo. To moramo seveda zdaj upoštevati in jo tudi sprejeti kot zmagovalca. Zmagovalca pa je, kot znano, treba predvsem navdušeno pozdravljati in ga po možnosti zasuti s cvetjem, prav zelo neprimerno pa bi ga bilo nejevrno vprašati, če je res zmagal in kako je le mogel, da je sploh zmagal. Pa še na nekaj moramo pomisliti, ko se odločamo za Rakov povratnik ali proti njemu. Na to namreč, da so bili njegovi nasprotniki v tridesletni vojni, ki se je pred komaj nekaj leti končala v njegovo korist, puritanci. Puritancev pa ne maramo in nikoli ne bi držali z njimi. Dvomiti o nespornih kvalitetah Rakovega povratnika bi zato skoraj pomenilo biti enakega mnenja z generalnim direktorjem ameriške pošte, ki je prepovedal razpošiljanje knjige. In le kdo na svetu si želi biti podoben ameriškega poštnemu direktorju?

Miller pa ima na svoji strani še eno prednost, namreč dejstvo, da se njegovo ime vedno omenja v izredno dobri družbi pisateljskih imen med obema vojnama. Ta ameriška generacija pa je bila ne le umetniško kvaliteta, pač pa gotovo tudi globoko prepričevalna in pogumna v svojem uporju zoper zahodno civilizacijo, ki postaja sama sebi namen in v svojem zasopljem galopu pušča ob strani človeka. bolj nesrečnega in osamljenega kot kdajkoli. Ne bi bilo prav trditi, da je Miller po krivici zašel v to imitno družbo, saj ni mogel zanikati, da se tudi Miller bori zoper zlagane, ponarejene, pa vendar na splošno spoštovane in nedotakljive vrednote. Ampak vendarle pa se v primerjavi z drugimi bori na precej omejenem področju seksualnega življenja, nekoliko preveč iztrganega iz celotnega doživ-

Predstave polne domiselnosti

Program festivala je bil natripan. Vsak dan smo si ogledali dve do tri gledališke predstave in sodelovali na diskusijah o predstavah. Nekateri diskusije so bile burne in kar težko je bilo poslušati, kako so se predstave zničile — postale so le razclenba elementov predstave in iskanje odlake v jajcu. Tudi ko so bile na tapeti najboljše predstave, se je našel nekoč, ki je rekel: »Vaša predstava je bila lepa, vendar ali ne bi bilo bolje, če bi to napravili tako in tako?« Znano pa je, da je mnogo laže kritizirati, kot pa kritiko prenašati. Moglo je ravno zaradi tega ustvarjalci predstav niso tako pogosto sodelovali v diskusijah.

Značilno za vse skupine je bilo, da so iskale neki nov gledališki jezik, ustvarjale nove koncepte gledališča, postavljale že pozabljena dela na oder, iskale dela tistih pisateljev, ki se malo izjavljajo, pa so dobra. Vse predstave, razen redkih izjem, so bile sveže in angažirane. Videlo se je, da jih ustvarjajo ljudje, ki imajo gledališke radi.

Na predstavi skupine iz Erlangena samo 387 gledalcev

Predstavo študentov iz Erlangena Padovanke si je ogledalo samo 387 gledalcev in še precej od teh je gledališče zapustilo pred koncem predstave. To je bila tudi edina predstava, ki je tematsko in odsko daleč zaostajala za povprečjem. Studentje iz Erlangena so svoje poslanstvo jemali vse prelahko. Igra Padovanke je po vsebini ni zanimiva, če pa upoštevamo še slabo izvedbo, potem nam je povsem jasno, zakaj so jo igrali pred skoraj prazno dvorano.

Angležev ne razumejo niti v Angliji

Angleži so letos prišli v Zagreb z dramo modernega angleškega pisatelja Jamesa Saundersa Prihodnjic ti bom pel. James Saunders je znan po enodejankah v stilu gledališča absurda. Next time I'll sing for you je njegova prva celovečerna drama in študentsko gledališče iz Manchesterja je eno prvih, ki jo je uvrstilo v svoj program.

Mnogi gledalci v dvorani so se pritoževali, da dela in angleščine niso razumeli, čeprav znajo dobro angleško. Na diskusiji so jih angleški študentje kaj

hitro potolažili — tudi mnogi Angleži niso niso razumeli. Za vlogo Lizzie je dobila Christine Pottle prvo mesto in s tem naslov najboljše igralkice festivala.

Lekcija — najboljša predstava festivala

Pariško študentsko gledališče Théâtre 45 je na festivalu nastopilo z dvema enodejankama, s Krvnikovo žrtvijo in Lekcijo Eugena Ionesca. Njihova ekipa je bila številčno najmanjša, štela je le šest študentov in od tega so bili le trije igralci, ki so nastopali v obeh enodejankah, v Krvnikovi žrtvi pa je v vlogi Mimose nastopila režiserka sama.

Ionescova Lekcija je že tematsko zelo zanimiva, če k temu pristojemo še izredno igro in režijo, potem vemo, zakaj je žrtija prav tej uprizoritvi dosedaj prvo mesto.

Jugoslavlani tokrat nič posebnega

Od jugoslovanskih amaterskih gledališč sta letos v Zagrebu sodelovali dve: Študentsko eksperimentalno gledališče iz Zagreba z komedijo Nikolaja Nešića Komedija peta, komedija šesta in Beograjsko mladinsko gledališče »Ivo Lola Ribar« z igro Voskova in Veriča Bala da iz cunji. Zagrebčani so komedijo izvedli solidno v brechtovskem stilu, medtem ko so Beograjčani precej zaostajali. Režiserjev koncept je bil zanje pretežak in oder prevelik. Tudi sam izbor za nastop na takem festivalu se mi ne zdi najprimernejši. Zakaj nastopati z delom tujega avtorja in zakaj obupati renesančno delo, ki ne more biti vedno zanimivo? Ali nimamo res nobenih naših modernih avtorjev, ki pišejo o naših problemih in o našem človeku, skratka o problemih, ki so specifični prav za nas Jugoslavlane? Jugoslavlani tokrat niso bili res nič posebnega.

Brana Crnčević:

Piši kot molčiš

Morilec preteklosti — to je postal poklic. Debeli ljudje ne razmišljajo, kdo je zaradi njih suh. Zdravite si iskrenost, jemljite trikrat dnevno laž. Siromak čaka na poletje, da bo sam bos. Odšel sem v boljše življenje, vrnem se čez pol ure.

Capitano — pijača za udeležence festivala

Vsak večer je bil v prostorih Studentskega centra odprt festivalski klub z zvanečim imenom Capitano. Vstop vanj so imeli vsi udeleženci in gostje festivala. Odprt je bil od 22. do 4. ure jutraj, zato ni čudno, da organizatorji festivala niso oskrbeli zajtrkov za udeležence.

Klub je bil aranžiran čisto gledališko. Po stenah so viseli kostumi, ki jih je prav v ta namen pripravil Mihajlo Arsovovski, plesišče pa sta osvetljevala dva reflektorja. V baru so točili poleg domačih specialitet tudi posebno pijačo Capitano, ki je odkrito povedano zelo močna. Za ples so neutrudno igrali zagrebški jazz glasbeniki, med njimi tudi neprekosljivi vrbatronist Boško Petrović in trobentač Ladišlav Fridy.

V klubu je potekala tudi večina razgovorov, uradnih in privatnih. Preganjala se je trema pred predstavami, proslavljali so se uspehi, sklepala so se poznanstva. Plesalo se je, Italijan z Nemko, Jugoslovanci s Slovaki, Francoz z Italijanko. Vskod se je zabaval, kot se je znal. V klubu so bili tudi koncerti, kabareti, gledališke predstave, poskrbljeno je bilo za vsakogar. Mnogi so v splošno veselje zamenjali fontano v vrtu kluba za tuš. Bilo je veselo in za udeležence festivala nepozabno.

Bulletin — festivalski informator

Vsak dan je izšla številka ciklostirnega informatorja festivala. Poleg kritik, vsebin del in obvestil, so bile v njem skrite tudi bodice — šef tiska je šel domov bos, čevlje je nosil v rokah, ali kopalci iz Bratislave so zamenjali kopalnico v študentskem domu za bazen okoli vodometu v festivalskem vrtu, ali na predstavi skupine iz Erlan-

gena je bilo na začetku 387 gledalcev (koliko jih je ostalo do konca Bulletin ne poroča) in tako dalje. Med šalami in resnim delom se je festival bližal h koncu.

Prihodnje leto ne pridem na festival

To je izjavil režiser slovaške skupine Karol Spišák. Letos se mu je v času festivala rodil še drugi sin. Isto se mu je zgodilo že lani, ko je bil v Zagrebu z Dundom Marojem in je dobil prvega sina. Začuda svojima sinovima ni dal imena Dundo in Sarkan. Njegov primer je ves čas festivala krožil, medtem ko je sam ponosno kazal telegram, s katerim mu žena sporoča radostno novico.

In organizacija?

Letos je študentski festival že tretje leto v Zagrebu. Dobil je že tradicijo in svoje mesto v kulturnem življenju Zagreba. Or-

ganizatorji so tudi letos uspešno opravili svojo nalogo, vse je potekalo po določenem redu, vaje, predstave, obiski, sprejemi, prav vse. Nič čudnega ni, da so hodili okrog blelih obrazov in s podočnjaki. Verjetno so si sedaj, ko je festival pri kraju, pošteno oddahnili.

Sta pa dve stvari, ki bi jih vejaljo premisliti in mogoče v prihodnje spremeniti. Zagrebška komedija ni primerna za upriličenje komornih predstav. Vse preveč hrupa je, stoli škripljejo in prostor sam je tesen. In ali ni mogoče Zagreb preveliko mesto za tak festival, vse se v njem nekako izgubi, izgubi se tudi vtis skupnosti, ki je takemu festivalu potreben.

Nisem imel namena dajati kritik in mnenj o festivalskih prireditvah. Hotel sem le opisati festival tako, kot sem ga videl, skozi prizmo opazovalca, ki ga je festival navdušil.

MATJAZ ZAMEC

NEVA ZAGREB

EAU DE COLOGNE

CHANTILLA

PARFUM

Fantastičen vonj elegantne in plemenite vsebine, kreiran iz najboljših francoskih olj!

PROFINJENI - PLEMENITI - ELEGANTNI

NOVI MODNI VONJI ODLIČNE KAKOVOSTI

MARIJA CVETKO

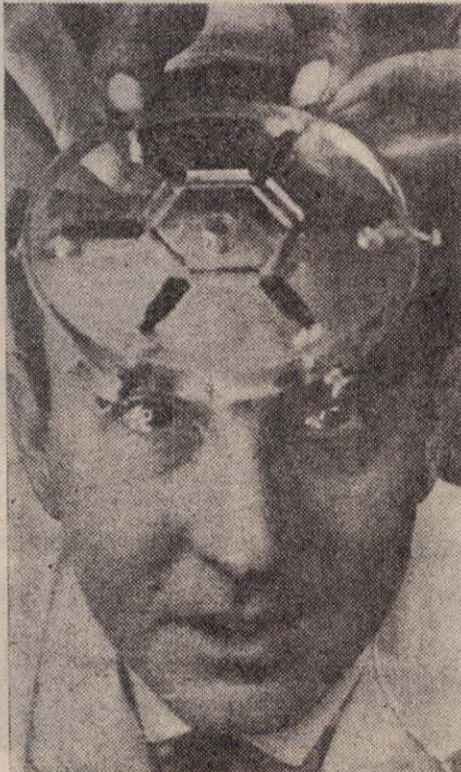

SKRIVNOST UČENJA

ZNANJA SE JE MOČ NAJESTI

Znanost nas bo kmalu odredila muk učenja — izdelovala bo tablete, ki bodo olajšale učenje, na primer tablete za pouk klavirja ali višje matematike. Kakšni imenitni časi, kajne? Obeta nam jih ameriški psiholog dr. James McConnell, ki dela poizkuse na Michiganski univerzi. Tam mu je na voljo nad osem tisoč črvov vrtnicarjev. Modrost, ki si jo je učenjak McConnell pridobil s svojimi črvi, je mogoče zajeti v enostavno formulo: znanja se je mogoče najesti. Se pravi, mogoče si ga je pridobiti z jedjo.

Med svojimi raziskavami o poteku učenja je McConnell svoje dva centimetra

Ameriški psiholog dr. McConnell

Vrtnicar: črvi z dvema glavama se učijo bolje in hitreje

dolge črve vrtnicarje, ki živijo povsod po svetu v mlakah in ribnikih, spustil skozi ozke, z vodo napolnjene cevke in jih pri tem naučil lekcije: osvetlil jim je glavo s 100-watno žarnico in jih nato šokiral z električnim udarcem. Živali naj bi se že pri vžigu žarnice naučile ustaviti se in se izogniti električnega šoka. Povprečni črv se je te lekcije naučil po sto petdesetih do dvesto vajah.

Zdaj je McConnell naučenega črva v sredini prerezal. Živali takim udarcem usode namreč kljubujejo, kajti odrezani del se lahko v štirih tednih spet razvije v celega črva. Ko je McConnell preiskal oba regenerirana črva, se je izkazalo, da sta znanje prvotnega črva ohranila oboje, tisti, ki je izšel iz glave, kakor tudi tisti, ki je izšel iz repa. Nemudoma sta reagirala na znak z žarnico. Učena snov, tako je ugotovil McConnell, se sicer obdelava v možganih, toda potem se vsebina spomni razširi po telesu, med drugim tudi v živcih v repu. Le tako je lahko repni del, ko se je regeneriral, poslal v možgane informacije.

Kako pa lahko možgani razmnožijo, kar so se bili naučili.

V možganski celici, ki si je nekaj zapomnila, se po znanstvenikovem mnenju karaktersistično spremeni neka kemična substanca. Podobno kot luknjana kartica zbere ta substanca določene informacije. McConnell je lahko dokazal, da je ta material ribonukleinska kislina, imenovana kratko RNS. Po sprejetem vzorcu lahko možganska celica proizvede mnogo teh RNS molekul in jih razpošlje. Potemtakem se tudi črvi, ki imajo več živčnih celic in več RNS materiala, hitreje učijo. To se je pokazalo na črvi, ki so mu prerezali glavo in je razvil potem dve glavi in dvoje možgan.

Pri drugem poskusu je znanstvenik ne-naučene črve vrtnicarje nahranil z zrezanimi treniranimi črvi. Tudi ta poskus je presenetil: kanibalisti črvi so se lekcije še enkrat hitreje naučili. RNS molekule v vtišnjem spominu lekcije so prišle ne-prebavljene skozi steno črevesja kanibalisti črvov v živce. Potemtakem so kanibalisti živalce znanje dobesedno požrle.

Optimistični ameriški znanstveniki menijo, da bo take molekule mogoče nekoč sintetizirati izdelovati. Študente bodo takrat enostavno požirali tablete, namesto da bi se potili ob učnih knjigah.

ZA LOVCA IN DOBREGA POZNAVALCA STRELNEGA OROŽJA NI DRAGOCENEJŠEGA PREDMETA, KOT JE PUŠKA ZNAMKE PURDEY, KATERE »RODOVNIK« SEGA TJA DO NAPOLEONOVH ČASOV. NEPREKOSLJIVA KAKOVOST IN IZREDNA PRECIZNOST STA SIMBOLA IZDELKOV FIRME PURDEY.

Sedež podjetja je skorajda skrit nekje v osrčju londonskega Mayfaira. Na vratih zasledimo le skromno kovinsko ploščico z vgraviranim napisom James Purdey & Sons Ltd. Ko vstopiš, je tvoj prvi vtis, da si v nekakšni razkošnejši lovski sobi. Pod stebrom kraljuje velika omara, polna nabojev, na drugi strani moli s stene rogata glava afriškega bivola, v stekleni vitrini pa so kot dragulji lepo razvrščene in razstavljene čudovito cizelirane puške. V sto petdesetih letih dinastije Purdey so jih izdelali 27.324 (vsako z natančnostjo, ki bi bila vredna najboljših švicarske ure) in približno polovica jih je še vedno v rabi.

Izredno lepa cizelacija je tudi ena izmed odlik

James Purdey, sin londonskega puškarija, si je že leta 1814 pridobil med takratno športno aristokracijo sloves najboljšega mojstra svoje stroke. Samo s tem slovesom izredne izdelave in skromnim kapitalom, ki mu ga je prinesla ta slava, je osnoval lastno delavnico. Verjetno je bil prvi v svojem poklicu, ki je praktično združil vse operacije, potrebne za izdelavo puške. Tako je lahko osebno nadziral delo za vsak posamezen sestavni del. Uspeh tako natančnega, da ne rečemo pikolovskega postopka, ni izostal. Puška znamke Purdey je postala pojem kakovosti. Po njegovi smrti je prevzel vodstvo sin James, mlajši, kot so ga običajno imenovali. Vzpon je firma dosegla v letih 1870 do 1880, ko so izdelali nekaj izboljšanih in izpopolnjenih modelov. Z razvojem podjetja je kajpak rasel tudi finančni in družabni ugled in daleč so se bili časi skromnih puškarijev. Jamesu mlajšemu so sledili sinovi Athol, Tom in Jim, tem pa zopet njihovi sinovi, ki so vodili podjetje do pred kratkim. Kot toliko angleških institucij, ki kaj dajo na tradicijo in se upirajo času, je tudi firma Purdey našla ustreznega moža za to nalogo: Harry Lawrence, ki je zdaj direktor podjetja, je delal v njem že od svojega štirinajstega leta dalje in še danes si kdaj pa kdaj nadene delovno haljo ter osebno nadzira delo v delavnicah. Puška Purdey ne sme izgubiti svojega slovesa.

Naročiti puško pri Purdeyju ni nikakor preprosta

NAJDRAŽJA PUŠKA

zadeva. Predvsem kupcu dobro premerijo: dolžino rok, široko ramo, lego očesa, medtem ko meri na cilj in podobno. Če kupec živi v Angliji, mu vzamejo mero najraje kar na strelišču, kjer izvedenci opazujejo njegovo držo pri streljanju na cilj v različnih položajih. Razen denarja mora imeti kupec tudi precej potrpljenja, zakaj izdelava puške bo trajala skoraj gotovo dve leti, preden se bo znašla v nestrpnih rokah lastnika.

Purdey zaposluje trenutno petdeset mojstrov. Potrebni les za nekovinske dele puške uvažajo iz francoske Dordogne, kjer raste oreh posebno dobre kvalitete in lepe barve. Les mora potem »pocivati« še pet let, preden je primeren za nadaljnjo obdelavo. Kos takega lesa je že v surovem neobdelanem stanju vreden kakih štirideset tisoč dinarjev. Cevi dobivajo iz neke velike angleške jeklarne, po potrebi pa jih še obdelajo v lastni manjši topilnici, ki je v mestu Droitwich v Worcestershireu. Vso ostalo ročno delo s kovinskimi in nekovinskimi deli pa opravijo mojstri v Paddingtonu. Puško izgotavlja sedem izvedencev za posamezne sestavne dele: cevi, kopito, mehanizem, pa še cizeliranje, glajenje in končno mož, ki ta tudi zunanji podobi neprekosljiv sijaj. Samo za to končno fazo so potrebni trije tedni. V enem letu izdelajo nekako sto petdeset pušk, razen tega pa skrbijo še za razna popravila, pregleda, zamenjavo lesenega dela in seveda posebne želje lastnikov. Običajna puška firme Purdey stane približno milijon in pol dinarjev, kvaliteta izdelave pa je taka, da bo gotovo preživela ne samo lastnika, pač pa tudi njegove potomce.

Puška mora biti skrbno uravnotežena

ti in avto

MIŠICE BODO POVEDALE

Vsako leto se na tisoče sofojskih kandidatov s strahom v srcu preseda pred aparati, ki bodo zaznamovali in odločili, kdo ustreza in kdaj ne. Napeti kot strune čakajo, kdaj se bo prižgala drobna žarnica, da bi se v istem trenutku pritisnili na pedal ali gumb. Kromometer pa bo pokazal uspeh ali neuspeh, zakaj v Italiji je tak test potreben za vse, ki si žele pridobiti vozniško dovoljenje »D« in »E« kategorije. Odloča čas, ki poteče med zaznavanjem dražljaja in reakcijo. In vendar danes ni več resnega strokovnjaka, ki bi kaj dal na tak način preverjanja voznikovih sposobnosti.

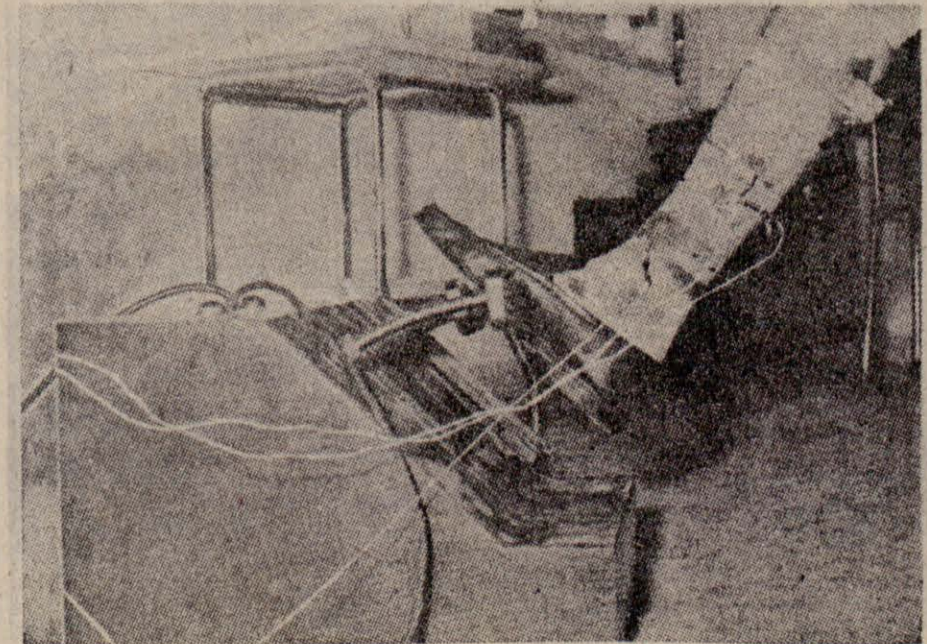
Kritiki takega testiranja najprej omejujejo razliko med laboratorijem, kjer z napetostjo čakajo na vizualni ali zvočni signal, in položajem na cesti, ko je voznik osredotočen na kopico elementov modernega prometa in ne samo na vžig te ali one žarnice. Jasno je, da na reakcijsko dobo vplivajo okolje in osebne kvalitete, kot na primer starost, izobrazba, inteligenca, temperament. Vse to lahko bistveno vpliva, da bodo rezultati v laboratoriju in na cestišču precej različni, zakaj položaj na cesti se za voznika spreminja trenutno. Kako je voznik reagiral med testom, je eno in kako bo v praksi, v nevarnem ali kočljivem položaju — pa je vprašanje, na katerega v laboratoriju ne dobiš odgovora. Toda to ni vse: test je pokazal čas med zaznavanjem dražljaja in mišično reakcijo — kaj pa v praksi? Na cesti je temu potrebno dodati še čas, da se vozilo ustavi! Zavora razdalja za vozilo, ki buri s sto kilometri na uro, je bila v laboratoriju 27,80 metra, na cestišču pa se je pokazala razlika: ne več 27,80 metra, ampak 65,52 metra. Na cesti moramo upoštevati še mehanske lastnosti vozila, spolnost cestničarja, obrablenost gum in s tem v zvezi predsejem blatna tla. Vse to utegne biti pomembnejše kot pa morebitni odlični refleksi voznika za volanom. Skratka — voznik z dobrimi refleksi pa obrabljenimi gumami na spolzkih tleh se bo

verjetno slabše odrezal od tistega, ki je sicer počasnejši, zato pa ima nove gume. Tako en sam droben mehanski element sprejme že tako lepo teorijo.

Take kritike so prava prava le zadnji udarec po tako imenovanih psihotehniških testih in iluzijah, da bomo lahko kar laboratorijsko ocenili voznikove sposobnosti in to, koliko se bo obnesel na cesti v gostem prometu. Danes že raje ocenjujejo osebne kvalitete bodočega voznika. Zmožnost predvidevanja situacij, hitrost, s katero omeni nastali položaj in se odloči za pravilno rešitev, in splošno inteligentno ravnanje. V današnjih prometnih razmerah je postala važnejša voznikova osebnost kot pa zgolj dober refleks, kajpak ne smemo prezreti tudi skrbni za lastno varstvo in upoštevanja prometnih predpisov.

Neprimernost raznih aparatov za psihotehnične teste je danes malodane že skoraj uradno priznana. Zato v zadnjem času raje uporabljajo naprave za simulirano vožnjo, kjer pred kandidatom očmi teče filmski trak, ki sluša čim verneje prikazati resnične situacije na cesti. Reakcije tistih, ki se podvržejo takim testom, so precej bližje resnici kot pa tiste, ki so jih zabeležile tradicionalne aparature. Vendar tudi poskusi s simulirano vožnjo ne ustrezajo popolnoma. Znanost pa napreduje tudi na tem področju. Izdelali so naprave, ki zaznamujejo sicer silbi in elektrone tokove v mišicah tako med mirovanjem kot med aktivnim delovanjem. Ugotovili so, da obstoji zveza med psihičnim stanjem in električno aktivnostjo naših mišic: močna emocija ima za posledico precejšnjo mišično napetost, ta pa sodeluje pri električnih tokovih, ki spreminjajo tako mišična stanja.

Običajnim aparatom so dodali še novega — elektromiograf — ki neprekinjeno beleži električno aktivnost naših mišic. Kandidat opravi test, kot ga je do sedaj. Na zvočni ali svetlobni signal pritisne, recimo, na zavoro. Vendar ima to pol na nogi nameščeni dve elektrodi, ki merita in zaznamujeta električne tokove v mišičnem tkivu ne samo med poskusom, se pravi med zaznavanjem dražljaja in reakcijo, temveč tudi pred tem in po tem dejanju. Grafični prikaz tega dogajanja nam da omenjeni elektromiograf, tako da lahko ugotovljamo in zasledujemo trenutna voznikova psihična stanja pred poskusom, med njim in po njem. Iz rezultatov za lahko s precejšnjo gotovostjo sklepamo, kako se bo bodoči voznik obnašal na cesti, katšne bodo njegove reakcije na nastale položaje v prometu. Kajpak so vsi ti poskusi še v eksperimentalni fazi, edine v Angliji su jih že preizkusili tudi v praksi. Rezultati so bili odlični, saj so teoretične ugotovitve večinoma ustrezale tistim na cestišču.

Elektrode so pritrjene in elektromiograf beleži električne tokove v mišicah

ATOMSKA URA

Oktober letos bo v Parizu dvanaajsta mednarodna konferenca za uteži in mere. Pripravila bo revolucijo v merjenju časa.

Dolga stoletja so merili čas na osnovi vrtenja Zemlje okoli svoje osi. Leta 1956 pa so ugotovili, da se zemeljska krogla ne vrtil enakomerno in enajsta mednarodna konferenca za uteži in mere, ki je bila prav tako v Parizu, je odločila, da bo odsek sekunda del časa, ki ga potrebuje Zemlja za pot okoli Sonca.

Fiziki pa danes zahtevajo uradno časovno enoto, ki bi bila točnejša in stabilnejša, ker potrebujejo pri svojih računskih operacijah časovne enote, ki so neprimerno krajše kot pri nekdanjih računih: milijoninke in celo milijardinke sekunde.

Prav zato bo dvanaajsta mednarodna konferenca za uteži in mere proučila in uradno odobrila novo časovno mersko enoto, ki ne bo temeljila na astronomskih meritvah, temveč na fizikalni konstanti: na tresljajih cezijevega atoma. Cezijeve

atomi namreč v določenih pogojih vibrirajo izredno enakomerno. Ta enakomernost dosega stotimilijardinko, kar ustreza uri, ki bi »nagajala« za tri sekunde na deset tisoč let. Fiziki že uporabljajo take »atomske ure«, ki so neprimerno točnejše od najboljših klasičnih kronometrov.

Toda strokovnjaki znanstvenega odbora, ki ga je imenoval mednarodni urad za uteži in mere in ki proučuje te probleme že nekaj let, se še ni hotel odločiti za uvedbo uradne »atomske« časovne enote, ker se je pokazalo, da bi lahko dosegli še večjo točnost in stabilnost atomskih ure. Če bi na primer namesto cezijevih atomov uporabili vodikove, bi »atomska ura« varirala v milijon letih le za tri sekunde.

Zato je verjetno, da dvanaajsta mednarodna konferenca za uteži in mere ne bo določila nove uradne časovne enote. Dovolila bo samo uporabo nove enote, ki bo temeljila na tresljajih cezijevega atoma, še vedno pa bo v veljavi klasična astronomska enota.

iz znanosti in tehnike nam poročajo

Popravek že 50 let veljavne Einsteinove relativnostne teorije sta napravila dva znanstvenika iz Londona. Med drugim pravi nova teorija, da materija v vesolju ni nastala v določenem trenutku v preteklosti, ampak da venomer nastaja. Oba znanstvenika, Anglež in Indijec Narlikar, poskušata povezati formulo težnosti z elektromagnetizmom in atomsko energijo, za kar je Einstein porabil 30 let svojega življenja.

Tudi za gospodinje novost: v prihodnje bo — najprej v Nemčiji — vsak živilnik opremljen z električnim drobilcem, ki bo s svojimi 0,33 KS sprotil razrezal in zdrobil vse kuhinjske odpadke, voda pa bo dobila odplaknila v cev. Tako v kuhinjah ne bo več zopnega vonja po odpadkih in pomijah.

27-letni londonski inženir za elektroniko Colin Mason je iznašel gramofonsko ploščo, ki ne posreduje samo glasbe, ampak tudi gibljivo sliko. Posebej za to konstruirani gramofon je mogoče priključiti na televizijski sprejemnik, kjer se pokaže slika pevca, ki ga je slišati s plošče. Patentne pravice je kupila neka velika ameriška družba za gramofonske plošče, ki bo trg kmalu obogatila z novostjo, na kateri je Colin Mason delal celih sedem let.

Če v oblak s pomočjo letala vprašimo srebrov jodid, potem se hitro naredijo dežne kaplje. Torej lahko na ta način napravimo umeten dež kjerkoli želimo. Ameriška meteorološka sta pred nedavnim napravila tak poskus v pekem ogromnem tropičnem oblaku nad Karibskim morjem. 11 več letal so istočasno »zapršila« večjo količino srebrovega jodida. Tedaj pa se je nedomasprošila taka množica energije, da je prišlo do eksplozije, ki je imela dvojno moč eksplozije atomske bombe nad Hirošimo. Strokovnjaki pravijo, da bodo lahko zdaj s takimi eksplozivnimi oblaki preprečili tajfune in hurikane, ki nastajajo v tropskih oblakih.

PODJETJE RIS JE IZDELALO ZA NAŠE NAJMLAJŠE LAHKE, ELASTIČNE PODPLATE S SPECIÁLNO OJAČANIMI PETAMI. BOBY, DIPLOMAT IN COLIBRI: ČUVAJO OTROŠKA STOPALA IN OMOGOČAJO PRAVILNI RAZVOJ. VZDIGNJEN PODPLAT IN GIBLJIV PODPLAT PREPREČUJEJO, DA BI STOPALO POSTALO RAVNO. OTROCI IZRABIJO ČEVLJE ZELO HITRO. ZA IZDELAVO ELASTIČNIH PODPLATOV RIS UPORABLJAJO KAKOVOSTNO SINTETIČNO GUMO IZ KATERE IZDELUJEJO TRPEŽNE OTROŠKE PODPLATE. NEŽNE OTROŠKE NOGE SO TAKO OBRABOVANE PRED UDARCI, VLAGO IN MRAZOM. RAZEN TEGA PA JIM V TAKIH ČEVLJIH NE BO DRSELO, NITI NE BODO PUŠČALI SLEDI NA POKETIH.

V KORAK S ČASOM

NA ELASTIČNIH PODPLATIH RIS

TVORNICI GUMENIH PROIZVODA — ZAGREB
STENJEVEČ, TELEFON 573-522, TELEX 02-271

NOVO • NOVO • NOVO • NOVO • NOVO

SPECIALNA MLEČNA
COKOLADA
Z DODATKOM
ALPSKEGA MLEKA
IN MLETIH LESNIKOV

Runolist

POLNOMASTNO MLEKO Z ALPSKIH
PASNIKOV JULIJSKIH ALP
DAJE COKOLADI RUNOLIST
PLEMENITI NARAVNI OKUS,
POSEBNO MOC IN JE ZATO
HRANLJIVA IN IZREDNO FINA...
V TABLICAH
PO 100 GRAMOV

KRAS

NOVO • NOVO • NOVO • NOVO • NOVO

V SREDO NE
POZABITE KUPITI
ILUSTRIRANE
REVIJE

to
va
rio

IZDALA JE NAFTA, LENDAVA NE BO IZDALA
Reportaža o gospodarskih uspehih in težavah lendavske občine

PRIGISCE LIRIKE IN PROZE V PETROVIH RISBAH
Obisk pri Petru Jovanoviču, slikarju iz škofjeloškega hribovja, ki se mora ubadati z delom na revni kmetiji in si ne more kupiti barv in čopičev.

KRAMLJANJE S FRANTISKOM PRIBILOM
Povprečen državljani CSSR je zaupal našemu reporterju tagobe in radosti svojega vsakdanjega življenja: koliko ima plače, kakšna je domača konfekcija, kakšen avtomobil si bo lahko kupil itd.

OKO KAMERE V PRVI SVETOVNI VOJNI — NA MORJU
IN V ZRAKU
Edinstveni posnetki takratnih fotoreporterjev, ki so znali tehnične pomanjkljivosti nadoknaditi z iznajdljivostjo.

OD TRIGLAVA DO ANDOV
Jugoslovanska odprava je v gorovju Andov osvojila osemindvajset vrhov. Po njej so imenovali enega izmed njih Pico jugoslov.

TOKIO V PREDOLIMPIJSKI MRZLICI
Kaj vse so pripravili Japonci, da bodo čim lepše sprejeli atlete vsega sveta in obiskovalce olimpijskih iger.

PIA IN GRK ZORBA
Pia Linström, hčerka švedske igralkice Ingrid Bergman anema svoj prvi film. Sedaj je prvič zaupala novinarjem, kakšno osamljena je bila njena mladost.

NOVELA — ROMAN — HUMOR — KAJ VES — KAJ ZNAS?

PERE PERE PERE

Prva

Albus

domači
DETERGENT

SREČKE
V
DOMAČEM
DETERGENTU
ALBUS

NAGRAJUJE NAGRAJUJE NAGRAJUJE

OD SARAJEVA DO COMPIEGNA VOJNA V ZRAKU

KOT BUFFALO BILL

Sprva so bila letala namenjena samo izvidniškim poletom. Ko je pilot Joseph Franz 5. oktobra 1914 s svojega letala »voisins« sestrili nemškega »aviatika« — porabil je 47 nabojev — se je pokazalo, da letala le ne morejo nakaznovo v prepovedani zračni prostor in da jih je moč goče uničiti tudi v zraku.

General Joffre je 10. januarja 1915 odlikoval z Legijo časti pilota Gilberta in poročnika Pucherdona, ki sta s karabinko sestrelila nemško letalo. Letalstvo po doživlja čase Bufalla Billa!

Do letalske strojnice je prišlo po naključju. Garros, eden izmed »asov«, je obiskal Jeana Cocteauja in medtem ko sta pila, je opazil, da za delujočim ventilatorjem vendarle vidi sliko. Takoj mu je prišel na pamet: tudi strojnica na letalu bi lahko streljala med propelerjem. Treba je samo vedeti, koliko krogel bo strojnica lahko izstrelila v tistem času, ko bo smer streljanja »prosta«. Garros se je s prijateljem takoj lotil izvedbe načrta, toda imel je smolo. Padel je za sovražnikovo bojno črto in ker ni utegnil zažgati letala, je neki nizozemski inženir — Anthony Fokker, ki je že prej ponudil svoje usluge Franciji, pa jih je leta zavrnila — rekonstruiral in izpopolnil Garrosov izum. 22. septembra je nemški »as« Immelmann s Fokkerjevo na propeler sinhronizirano strojnico zbil prvo britansko letalo. Zavezniki so hitro kopirali Fokkerjevo napravo in odleli so se zračne zmage na eni in na drugi strani množile v geometrijskem zaporedju.

MATADORJI ZRAČNIH VIŠAV

Počasi se je začela ustvarjati nova vojaška hierarhija: kaj konjenika ali topništvo! Vse od so uprte v redke »ase«, ki zganjajo svoje vragolije visoko na nebu in nosijo vsak dan glavo napredaj, kajti padal še niso izumili. Tudi piloti jemljejo svoj poklic bolj kot zvezdnost kakor pa za vojaško dolžnost. Dokler je letal še malo, so zračne bitke predvsem osebne bitke, vprašanje časti in tudi kavalistva. Neredko se zgodi, da pilot, ki je sestrelil nasprotnika, naslednjega dne na njegovo letališče odvrže venec, če pa je sestreljen letalec ostal živ za sovražnikovimi črtami, ga zmagovalec povabi v bar na pijačo.

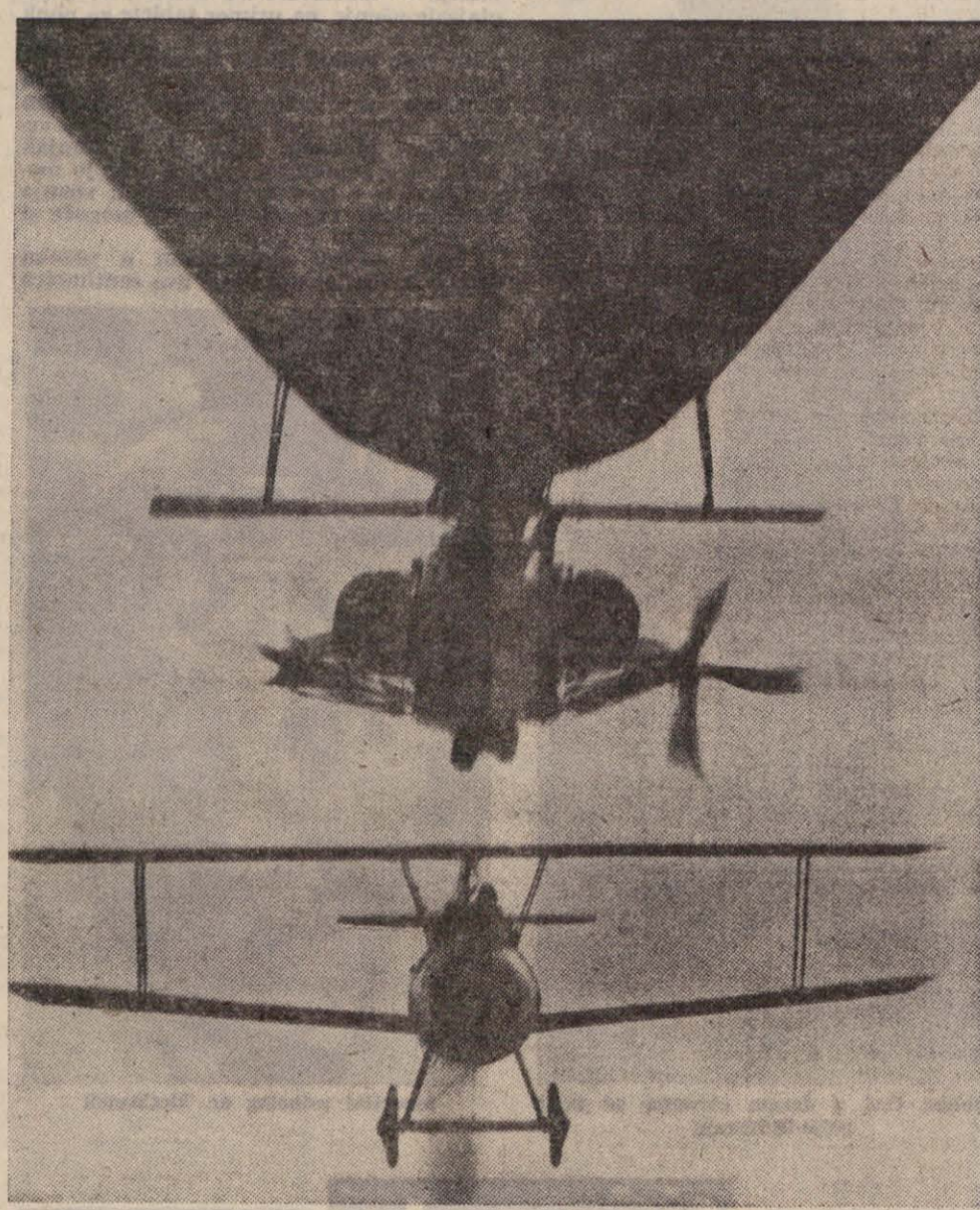
Pariz je posebno privlačen za zračne »ase«. Pot jim je odprta povsod, najboljši hoteli in restavracije se cedijo od zadovoljstva, če jih s svojim obiskom počastijo junaki višav, vse lepote se vneema jo zanje; zračni torejorji nadaljujejo svoje vragolije tudi na trdnih tleh: prenekajkrat zapuste lokale šele potem, ko je vse drobno, v zabavo jim je prevzemanje žena višjih oficirjev, in ljudje sklepajo stave, ali bo ta in ta »as« jutri sestrelil Nemca ali pa bo morda postal žrtev ljubosumnega sopraga, kateremu je nasadil rogove...

Toda vojna teče dalje, tudi v zraku. Pojavijo se prvi bombniki in zasenčijo lovec in njihove osebne dujele v zraku. Vojna dobi novo dimenzijo. Poseže tudi v zaledje; nenehna nevarnost in strah visita nad življenjem civilistov. London in München sta že doživela letalski napad, ob kolenu Seine »vzgradijo« nov nočni Pariz, da bi bombe padale v prazno, če bi se sovražni letalci ponovno pojavili nad francosko prestolnico.

Leta 1917 letalstvo že ni več samo brava posameznikov, marveč postane materialna sila, odvisna od količine. Foch izda povelje: proizvajati je treba dvakrat več kot sovražnik uniči, 186.000 delavcev in delavk dela v letalskih tovarnah. Zdaj so »ase« zračnih višav dokaj nemohni sprico množice letal.

Ko je bilo prve svetovne vojne konec, so na eni in na drugi strani našli skupaj 55.000 padlih letalcev, pilotov in njihovih pomočnikov. Obirski zračnih bitk, ki se bodo odvijale četrto stoletja pozneje, so že načrtani...

Pojem »as« za junake zračnih višav je nastal v Franciji. Francoski letalec je moral sestreliti pet sovražnih letal, potem je postal »as«. Nemški kriteriji so bili strožji: deset sovražnih letal. Britanci pa so sploh zavračali misel o letalskem zvezdnstvu in so poudarjali, da tisti, ki sestrelijo eno sovražno letalo, ni nič manj

Angleži so se krčevito trudili, da bi povečali doseg svojih lovskih letal in že nad morjem onemogočili bombardiranje Londona. Pomagati so si hoteli tudi tako, da bi njihovi cepelini krožili nad Severnim morjem, na poteh, po katerih so običajno prihajali nemški cepelini-bombardierji. Ko bi zagledali sovražnika, bi s posebnih kljuk spustili obesene lovec, pred katerimi so bili cepelini precej brez moči. Ideja je bila dobra, vendar se v praksi ni obnesla. Na sliki je angleški lovec »Camel« trenutek za tem, ko je zapustil matični cepelin.

hraber kot tisti, ki jih sestrelil deset. Američani so se držali francoskega sistema: za pet sovražnih letal je pilot postal »as«.

Francoski »as« so za vsako sestreljeno letalo dobivali tudi denarne nagrade, ki jih je razpisala firma Michelin. Georges Guynemer je tako zbral za takratne case velikansko premoženje — 15.000 frankov. Francoski »as« so bili razporejeni po ekskluzivnih eskadriljah. Pilot, ki je sestrelil šest ali več letal, je avtomatično prešel v eskadriljo, kjer so bili sami »ase« od 6 do 10 sestreljenih letal.

Anglež Albert Ball je imel za letalskega »asa« kaj neobičajno navado: igral je na violino in se ponosi sprehajal v svileni pižami po ulici. Ta mož je postal slaven po tem, kako je usel nemškim lovcom. Podil je dva »alabastrosa« proti njunemu letališču in streljal nanju s pištolo, potem ko je porabil že vse strelivo za strojnico. Ko sta »alabastrosa« pristala na svojem letališču, je Albert Ball zaokrožil nad travnikom in spustil poziv na dvoboj, ki naj bi bil naslednjega dne.

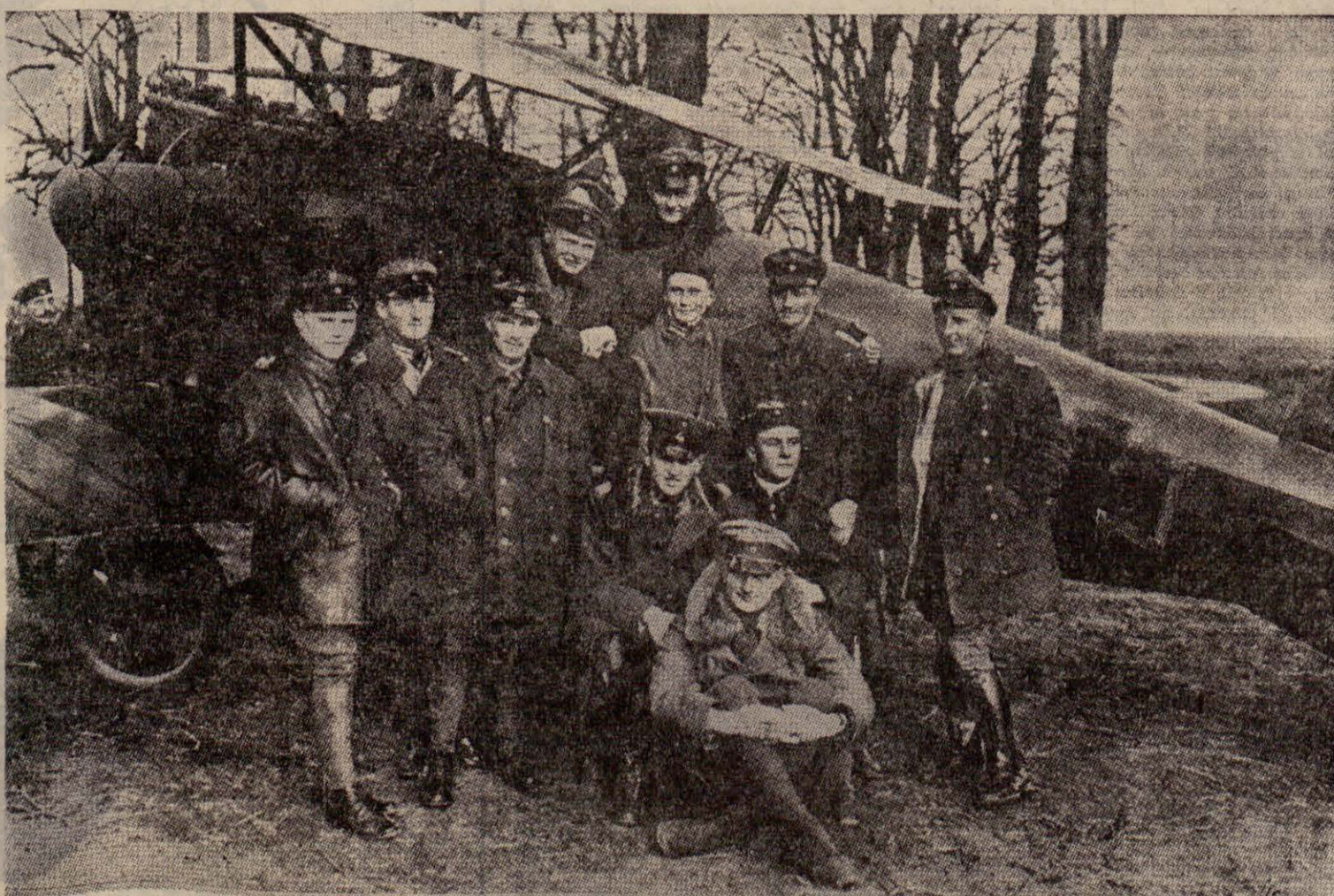
Druga dne se je Ball vrnil in oba »alabastrosa« sta ga že pričakovala. Ko se je zagnal v napad proti njima, so ga od zgoraj napadla še tri letala. Anglež je streljal, dokler je usel strelivo, potem pa je ugasnil motor in se kot mrtev nagnil nad krnilo. Trije napadalcii so odleteli, misleč, da je mrtev, »alabastrosa«, ki sta bila pozvana na dvoboj, pa sta že pristajala. Tedaj je Ball vžgal motor in jo pobrisal...

Nemški »as« Manfred von Richthofen je začel kariero pri konjenici. V prvem mesecu vojne je s svojimi štirinajstimi konjeniki napadel oddelek francoske konjenice; s štirimi preživeli je potem pobegnil. Neuspeh ni nikogar presenetil. »Konj ga je vedno vrgel s sedla«, je pojasnila njegova mati. Potem so ga premetili k neki pomožni enoti. Od tam je

Richthofen pisal ogorčeno pismo svojemu poveljniku: »Spoštovana ekscelenc, na vojno nisem prišel zato, da bi zbral jajca in sir, marveč iz čisto drugačnih nagibov...« Premišljen je bil k letalskemu korpusu in z letali je imel kmalu več sitnosti kot prej s konji. Dve letali je pri priči razbil, toda ko se je začela bitka na Sommi, je že tako obvladal letalo, da je postal eden prvih nemških »asov«. Sestrelil je 80 letal in ubil 87 pilotov. Richthofen je imel železne živce, izbojen refleks in še eno lastnost, ki je bila pri pilotih v prvi svetovni vojni zelo redka: divjo željo po »bijanju«. Po vsaki zmagi je dal v svojo srebrno kupo vgravirati datum in podatke o sestreljenem letalu; njegov berlinski zlatar je prav za to prihajal iz Berlina. Zavezniški piloti so ga zelo spoštovali. Ko so na novo odlikovali nekega angleškega pilota, je predlagal zdravico: »Na zdravje Richthofenu, našemu junaškemu sovražniku...«

Richthofen je bil sestreljen nad fronto na Sommi leta 1918. Oddelek 100 zavezniških vojakov mu je izkazal zadnjo pogrebno čast, zavezniško letalo pa je nad njegovo letališče odvrlo venec in pločevinasto škaflo s fotografijami pogreba in napisom: »Nemškemu letalskemu korpusu — Rittmeister baron Manfred von Richthofen je bil sestreljen 21. aprila 1918 in pokopan z vsemi vojaškimi častmi. RAF.«

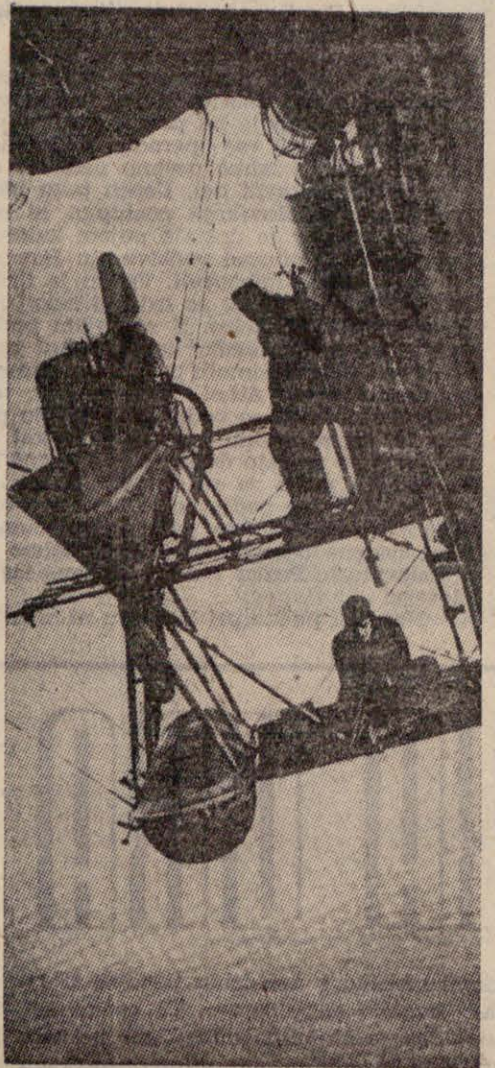
Lovski piloti so imeli opazovalna letala kot nekako nagradno tarčo, toda pogosto se jim je zdelo neplemenito, da bi sestrelili letalo, katerega posadka je bila domala brez obrambe. Kanadski pilot Billy Bishop je nekoč napadel dvosedžno nemško opazovalno letalo. Toda nasprotnik je bil tako nevešč streljanja, da se britanskim letalcem ni zdelo prav, da bi ga sestrelili. »To ne bi bilo fair, toda pošteno prestrašiti Svabe, to pa ne škodi«, je dejal Bishop svojemu soplotu.

Najslavnejši nemški pilot-lovec je bil von Richthofen, ki je sestrelil 80 zavezniških letal. Na sliki je v sedelu letala, v družbi svoje eskadrilje, ki so ji pravili »Leteči čirkusi«.

Prva svetovna vojna je vrgla na površje vojaške znanosti, taktike in strategije podmornice in malo pred koncem tanke; medtem ko so se prve uspešno uveljavljale in sejele strah in trepet po svetovnih morjih, so bili tanki šele v po-volu. Kaj pa letala, ki so v svetovni tragediji četrto stoletja kasneje imela odločilno vlogo?

»To je samo za šport... Za armado letala ne pridejo v poštev; z vojaškega vidika letala ne pomenijo nič...« Bilo je leta 1910. Ko je general Foch izrekel tako sodbo, so bila letala komaj vredna takega imena: zakročila so nad glavo gledalca in se spet spustila na travnik. V tistem času so bila vsa velika imena v francoski armadi enakega mnenja kot Foch: »Ah, letalo... Ne, za armado ne pride v poštev.« Štiri leta pozneje je isti Foch sredi bitke na Marni z največjo neučakovanostjo čakal na poročila letalskih izvidkov, leta 1917 pa je dal letalstvu tisto mesto v armadi, ki so si ga znali piloti

Nemške podmornice so bile huda nadloga za Anglijo, zato so jih »zatirali« z vsemi sredstvi. Nalogo opazovalcev so pogosto prepustili posadkam zrakoplovov

z letali priboriti. Najprej so uporabljali letala za izvidniške polete, kaj kmalu pa so spoznali, da je z njimi mogoče tudi bombardirati sovražnike tam, kamor to-povske granate ne sežejo. Piloti so najprej metali bombe kar z roko.

Francosko letalstvo je šlo leta 1914 158 letal. Med njimi je bilo veliko »blériotov«, ki so dosegli 80 do 115 kilometrov na uro. Toda počasnost v začetku ni bila ovira, kajti nikomur ni prišlo na misel, da bi se v zraku utegnili razviti zračna bitka. Letalo je bilo uporabno samo za izvidniške polete ali pa za to, da je kontroliralo streljanje topništva. Piloti so bili oboroženi s puškami ali pištolami izključno zato, da bi se lahko branili, če bi morali pristati za sovražnikovimi črtami. Toda negativna iznajdljivost človeka ne pozna meja! Kmalu so začeli uporabljati orožje tudi drug proti drugemu. 5. oktobra 1914 je pilot Joseph Franz s strojno puško, montirano na »voisins«, zbil prvo sovražno letalo. Ogorčeni nemški piloti so prileteli nad francosko letališče in odvržili letake z naslednjo seboj: »Le zakaj naj bi se pobijali med seboj? Ali že tako in tako ne tvegamo dovolj?« Toda razumne besede niso mogle zaustaviti logičnega razvoja. Zračne bitke so se množile in konec leta 1914 je bilo že kakih trideset francoskih letal oboroženih z moderno strojnico.

Tedaj je zračna vojna postala vojna »asov«. V Franciji je bil med vsemi najbolj popularen Georges Guynemer. Zakaj? Zato, ker je bil star 22 let in ker je zbil 54 nemških letal. Vsi so ga imenovali »otroka«. Da je bil res še otrok, pričajo pisma, ki jih je pisal domačin. Ko je na svojem tricelndrskem »blériotu« prvič letel nad Pau, je pisal domačin: »Lepo sem se zabaval, samo vsa sreča, da mama ni bilo blizu...« Kmalu nato so ga premestili na letalsko bazo v bližini Compiègna, kjer stanujejo njegovi starši. »Včeraj sem pet minut preletaval našo hišo 2000 metrov visoko... Ste me videli...? Pogled sem motor, kolikor sem mogel, da bi me slišali...«

17. avgusta 1916 je pisal sestram: »Vrnil sem se ves preluknjani. Ena krogla je mogla »vickersa« zadeti v nos; druga je prodrla v motor pa po jekleni cevi za bencin prav v zaboj z naboji in se ustavila v palcu moje rokavice... Rezultat: človek bi rekel, da sem se s palcem zadela ob vrata... Nič, ti rečem, nič... Druga krogla je zadela rezervoar, prebila štiri milimetre debelo bakreno pločevino in se ustavila, sam vrag vedi kako in zakaj...« Videti je bilo, da smrt res ne mara zanj.

Vsa Francija govori samo o njem. Prekrili so ga z vsemi odlikovanji, ki obstajajo. Toda »otroka« se v nenehnih poletih izčrpava. 11. septembra 1917 poleti nad Belgijo v družbi poročnika Bozon-Verduraza, ki je pilotiral drugo letalo. Napade ju nemški dvosedžnik. Nemški Rdeči križ je pozneje sporočil, da ga je 700 metrov visoko zadela krogla prav v glavo in da je njegovo letalo zrušilo na pokopališče Poelcapelle...

Kako se je razvijala zračna vojna?

KRUTE ŠALE Z BRUCI

Jadrnica se je približala obali Long Islanda pri New Yorku. Nekdo je skozi daljnogled opazoval breg. Na samem, da leč od naselja, je skupina mladeničev nekaj hudo obdelovala in se z vršcem razkropila, ko je eden od njih zagledal blizajočo se jadrnico z radovedneži. Na obali je ostal en sam fant: bil je privezan k drevesu in na določenem delu telesa tako rdeč kot pavljan...

Imenoval se je George. To pa je bilo tudi vse, kar so ljudje spravili iz njega. Njegov živorečni del telesa s tremi krkami je vendarle zgornjo pričeval, kaj je bilo z njim: fant je pravkar doživel svoj visokoškolski krst, se pravi brucovski krst, ki je v Ameriki malo drugačen kot pri nas, kjer se novice podredi bolj ali manj duhovitemu spraševanju, ki se potem konča s kozarcem ali dvema.

V Ameriki, sodijo, bo v prihodnjih tednih kakih pol milijona brucov prestalo trdo preskušnjo trde palice. Pol milijona »treh črk« nekaj dni potem ne bo moglo sestati. S tajnimi obredi, zasmehovanjem in ustreznim številom udarcev bodo »freshmen« — bruci — sprejeti v študentovski bratovščine. Te se imenujejo po grški abecedi, največje med njimi je »sigma alpha epsilon«, ki ima 120.000 članov in svoj glavni stan v Evanstonu v državi Illinois.

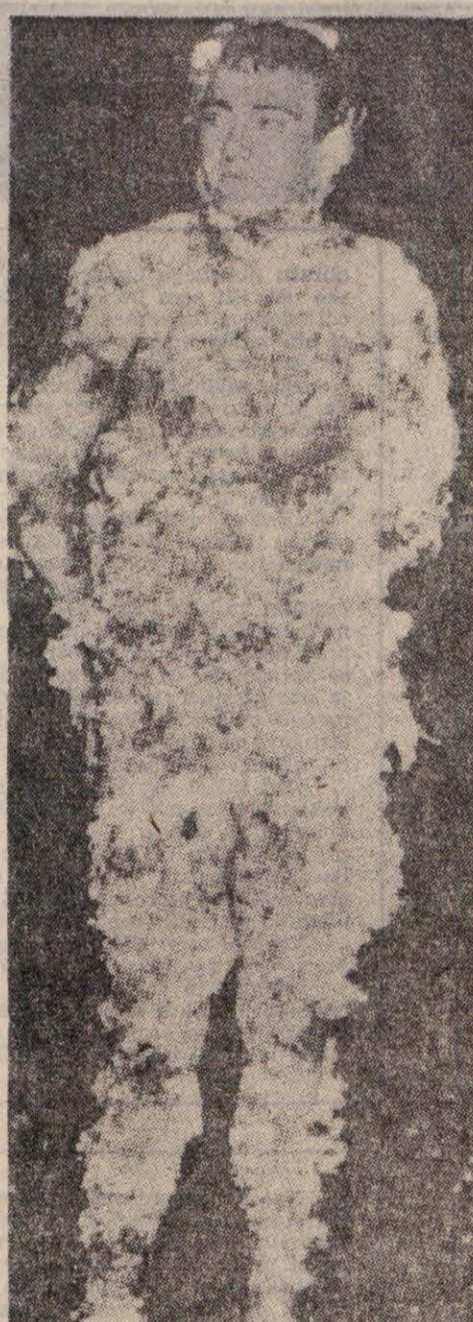
Pri krstu mora bruc iz deske izžagati nekako veslo, s katerim ga stare bajte namahajo po zadnjem delu, nakar se mu na veslo za spomin podpišejo. Nakar se lahko začnejo šale, ki si jih starejši semestri dovolijo v novinci. Šale utegnejo biti čisto nedolžne in mile, so pa lahko tudi zelo nevarne.

Nedavno se je skupina študentov na Long Islandu morala na sodišču zagovarjati, ker je nekega bruca tako strašno pretepla, da je zdaj v bolnišnici in bo ostal invalid.

Pri Bostonu imajo študentje navado napeti bruce Bruce potem polijejo z bencinom, prižgejo... fantje pa se mora-

GRŠKA KRALJEVSKA POROKA

Grški kralj Konstantin se je v petek poročil z dansko princeso Ano Marijo. Slavje, ki je trajalo več dni v Københavnu in potem v Atenah, kjer je bila poroka, se je zaključilo z odhodom mladoporočencev na otok Rodos, kjer bosta preživljala medene tedne. Ana Marija naj bi prinesla v zakon nič manj kot milijon dolarjev dote, toliko od nje pričakuje grška kraljevska hiša, kot poroka »Giorno«.

Z ameriškega brucovanja: s katranom namažani in s perjem posipani »bruci« se predstavlja »starim bajtam«

TURISTIČNE NEPRIJETNOSTI

Avtomobilisti, ki so se proti večeru vračali v Pariz, so bili priče kaj nenačelnemu prizoru. Policijska motocikleta, ki jo je krmaril kajpak prometnik, je s precejšnjo hitrostjo prehitela dolgo kolono vozil. Na zadnjem sedežu motornega kolesa pa v frfotajoči pižami sedela ženska in se krčevito oklepala motorista. Ženska jim pravzaprav ni bila popolnoma neznana, saj so jo videli že nekaj prej, ko je stala ob robu ceste in obupno mahala mimo vozečim voznikom. Ustavil pa se ni nihče. V opravilo voznikom moramo povedati, da jih je večina bila v spremstvu žena, šele dežurni policaj jo je končno rešil neprijetnega položaja, ko je videl žensko v tako nenavadnem oblačilu samo poleg ceste. Žena je med jokom razložila svojo nenevarno, pa zato toliko bolj neprijetno pustolovščino. Skupaj z otrokom je bila na počitnicah v Italiji in ravno takrat sta se tudi onadva vračala proti Parizu, ko sta se med potjo v bližini nekega gozdiča odločila za krajši počitek. Mož je ostal za volanom, sama pa se je zatekla v prikoliko, kjer je bilo hladneje. Kljub temu pa je čez krajši čas zaradi vročine le izbrala mesto pod nekim grmom, kjer je bila prijetna senca. No, zaspala sta, le da se je mož zbudil prej in nič hudega sluteč pognal proti Parizu. Ko se je vrnila na cesto, je z grozo opazila, da ji je od vsega ostala le pižama in uvidenost oziroma neuvidevnost neznanih voznikov. Neprijetnega položaja jo je končno odrešil policist, ki je še pred Parizom dohitel avtomobil, v katerem je zlagoma vozil njen mož.

PASJE ZAVAROVANJE NA OTOKU

Dosti je bilo že povedanega o Angležih in njihovi prisiljeni ljubezni do živali in o tem, da svoje ljubljene obravnavajo kot človeška bitja v vsakem pogledu. V Angliji je okoli štiri milijone registriranih psov, za katere njihovi lastniki redno plačujejo ustrezne takse, več kot četrtina teh štirinoveč pa je tudi tako ali drugače zavarovana. Seveda je res, da je koristnik takih zavarovanj predvsem lastnik psa, pa naj gre tudi samo za primer bolezni, ko zavarovalnica povrne stroške za zdravljenje in bolnišnično nego. Največ psov, približno milijon jih bo, je zavarovanih za nezgode, ki jih na kratko imenujejo »proti tretjemu«, kakaj spopadi bojevitih čukov niso ravno redki tudi med strogo vzgojenimi angleškimi psi. Vendar take vsote po navadi niso pretirano visoke, nekaj pa je vendarle primerov, ko zavarovanja dosežejo tudi dvajset milijonov v našem denarju. Direktor neke zavarovalnice je takole pojasnil zadevo: »Recimo, da je vaš pasji spremljevalec zagledal znanca na drugi strani ceste in meni, da ga mora na vsak način pozdraviti. Prav v trenutku, ko švigne čez cesto, se pripeljeta na primer dva rollis roycea, se mu izogneta in grdo treščita. In škoda je tu.« Toda, kot rečeno, gre navadno za manjše zneske: vaš Pifi je sosedu sunil lep kos mesa, upokojenemu polkovniku tam čez ulico pa nesramno in nepopravljivo potacal prekrasne rože, s katerimi naj bi strastni gojitelj pobral prvo nagrado in priznanja na bližnji razstavi. No, takih nerodnosti ni malo in za njih po-

Tudi **extra** radion
NAGRAJUJE

IZID: VI. ŽREBANJA

GARNITURE ELEKTRIČNIH ŽELEZNIC

IZDELEK „MECHANOTEHNIKA“ - IZOLA PREJMEJO

Greta Asančič, Sarajevo, Ulica 6. november 19 — Marija Pusić, Kiseljak pri Sarajevu — Dragica Miličević, Plevlja, Vudanj-ska 7 — Zvonko Perkić, Osijek 1, Djalovičeva 2 — Gordana Prodanović, Podravska Slatina, Vladimira Nazora 4 — Vilma Ladić, Čakovce, Svetozara Markovića 13 — Marija Hamleć, Djakovo, Ivana Gorana Kovčević 4 — Dragica Petrović, Nova Gradiska, Nikole Tesle b. b. — Veronika Antić, Crikvenica, Galevo Setašića 4 — Lorka Presceki, Vinkovci, Železničarica blok III-12 — Marija Kovčević, Split, XX Dalmatinske divizije 30/IV — Franciska Turkalj, Osijek, Vojne Borisa Kidriča 28 — Marija Govedarica, Sušak, Rijeke, J. P. Kanuša 30/III — Marija Marković, Osijek, Štroumajerova 18 — Jelka Halic, Selce, Slavka Jelčića 19 a — Darko Popović, Dalj, Proleterska 20 — Katica Brajković, Bjelovar, Lole Ribara 2 — Slavica Marković, Daruvar, Frankopanska 10 — Krešo Ganza, Labin, Martinuzzi 9 — Marija Matić, Drljanovce 19, Nova Raša pri Bjeovaru — Smilja Vitković, Varaždin, Lenjinov trg 10 — Klara Antonietta, Split, Matije Gupca 2 — Ljiljana Bekar, Zagreb III, Ivana Mešana 35 — Jadranka Petranović, Rijeka, Zamet, Lenji 87 — Radovan Zednik, Dubrovnik, Peline 15 — Sašo Jamaković, Bitola, Boris Kidrič 42 — Jolica Trojanović, Ljubljana, Trnovski pristan 40 — Pepca Torkar, Trilj, Jelendol 4 — Stanislav Ferderber, Dol. briga 4, Kočevska reka pri Kočevju — Karolina Crnković, Puconci 9 b, Prekmurje — Vasko Maras, Brežice, Tomšičeva 13 — Fanci Černila, Dmrlje, Ljubljana, Sotjerjeva — Sotjerjeva — Regina Pihler, Domžale, Stoda 47 — Dusan Dožan, Ljubljana, Carla Dušana 14 — Jasna Medved, Celje, Stanetova 2 — Dušan Jenko, Kranj, Staneta Rozmana 3 — Marija Habjančič, Maribor, Cesta 14 Divizije 16 — Istok Horvat, Melinci 64, Belitinci — Marija Kosanović, Koper, Sirtarjeva 6 — Novi Petrovci, Medvedice 10 — Marija Vrhovec, Planina pri Raketi 110 — Regina Pihler, Domžale, Stoda 47 — Vida Smid, Zelenik 6, nad Skofjo Loko — Divna Krnjaić, Beograd, Trg Bratstva Jedinstva 1 a — Djordje Grković, Novi Sad, Visarichova 6 — Anka Divić, Beograd, Hilendarska 12 — Ljubiša Jovanović, Zelenik, Beograd, Mla Kucića 1 — Marija Poznanović, Kikinda, Zmaj Jove 13.

Opomba: Opremljeno potrošnike, da bo naslednja objava imen dobitnikov nagradnega natečaja »Tudi extra radion nagrajuje« 4. XI. 1964.

Posiljajte še naprej prednje odrezke zavrtkov: **extra** RADIONA na naslov

SAPONIA OSJEK

Pošast iz Loch Nessa je dobila konkurenco. Gre za nestvor, ki je baže v najglobljem škotskem jezeru Loch Morar. Baže so videli v jezeru več kot deset metrov dolgo bitle s tremi grbami.

Meščani male švicarske občine Prévondavaux so pred štirimi leti zgradili šolsko poslopje. Gradnja je stala 160.000 frankov (približno 30 milijonov dinarjev). Pred nedavnim so morali šolo zapreti, zakaj samo pet učencev v razmeroma veliki šoli je pa vseno premalom. Tako je Prévondavaux postal znamenit kot edina švicarska občina, ki ima eno šolsko poslopje preveč.

Največji pivci piva so Luksemburžani. Na vsakega prebivalca pride letno 122 litrov piva. Enajst pivovar v Luksemburgu je lansko leto proizvedlo 450.000 hektolitrov piva. Do zdaj je bila v porabi piva na prvem mestu Belgija s 118 litri na prebivalca, za njo Zahodna Nemčija s 107 litri.

med dvema tečajema

Z neprijetnim presenečenjem se je končala razstava cvetlic v Varteinu v Zahodni Nemčiji. Ko je žirija hotela razdeliti nagrade, ji je postalo sumljivo rezanje »zmagovalca«. Ko so se enkrat pregledali najlepše cvetlice, so ugotovili, da cvetlice zmagovalca ne dišijo. Premetež je namreč razstavil umetne rože.

Prvič v zgodovini je dobil naslov najlepšega moža na svetu 28-letni Egipčan El Guindi.

V Lizboni je neki trgovec tako zdresiral svojega psa, da se je vsak dan vozil s cestno železnico do gospodarstevskega vrta v predmestju, kjer čuva nasade pred razloženimi otroki. Ob sončnem zahodu se pes, ki ima okoli vratu privezano mesečno karto, s cestno železnico spet vrača v mesto.

Največje mesto na svetu ni morda ena znanih prestolnic, pač pa mesto Kiruna na severnem polarnem krogu, ki se razteza na površini preko 13.000 kvadratnih kilometrov. Na 1000 kvadratnih kilometrov ne prideda niti dva prebivalca. Gotovo je to najbolj srečno mesto na svetu.

NESREČNA BENEŠKA NOČ

Producers De Laurentis je imel nemalo težav, da je sploh prišlo do filma »Soraya, a teava se ni konec film sicer snemajo in Soraya se pridno ni igrali, toda nesreča nikoli ne počiva... med filmanjem je že prišlo do scen, ki niso bile predvidene v scenariju. Snemajo torej v Benetkah, ponoči, na gondolah. Sorayina gondola je dragocena kot njen nakit (ta je pravi in nemansko visoko zavarovan), narediti si je bil dal Jean Cocteau za svoje sanjske vožnje po laguni. Kljub in okoli je iz težkega srebra, ki je bilo kasneje se pozlačeno. Richard Harris, ki igra v filmu Sorayina ljubečina in soropga, ji kasalno pomaga v gondolo (kadar ni snemanja, ni galanten do nje). Harris je navzlic svoji mladosti (30 let) eden najpomembnejših filmskih igralcev v Angliji in sploh, zlasti kot Shakespearov interpret.

»Bakle!« se zasliši ukaz in nato »Odihni! O, ta naporni filmski posel. Zmeraj znova se gondole formirajo neke v temi in nato drsijo prava reka Venedramin, razkošje barv, luči in utrujenih obrazov. »Bije sem! kriči režiser Holmgren. Soraya reče svojemu partnerju skozi zobe: »Kakšno potrpljenje ima s temi gondolami! Najboljše, najsmehljivejši, najrežiser je na svetu!« — »Bloody fool!« odgovori Harris grdo, la neugani in srski beate, ki ni prav nič fin, »kakaj moramo se sedeti kot živali!« — »Tudi se prevrne eden od žarometov štiri metre globoko in pade v Sorayino gondolo — na Harrisov hrbet. Velik kos gondole se odloži in pade v vodo. Soraya si pokrije oči in reče samo »oj«. Nekaj sekund kasneje odnesejo nezvestenega Harrisja v bolnišnico. Zdi se, da je konec filma, konec vsake. Soraya odide hitla v svoj hotel.

Toda naslednji dan zjutraj zavoni telefon. Filma ni konec, ji povedo. Kajti ta Harris, ta preklani Harris — »Sportno življenje« je bil film, ki ga je proslavil je pač iz jekla. Velikanski žaromet mu ni zdrobil niti rebra. Naslednjo noč se prizor z gondolo že ponovi.

SLIKANICA O KENNEDYJEVIH

Jacqueline Kennedy, vdova umorje, objavila nekaj akvarelov predsedniške. nega ameriškega predsednika Johna F. Kennedyja, je dovolila izid knjige, ki bo obsežno literaturo o Kennedyju. P. Kennedy in tiskovni ataše Salinger, bogatila za nov žar, hkrati pa bo edina, pri kateri je gospa Jacqueline tudi sama sodelovala. Gre za slikanico za otroke, v kateri Kennedyja in njegovo družino, je dobila podobno v Ameriko. »Najprej se v gneči nihče ni zmenil zame,« pripoveduje slikarica o svojem obisku v Beli hiši, »potem pa me je predsed. Francozinjo odkrila, ko sta se leta 1961 mudila v Franciji na državniškem obisku. Tistokrat je slikarka Duhême

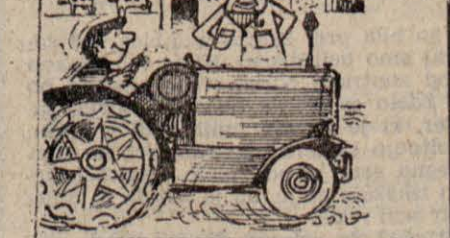
stari starost razvil prijateljstvo, ki še danes traja. Jacqueline Kennedy je po kazala slikarji svoje lastne slikarske poskuse in jo prosila, naj jo uči. »Obe slikava približno v istem, otroško naivnem stilu,« pravi slikarica, »sin Jacqueline Kennedy je zelo nadarjen.« 1962 je slikarica spremljala predsednikovo ženo in njeno sestro po Indiji. Ostala je njena učiteljica še danes.

Kennedyjev kult za najmlajše: Jacqueline Kennedy in njena sestra na potovanju po Indiji. Akvarel Francozinje Duhême iz slikanice o pokonjem ameriškem predsedniku

to se pripeti samo...

...v KALIFORNIJI: S piškoti, pomarančnim sokom in sladkornim posrežbo otrokom pred operacijo, da bi bili boljše volje. To metodo so z uspehom preizkusili v Scrippsovi bolnišnici.

...v CAMBRIDGESHIRU: Sestnajletni Tommy Mott si je za rojstni dan zaželel motorno kolo. Njegovemu očetu se je zdelo to vozilo prenevarno in je sinu podaril traktor.

SIJAJ DUNAJA BLEDI

Cevpr dunajski mestni očetje nočejo verjeti, je vendarle res, da Dunaj ni več svetovno mesto. »Dunaj je bil svetovno mesto,« sodi Werner Jaeger, vodja avstrijskega inštituta za urbanizem. Mnenje, ki je avstrijske časopise spodbudilo k izjavi: »Apskalna tipa umirajočega mestas.«

Dunaj, ki je bil leta 1800 za Parizom in Londonom tretja prestolnica na svetu, ki mu je cesar Franc Jožef prerokoval štiri milijone prebivalcev v »najboljši prihodnosti«, ki je bil še ob izbruhu prve svetovne vojne četrto največje mesto v Evropi — ta Dunaj se je v zadnjih petdesetih letih zmanjšal za pol milijona prebivalcev. S 1,6 milijona prebivalcev (1914 — 2,1 milijona) je združil na seznamu evropskih vele mest na deveto mesto, med svetovnimi mesti pa na 36. mesto. Nekot srednje Evropske države, je zdaj po dveh vojnah samo še napušljena glava 7 milijonov prebivalcev. Pa tudi ti — tako trdi Jaeger — se vsi ne čutijo več vezane na Dunaj. Zahodni Avstrijci se odzivajo v München in Zürich, od tam dobivajo obleke, časopise, izobražbo in tale reči.

Sijaj nekdanjega cesarskega mesta je prašen in umazan. Bilšč bledi, pozlata odpadla. Razen v centru mesta razpadoja stare fasade nekdanjih reprezentativnih zgradb. Tudi sloves kulturnega središča, ki biva usodne razpoke. Herbert von Karajan je odšel iz Državne opere, čeprav je republika dajala samo za dunajski teater več denarja kot za vse svoje diplomatske stroške doma in na tujem. Poleti je Dunaj redno brez pitne vode. Predmestja so na pogled obupna sivina. Občelica Pratra služi zahodnim rešerjem za realistično kuliso bede. Nespremenje na sta ostala samo »sachere torta in vino »heuriger«.

Obiskovalci slavnega imena ugotavljajo, da postaja Dunaj provinca na vseh področjih. Tako so zaplali:

■ Ian Fleming v londonskem »Sunday Timesu: »Pomanjkanje vsakere elite je spravilo Dunaj popolnoma pod oblast avstrijskih birokratov, ki so v bistvu skromnega duha in čakajo samo na svojo potolino...»

■ New York Times: »Dunaj je danes mesto poslovnih ljudi in državnih uradnikov. Ni več nobenih osebnosti, kot so bili Sigmund Freud, Hugo von Hofmannsthal, Stefan Zweig, Arthur Schnitzler ali Gustav Mahler, ki so nekoč uleteleli duha tega mesta.«

■ Ameriški pisec John Gunther: »Današnji Dunaj je duševno prazen in nerodovit.«

In ko je dunajska »Presse« zastavila vprašanje, kakaj vendar je Dunaj dolgačen, so odgovorili:

■ Erich Bodenza, docent za sociologijo na dunajski univerzi: »Dunaj je malomeščanski.«

■ Rostislav Helmitz von Doderer: »Mestni pogreška bridko ostrih kritičnih inštitucij na področju literature in filsa.«

■ Igor Caruso, psiholog: »Vse dunajsko življenje je zaznamovano na eni strani z neprijetno mešanico ljubimosti in dobrodušnosti, na drugi strani pa z bojazljivo agresivno povprečnostjo.«

NEPROSTOVOLJNA VAJA

Podeželska vila v Southamptonu na Long Islandu, katere lastnik je nekdanji teniški šampion Francis T. Hunter, ima razen šestindvajsetih sob tudi trdno zgrajeno protiatomsko zaklonišče, ki z lukusno urejeno notranjostjo prav nič ne zaostaja za vilo. In prav v tej betonski varnostni je služkinja bolj po naključju odkrila Hunterjevo ženo, nekaj njenih prijateljic in kuharico, ki so naprej pogrešili. Vse so bile skrbno povezane in skoraj popolnoma izčrpane, saj so v neprostopolnem zaporu prežele polnih dvajset ur v negotovosti, ali jih bodo sploh našli.

V večernih urah so jih sredi pogovora presenetili trije zakrknjeni roparji, ki so prestrašene ženske naprej zvezali in jih zaprli v zaklonišče, potem pa so izvedli pravo »čistko« v stanovanju. Bera ni bila slaba, čeprav so roparji očito pričakovali, da bo plen še večji. Razen čednega kupčka stodolarških bankovcev so pobrali tudi za deset milijonov dinarjev raznih draguljev, na jetnice pa so kar pozabili, čeprav bi bilo to zanje skoraj usodno.

Razložil sem mu. Menda sem bil tudi jaz brez-
umnež kot Carreras. Storiš, kar je mogoče, da bi
me pregovorili, slednjič se je udal v neizbežno in mi
hotel dati navzgor. Se sva se potihoma pogovarjala,
ko so se odprla vrata bolniške sobe in je stražar
spustil vanjo Susan Beresford ter se spet umaknil na
hodnik.

»Kje ste bili ves dan,« sem očitaloče vprašal.
»Videla sem topove.« Bila je prepadena, bleda in
kazalo je, da se je pozabila jeziti name, ker sem
sodeloval s Carrerasom. »Dal je namestiti enega
velikega na krmu in mlajšega na ladijskem kljumu.
Zdaj sta pokrita s ponjavami. Ostali čas sem prebila
z materjo, očetom in drugimi.«

»Kako je s potniki?« sem vprašal. »Se razburja-
jo, ker so oropani, ali se jim zdi to doživljanje nova
privlačnost na 'Campariju', čudovita dogodivščina, po-
klonjena za darilo, o katerem bodo lahko govorili do
konca svojih dni? Najbrž je nekaterim v olajšanje
dejstvo, da Carreras nima vseh za tace.«

»Večini ni mar ne eno ne drugo,« je odvrnila. »Ta-
ko slabo jim je, da bi jim ne bilo mar, če žive ali
umro. Tudi meni je približno tako, verjemite mi.«

»Privadili se boste,« sem kruto dejal. »Vsi se
boste privadili. Želim, da storite nekaj zame.«

»Kaj, John?« Udani ton glasu, ki ga je bilo
dejansko pripisati utrujenosti, in uporaba krstnega
imena sta povzročila, da sem s pogledom ošinil pod-
častnika. Vneto je opazoval košček stropa, na kate-
rem ni bilo prav nobene zanimivosti.

»Prosote za dovoljenje, da smete v svojo kabino.
Recite, da greste po odev, ker vas je sinoči preveč
zeblo. Mednje denite večerno obleko vašega očeta.
Ne poletno, pač pa tisto črno. Samo dobro pazite, da
bi je kdo ne videl. Nimate temnih oblek?«

»Temnih oblek?« Namrščila je obrvi. »Zakaj...«

85

»Sveta nebesa!« sem vzkliknil z zadržano obupa-
nostjo. Slišal sem šepet pred vrati. »Odgovorite mi!«
»Črno obleko za cocktail...«

»Prinesite tudi tisto.«
Ostro me je pogledala. »Vam bi bilo neljubo
povedati...«

Vrata so se odprla in vstopil je Tony Carreras,
spretno loveč ravnotežje na podu, ki se je zibal in
nagibal. »Carter, majhen popravek za mojega očeta.
Položaji ladje 'Fort Ticonderoga' danes ob osmih,
opolodne in ob štirih popoldne. Načrtajte in preve-
rite, če je 'Ticonderoga' na predvideni poti.«

»Je 'Fort Ticonderoga' ladja, ki jo moramo sre-
čati?«

»Kaj pa drugače?«
»Toda... položaje,« sem začuden rekel. »Kako,
zlomka, veste za linjske položaje te ladje? Ne boste
trdili, da vam jih sporočajo s 'Ticonderoga'! Radijski
strokovnjaki na tistem parniku so...«

»Moj oče misli na vse,« me je mirno prekinil
Tony Carreras. »Dobesedno na vse. Saj sem vam že
rekel, da je genalen. Znano vam je, da bomo zahte-
vali od 'Ticonderoga', naj se ustavi in preda. Ne želi-
mo, da bi odposlali klice SOS, ko dobe opozorilni
strel v bok. Preden je ladja zapustila Anglijo, se je
radiotelegrafistom 'Ticonderoga' pripetila majhna ne-
zgoda in morali so jih nadomestiti z možmi, ki so
— hm — primernejši za naš namen.«

»Majhna nezgoda?« je zategnila Susan. Lice ji je
bilo belo kot papir, nemara spriču morske bolezni
ali zaradi razburjenja, toda nazunaj ni kazala, da se
boji Carrerasa. »Kakšna nezgoda?«

»Takšna, kakršna se prav lahko pripeti vsakemu
izmed nas, gospodična Beresford,« Tony Carreras se
je še vedno smehljaj, toda ni bil več videti privla-
čen in dobrovoljen. Pravzaprav ni bilo na njegovem

živci preveč voljni, da vzdrže v tako zahtevnem
položaju.

Susan je prinesla pet skodelic kave, vsako pose-
bej: silovito guganje v podolžni smeri ladje, nenadni
sunki, ki so nas stresli vsakič, ko smo se pogrezli v
dolino vala, so onemogočali prenašanje več kot ene
skodelice naenkrat. Eno zanjo, eno zame, eno za
Marstona, eno za Mac Donalda — in eno za stražarja,
tistega mladenčca, ki je pazil na nas prejšnji večer.
Za nas štiri sladkor, za stražarja poleg tega še žličko
belega praška, ki ga je vzel Marston v ladijski lekarni.
Susan je nesla skodelico pred vrata.

»Kako se počuti naš prijatelj?« sem vprašal, ko
se je vrnila.

»Skoraj tako zelen je kot jaz,« Poskusila se je
nasmehnjati, pa ji ni uspelo. »Zdelo se mi je, da je
bil kave vesel.«

»Kje je je?«

»Na hodniku. Sedi na podu, stisnjen v kotiček,
in drži puško na kolenih.«

»Koliko časa traja, preden začne tista stvar delo-
vati, doktor?«

»Če jo bo spili v enem požirku, verjetno dvajset
minut. In ne vprašajte me, koliko časa bo vplivala.
To je sila različno. Morda pol ure, morda tri ure.
Teh stvari nikoli ni moč zanesljivo vedeti.«

»Storili ste, kar ste mogli. Razen enega. Prosim
vas, smelite mi te oboje in te šmentane palice.«

Nemirno je pogledal proti vratom. »Kaj če kdo
pride?«

»Saj smo že razpravljali o tem,« sem nestrpno
rekel. »Tudi če tvegamo in izgubimo, ne bomo na
slabšem kot zdaj. Smelite jih.«

Marston je sedel na stol, porinil škarije pod oboje,
ki so držali palice na mestu, in jih z ducom naglih

87

rezov prestigel. Oboji so odpadli, palice so zropotale
po tleh in vrata so se odprla. Šest dolgih korakov in
Tony Carreras je stal ob moji postelji ter me zami-
ljeno motril. Bil je še bolj bled, kot sem ga vedel
poslednjič.

»Dobri zdravnik je ponoči v službi, kaj? Imate
težave z bolniki, doktor?«

»Težave?« sem rekel s hripavim glasom. Oči sem
imel na pol zaprte, ustnice stisnjene, pesti sem krče-
vito tiščal na odejo: Carter v agoniji. Upal sem, da
ne pretiravam. »Ali se je vašemu očetu zmešalo,
Carreras?« Zamižal sem do kraja in bolj ali manj
prikril vzdihljaj, medtem ko se je »Campari« pri-
padcu v nenavadno globoko valovno dolino na mah
zagugal. Udarce ga je tako tresel, da je še Carreras
malone izgubil ravnotežje. Skozl zaprta vrata se je,
kljub strahotnemu tuljenju vetra in šibanju dežja,
slišal pri sunku hrust kot topovski strel. »Mar nas
hoče vse pokončati? Zakaj vendar ne more malo
manj divjati?«

»Gospod Carter hudo trpi,« je mirno rekel Mar-
ston. Res je imel kot zdravnik svoje pomanjkljivosti,
je pa takoj domel in se zvišal v vsakršni položaj
in kdor je pogledal v njegove mirne, pametne modre
oči pod čudovito belo grivo, si ni mogel kaj, da mu
ne bi verjel. »To so silne muke. Saj veste, da ima
večkratni zlom stegenice v kolku.« Nežno je otipa-
val okrvavljene obveze, ki so jih prej zakrivala pali-
ce, zato da bi se Carreras lahko prepričal, kako hudo
je. »Vselej, ko se ladja močno zaziblje, se kosti na
zlomih podrejša druga ob drugo. Lahko si mislite,
kako... ne, dvomim. Poskušam tako položiti palice
in jih stisniti, da bo noga ostala povsem negibna. V
teh prilikah to res ni lahko delo. Bi mi hoteli malo
pomagati?«

navzgor, odkimala in si privezala krpo. Krevljal sem
v bolniško sobo in Susan mi je sledila.

»Kam gre gospodična Beresford?« je začuden
vprašal Marston. »Zakaj ima tisto ruto?«

»Gre z menoj,« sem odvrnil. »Tako pravi.«
»Z vami? In vi ji dovolite?« Bil je grogen. »Ubi-
li jo bodo.«

»Možno,« sem pritrdil. Nekaj, verjetno anestetik,
je čudno učinkovalo name: čutil sem se neznansko
odmaknjenega in sila mirnega. »Toda, kot pravi pod-
častnik, kaj zato, če se to zgodi dva dni prej? Potre-
ben mi je še en par oči, nekdo, ki se lahko giblje
urno in lahkotno, da se more razgledovati, predvsem
nekdo, ki bo na straži. Dajte nama eno svojih svetilk
na baterijo, doktor.«

»Ugovarjam. Ne morem dovoliti...«

»Dajte mu lučko,« je nestrpno dejala Susan.
Pogledal jo je, se obotavljal, vzdihnil in odšel.
Mac Donald mi je pomignil.

»Zal mi je, da ne morem z vami, gospod. Naj vam
dam vsaj to.« Potisnil mi je v roko mornarski nož
s široko klino na eni strani in z bodalom, zaprtim s
kovinskim prstanom, na drugi. »Če ga boste morali
uporabljati, sunite z bodalom od spodaj navzgor,
držec klino v roki navzdol.«

»Kadarkoli boste hoteli, vam ga vrnem.« Potež-
kal sem nož in videl, kako Susan široko odprti oči
stirni vanj.

»Vi, vi bi uporabili tisto orodje?«

»Ostanite tu, če hočete. Doktor, svetilko.«
»Vtaknil sem svetilko v žep in držec nož v roki
stopil iz bolniške sobe. Vedel sem, da mi bo Susan
sledila.«

Stražar je bil s hrbotom naslonjen ob zid in spal.
Na kolenih je držal avtomatično karabinko. Močno

90

me je imelo, da bi jo vzel, a premagal sem skušnjava.
Stražarja, ki bi ga zalotili spečega, bi nemara pre-
keli in obrcali, toda speč stražar brez karabinke bi
povzročil temeljito preiskavo ladje.

Trajalo je dve minuti, preden sem se povzpela po
stopnicah do krova. Bile so lepe stopnice, široke
in gladke, a hodil sem cel dve minuti. Leva noga je
bila trda in šibka in prav nič ni bilo res, kar sem si
venomer ponavljal, namreč, da vedno manj boli.
Razen tega se je »Campari« tako silovito zibal, da bi
tudi docela zdrav človek potreboval precej časa.

Gugal se je v podolžni smeri. Nisem potreboval
barometra ali meteoroloških poročil, da bi vedel, kaj
nas čaka. Nekaj stotin milj od središča uragana nam
pokaže njegovo smer način, kako se valovi podaljš-
ujejo. V manjši razdalji nam smer vetra izdaja nje-
govo središče. In mi smo se mu preveč približevali,
da bi mogli biti mirni. Pilul smo od prilike dvajset
stopinj od severa proti vzhodu in veter je vlek
naravnost proti krnu. To je pomenilo, da je bil ura-
gan bolj ali manj vzhodno od ladje in se je pomikal
približno v smer severo-zahod, oboje nekaj bolj proti
severu kot navadno. »Campari« in uragan sta bila
bolj kot kdaj na črti, kjer sta morala trčiti. Glede
moči vetra sem računal, da je moral imeti po stari
Beaufortovi lestvici osem do devet stopinj. Po tem
sem vedel, da mora biti središče ciklona oddaljeno
manj kot sto milj. Če bo Carreras obdržal smer in
hitrost, bodo naše in njegove skrbi končane za vedno.

Na vrhu drugih stopnic sem za trenutek obstal,
da spet ujamej ravnotežje, se oprl na Susanine roke,
da me je podpirala, in krenil optekaj se na krn
proti kakih deset metrov oddaljenemu salonu. Komaj
sem se premaknil, ko sem spet obstal. Nekaj se mi
je zdelo čudno.

obrazu nobenega izraza, videl sem samo čudno plo-
ske oči. Bil sem bolj kot kdaj prepričan, da imajo
oči mladega Carrerasa neko napako, še več, ta napaka
ni bila odvisna samo od oči, marveč je bila znamenje
nečesa, kar je imelo mnogo globlje korenine. »Nič
resnega, zagotavljam vam.« S tem je hotel povedati,
da jih niso ubili več kot enkrat. »Eden tistih, ki jih
nadomeščajo, ni le radiotelegrafist, temveč tudi izve-
den navigator. Ne vem, zakaj ne bi tega izkoristili
za to, da nam natanko sporoča položaj 'Ticonderoga',
od ure do ure.«

»Vaš oče res ničesar ne prepušča naključju,« sem
priznal. »Razen dejstva, da se zanaša name kot na
navigacijskega strokovnjaka na ladji.«

»Ni vedel... ni mogel vedeti, da so vsi drugi
častniki na krovu tako — hm — tako neumni. Nama,
ne meni ne mojemu očetu, niso vseh nikakršni uboji.«
Spet nezmotljivo odkritosrčen naglas, toda začel sem
se spravevati, če nima kake razpoke. »Tudi moj oče
je navigacijski izvedenec, toda trenutno ima, žal,
mnogo opravkov. Po naključju stoji edini mornarski
strokovnjak, ki ga imamo.«

»Drugi vaši ljudje niso?«

»Na žalost ne. Sposoben sem pa poskrbeti, da
pokliče mornarji — vaši ljudje — opravljajo svoje
delo, kot je treba.«

To je bila tolažilna vest. Če bo Carreras še nade-
lne vztrajno rini 'Campari' v neurje, se bodo vsi, ki
niso poklicni mornarji, zelo slabo počutili. To bi mi
utegnilo olajšati nočno opravilo.

Vprašal sem: »Kaj se bo zgodilo z nami, ko boste
pretovorili tisto prekleto zlato?«

»Premestili vas bomo vse na 'Ticonderoga',« je
malomarno rekel. »Kaj drugače?«

»Da?« sem se posmešnil. »Tako da bomo lahko
tako povedali vsaki ladji, da 'Campari'...«

Natanko v eni sekundi sem spremenil mnenje o
Marstonovi prevelanosti. Ni dvoma, da je poskušal
razpršiti sun, ki bi se bil Carrerasu utegnil poroditi,
ne bi pa mogel najti neprimernejšega načina, zlasti,
če bi ta res ponudil pomoč. Kajti če bi se s tem zamu-
dil, bi pri odhodu verjetno našel na hodniku smrče-
čega stražarja.

»Obzalujeja.« Beethovnova glasba ni zvenela mo-
jemu ušesu še nikoli tako prijetno, kot tista Carrera-
sova beseda. »Nimam časa. Kapitan Carreras mora
na pregledovalni obhod. Sicer pa je gospodična Be-
resford za to tu. V pomankanju boljšega ga natrpa-
te z morijem.« In že je odšel.

Marston je dvignil obrv.

»Manj priljuden kot prej, bi rekel. Kaže, da mu
je malo popustil tisti duh razumevanja, ki ga stalno
razkazuje.«

»Zaskrbljen je,« sem rekel. »Tudi prestrašen je in
nemara, hvala nebesom, ima kaj več kot običajno
morsko bolezen. Pri vsem tem se dela trdega kot
vedno. Susan, pojdite po skodelico k stražarju in
poglejte, če je Carreras res odšel.«

Naglo se je vrnila. »Odšel je. Zrak je čist.«

Povlekel sem nogo izpod odeje in se dvignil. Hip
nato sem težko padel na pod, z glavo komaj za ped
od železne noge Mac Donaldove postelje. Razlogi so
bili štirje: nenadni sunek, ki je ladja v dolini vala
zakolebala nazaj, togost nog, navidezna paraliza noge
in bodljaj, ki mi je predrl stegno, brž ko se je noga
dotaknila tal.

Z rokama sem se oprl na podčastnikove postelje,
se mukoma dvignil in poskušal znova. Marston me
je držal za desno podlaket — bil sem res potreben
podpore. Krenil sem k postelji in se sesedel nanjo.
Mac Donaldov obraz je bil brezizrazen. Susan je bila

»Dajte mu jo, gospod,« je mirno odvrnil Mac
Donald. »Gospod Carter zna najbolj presoditi, kaj je
prav.«

»Gospod Carter zna najbolje presoditi,« ga je
besno oponašala Susan. Stopila je k njemu in ga
ježno gledala. »Lahko je reči vam, ki boste lepo leža-
li v postelji, da zna on najbolje presoditi. Vam ni
treba iti ven in se dati pobiti, ustreliti ali umreti
zaradi izgube krvi.«

»Meni ne, gospodična,« se je nasmehnil podčast-
nik. »Prav gotovo ne bom tvegati takih stvari.«

»Oprostite mi, gospod Mac Donald.« Trudno je
sedla na njegovo posteljo. »Zelo se sramujem. Vem,
da če ne bi imeli ranjene noge... toda pogledajte ga.
Ne more stati, kaj šele hoditi. Uničil se bo, rečem
vam, uničil.«

»Morda. Toda v takem primeru se bo to zgodilo
samo dva dni prej, kot bi se sicer, gospodična Be-
resford,« je ravnodušno odvrnil Mac Donald. »Dobro
vem. Gospod Carter tudi ve. Oba veva, da ne bo nihče
na 'Campariju' več dolgo živel, če kaj ne ukrenemo.
Saj ne mislite, gospodična, da gospod Carter počenja
vse to za sport?«

Marston me je napeto gledal. »Govorila sta s
podčastnikom? Govorila o stvarih, za katere ne vem.«

»Povedal vam bom, ko se vrnem.«
»Če se vrnete...« Odšel je v lekarno, se vrnil z
brizgalko in mi brizgal nekaj blede tekočine. »To
sem storil proti svoji volji. Pomirilo bo bolečino, o
tem ni dvoma, toda omogočilo vam bo tudi, da nogo
preveč mučite in s tem povzročite nepopravljivo
škodo.«

»Ne tako nepopravljivo, kot če bi umrl.«

Odšel sem v lekarno, izvekel iz kupa odev obleko
starega Beresforda, ki jo je prinesla Susan, in si jo
tako urno nadel, kot sta mi dovoljevala noga in guga.

Kljub zmedeni glavi sem kmalu spoznal, kaj je
bilo čudnega. Pri normalni vožnji bi bil »Campari«
zvečer razsvetljen kot božično drevesce, tisti večer
pa ni svetila nobena luč. Nov dokaz, da Carreras no-
če tveganja, dasi je bilo v tem primeru to nepotrebn-
o in pretirano. Seveda ni hotel, da bi ga videli, toda
kdo bi to sploh mogel v takem črnem neurju. Meni
pa je za moj namen prišlo kar prav. Pri tistem tulle-
nju vetra, odmevajočem šibanju naliha, hrustu strel-
kov podobnih sunkov, ko se je »Campari« vzpenjal
po njegovih bokih s truščem udarjal ob težke sla-
pove valov, ki so drug čez drugega jezili proti krnu,
naju ne bi nihče slišal, tudi če bi bil oddaljen le za
korak.

Razbita okna v salonu so grobo zamašili z de-
skami. Pazil sem, da si ne bi prerezal žile ali si z
drobčcem razbite šipe iztaknil očesa, ko sem pribli-
žal obraz k deskam in pokukal skozi špranjo.

Zaveso so zakrivala okna, toda spriču vetra, ki je
žvižgal skozi odprtine med deskami, so se nepresta-
no napihovale in plahutale. V eni minuti sem videl
vse, kar sem hotel videti, a me ni prav nič potolažilo.
Potniki so bili vsi stisnjeni na eni strani sobe, veči-
noma so čepeli na žimnicah, ki so ležale druga ob
drugi, nekateri pa so sedeli s hrbti naslonjenimi ob
steno. Živ dan se nisem videl zbirke bolj klavirnih
milijonarjev. Barva njihovih obrazov je bila rahlo
zelenkasta do odlično bele. Bilo jim je vse prej kot
dobro. V enem kotu sem videl stewardse in strojne
inženirje, vstevši McIlroya s Cummingsom ob nje-
govi strani. Podoba je bila, da je razen mornarjev
vse osebe zaprto tam s potniki vred. Carreras je
stetil s stražarji. Opazil sem samo dva: tipa trdih
obrazov, dolgih brad, ki sta držala vsak svojo stroj-
nico. Za hip me je obsla želja, da bi vlomil vrata in
planil nanju: toda samo za hip. Oborožen samo z

86

»Povejte, komur vam je ljubo in drago,« je mirno
rekel. »Mislite, da smo nori? Se tisto jutro bomo za-
pustili 'Campari'. Je že pripravljena druga ladja.
Miguel Carreras misli na prav vse.«

Molčal sem in se zatopil v navigacijske zemlje-
vide, Susan pa je vprašala, če ji dovoli, da bi šla po
odeje. Smehljaje ji je Carreras odvrnil, da jo bo
pospremil, in odšla sta. Ko sta se čez pet minut
vrnila, sem že poiskal na zemljevidu položaje in
ugotovil, da je bil »Ticonderoga« na predvideni liniji.
To sem povedal Carrerasu in mu pomolil karte. Za-
hvalil se je in odšel.

Večerjo so prinesli ob osmih. Ni bila taka, kot so
bile navadno na »Campariju«. Spriču neugodnih oko-
liščin Antoine ni bil v najboljši formi, toda pri vsem
tem ni bila slaba. Susan se je jela pripravljal. Sumil
sem, da ji je bilo všeč, kot enkrat slabo, a tega ni
omenjala. Milijonarjeva hči ali ne, cemeravka ni bila
in tudi pomnilovalna ni sama sebo, kot bi pričakoval
od Beresfordove hčere. Tudi jaz nisem bil lačen, čutil
sem, da me stiska v želodcu, a to mi imelo nič opravi-
ti z zibanjem »Camparija«. Kljub temu sem se,
upoštevajoč dejstvo, da bom potreboval vse svoje
moči, dobro podprl. Mac Donald je jedel, ko da že
ves teden ni videl hrane. Bullen je pod vplivom pomi-
ril še spal in se nemirno vrtel pod varnostnimi pasovi,
ki so ga držali na postelji. Še vedno je mukoma
dihal in mrmral besede brez pomena.

Ob devetih je Marston vprašal: »Je prišla ura za
kavo, John?«

»Prišla je,« sem pritrdil. Opazil sem, da Marsto-
nove roke niso bile docela mirne. Po dolgoletni
navadi, da je vsak večer izpraznil dobršen del stekle-
nice ruma, ki ga je zdaj pogrešal, niso bili njegovi

88

videti, ko da bo zdaj zdaj zajokala. Iz nejasnega raz-
loga sem se spriču tega počutil bolje. Omahovaje
sem se spet dvignil in se sunkoma postavil na noge,
kakor nož na vzmet, ki se nepričakovano odpre, zagra-
bil za nogo postelje in ponovno poskusil.

Nič ni pomagalo. Nisem bil narejen iz železa.
Lahko sem kljuboval »Camparijeve« nihanju in
togo se polagoma izginjala. Lahko sem tudi, v dole-
denih mejah, zatajil strahotno slabostno leve noge,
mogel bi poskakovati po eni sami. Toda tiste krče-
vite bolečine nisem mogel zatajiti. Nisem iz železa,
imam živčni sistem kakor vsi drugi in moj je tisti
hip delal s polno paro. Nemara bi prenesel tudi bole-
čino, toda vsakokrat, ko sem postavil levo nogo na
tla, mi je ostri bodljaj v stegnu povzročil vrtoglavico
in malo je manjkalo, da se nisem onesvestil. Ko bi
nekajkrat stopil na tisto nogo, bi do kraja izgubil
zavest. Medlo sem sklepal, da je to povzročala pre-
velika izguba krvi. Spet sem sedel.

»Vrnite se v posteljo,« je velel Marston. »To je
čista norost. Ležati boste morali najmanj še ves pri-
hodnji teden.«

»Dobri stari Tony Carreras,« sem rekel. Bil sem
opešan, tega nisem mogel zanikati. »Sposoben dečko.
Imel je dobro misel. Vašo brizgalko, doktor! Omrtvi-
lo, da bo pomirilo bolečino v stegnu. Natrpajte
mi ga dobro. Veste, kakor nogometišu s poškodova-
no nogo, ki mu pred nastopom dajo injekcijo.«

»Ni ga nogometaša, ki bi kdaj šel na igrišče s
tremlj luknjami od izstrelkov v nogi,« je černoza za-
godrnjal Marston.

»Ne naredite tega, doktor Marston!« je vzkliknila
Susan. »Prosim vas, ne dajte mu injekcije. Prav goto-
vo se bo ubil.«

»Kaj pravite vi, podčastnik?« je vprašal Marston.

89

nje ladje. Obrčal sem navzgor ovrtnik in ga hotel
pričvrstiti z varnostno zaponko, ko je vstopila Susan.
»Zelo dobro vam pristaja,« je rekla z narejeno mir-
nostjo. »Le suknič vam je malce ozek.«

»Smenta, bolje je, že, kot da bi se sredi noči pla-
zil po zgornjih palubah v beli obleki. Kje je tista
vaša črna obleka, o kateri ste govorili?«

»Tu.« Povekla jo je iz odeje.

»Hvala.« Opazil sem znak izdelovalca. Balencia-
ga. Lahko bi jo uporabil za masko. Prijel sem obleko
za rob, videl, da je Susan prikimala, in povlekel. Iztr-
gal sem nepravilen štirikotnik, ga zložil v trikotnik
in ga prav pod očmi zavezal čez obraz. Novo trganje
nov kvadrat in s štirimi vozli sem naredil čepico, ki
mi je pokrila glavo in čelo, da so ostale zunaj samo
oči, belino rok sem vedno lahko skril.

»Torej vas nič ne bo ustavilo?« je vprašala.

»Ne bi rekel.« Odložil sem nekaj svoje teže na
levo nogo in spoznal, da postaja neobčutljiva. »Čela
kopica stvari je, ki bi me utegnile ustaviti. Vsak
izmed tistih dvainštiridesetih mož, oboroženih z revol-
verji in brzostrelkami, bi me lahko ustavil. Če me bo
videl.«

Pogledala je na ostanke balenciage. »Iztrgajte še
zame kos, ko ste že pri tem.«

»Za vas?« Ozrl sem se vanjo. Bila je bleda kot
jaz. »Zakaj?«

»Z vami pojdem.« Pokazala je na svojo oblečko,
temnomodro jopico in hlače. »Ni si bilo težko pred-
stavljati, zakaj hočete očetovo obleko. Mislite, da sem
se zamen preoblekla?«

»Mislim, da ne.« Iztrgal sem še en kos iz obleke.

»Prosim.«

»Dobro. Tako, ne?«

»Je prav tisto, kar ste hoteli?«

Osinila me je s pogledom stare vrste od spodaj

91

nožem na vzmet in pri naglici, ki bi komaj prekosila
malo urneško želvo, ne bi dosegel ničesar.

Dve minuti nato sva bila pred radijsko kabino.
Nihče naju ni ustavil, nihče videl, palube so bile
povsem prazne. Bila je noč praznih palub.

V radijski kabini je bila tema. Približal sem uho
kovinskim vratom, si zamašil drugo s prstom, da me
ne bi motil hrup neurja, in pazno poslušal. Nič. Ra-
hlo sem položil roko na kljuko, pritiskal nanjo in
porinil. Vrata so se odmaknila za palec. Odmaknil
sem roko z vso pozornostjo previdnosti.

PREVEČ NAKLADNO

Pogrebni obred je bil v starinski, mračni, majhni katoliški cerkvi na Washington Streetu. Starbuck je ves čas pozorno gledal Kathy in obenem z njo vstal in poklekaval s klečalnica v zadnji klopi, dasi je dobro vedel, da se ji o celotnem obredu sanja prav tako malo kakor njemu. Starbuck je verjel le v matematiko.

Zastutil je, da se maša blizu koncu, ko je zagledal mašnike in strežnike, kako daleč na drugem koncu ladje nosijo težko knjigo in ostale potrebščine. Šele tedaj se je Starbuck pošteno ozrl po nizkem, plavalasem moškem na svoji levi.

Prvič je postal pozoren nanj, ko je možakar lezel v klop s klobukom v rokah in se prizadevalno klanjal, smehljaje se obenem, kakor da se želi predstaviti. Starbuck je takoj vedel, da ga že od nekd pozna. Ugibal je, če ni morda skupaj z njim bedel pri kateri od pokojnih sestanovalec svoje žene, ko so bile na mrtvaškem odru. Ves čas med mašo ga je pogledoval in včasih na njegovih mesnatih, premikajočih se ustnicah zasledil rahel nasmešek.

Starbuck je sovražil nerešene probleme. Čuteč, da se bo kmalu rešil cerkve, se je skušal osredotočiti na moškega. Do njega je prodiral slaboten vonj. Starbuck je spominjal na bolnišnice. Morda je zdravnik? Prijatelj pokojne bolniške sestre ali pa kakšen drug?

Bilo je brezupno. Starbuck je imel navado razmišljati v svoji domala brezsumni pisarni s klimatskimi napravami. Tu pa je mašnik nekaj prepeval v latinščini in strežnik je vihtel kadičnico, da je vonj po kadilu zadušil in pregnal onega drugega, ki je prihajal iz moškega oblada. Starbuck se je vpraševal, če se mu vse skupaj ni samo zdelo, ko je mašnik s strežniki odhajal v zakristijo.

Pogrebi so prenesli krsto na konec cerkvene ladje. Začutil je, da je Kathy zraven njega zahlipala, ko so krsto zanesli ven na sonce in so se pričeli razvrščati v sprevod, ki je krenil proti pokopališču. Starbuck je prijel svojo mlado ženo za roko in jo peljal skozi stranska vrata. Plavalasec jima je sledil.

Kathy že več kot eno leto ni videla mrtvega dekleta. Celo zadnjo noč, ko so bedeli ob njej, je bila krsta zapečatena. Kdo bi jim to zameril, je pomislil Starbuck. Stiri dni je bila v vodi. Med bedenjem pri mrljici in med pogrebom je ostal povsem brezčuten. Vselej je bil takšen. Sedaj se je rahlo vznemirjen vpraševal, zakaj je Kathy tako prizadeta. Nejevoljen je opazil, da se ju plavalasec še vedno drži. Videl ga je, kako se je še vedno smehljaj in še dotaknil Kathyne roke.

Kathy je utrkala robček, s katerim si je pod tančico otirala solze. Še vedno s solzami v očeh se mu je hitro nasmešnila. »Oh, vi, Mr. Carlson!«

Carlson je sklonil glavo. »Zelo, zelo žalostna stvar,« je rekel. »Zdravnik že ni,« je prešinilo Starbucka. »Se ne poznate moškega moža,« je rekla Kathy. »Alfred, to je John Carlson, bil je zaročenec Pat Phelanove.«

Starbuck mu je stisnil roko. Pat Phelan je bila ena od dveh deklet, ki je podir avtomobilist in potem poobegnil. »Zanima me,« je rekel Carlson z rahlo tujim naglasom, »če gresta na pokopališče.«

»Da,« je odvrnil Starbuck. »Vendar imava svoj avto.«

»Prav to me zanima,« je rekel Carlson, obrnjen h Kathy. »Bi se lahko peljal z vama?«

»Seveda,« je takoj prijazno rekla Kathy in ga prijala za roko.

Zadnji avtomobil so odpeljali izpred cerkve. Starbuck ju je povedel na Sesto Avenijo, kjer je imel parkiran avto, in s težavo premagoval nejevoljo. Po pogrebu ga je čakala dolga vožnja nazaj do Brooklyna v Battery Tunnel. Dosti pred eno ne bo mogel priti v pisarno in bil je prepričan, da bo Kathy takoj pripravljena odpeljati tujca tja, kamor bo hotel.

Kathy si je zaželel zaradi njene prijaznosti in sveže rdečelase lepote, ko jo je prvič zagledal v bolnišnici; po osmih letih zakona sta njena čustvenost in občutljivost čisto razburjala Starbuckov preračunljivi smisel za red in udobje. Lahko bi bila zadovoljna s cerkvenim obredom v cerkvi, je pomislil. Vendar je hotela iti še na pokopališče in potem, celo če jo bo peljal nazaj v mesto, se bo peljala še celo uro do Riverdaleja.

Brezbrizno je kramljala s Carlsonom na zadnjem sedelu, ko je Starbuck zavil v sprevod. Plavalasec se je naslonil naprej, da bi jima ponudil cigarete, in Starbuck je v vzvratnem zrcalu videl, kako je njegov smehljaj postal še izrazitejši, ko je Kathy vzela cigareto. Ugotovil je, da mu je Carlson zopr.

Pogovarjala sta se kar naprej. Ne, Carlson se še ni poročil, odkar sta se zadnjič srečala. Da, še vedno dela pri farmacevtski firmi kot prodajalec, ki ima stalno stike z zdravniki. Star-

buck ga je ocenil kot neuspešnega in skoraj pozabil nanj. Kathy se je prijazno dotaknila plavalasčeve roke. »Na Pat morate pozabiti, veste. Spoznali boste drugo, nič slabšo od nje. Kar potrpite.«

Starbuck je razmišljal, da njemu ni bilo treba nikoli zagotavljati, da bo poročil tako privlačno dekle, kakor je Kathy. To je vedel ves čas svojega samstva, kakor je vedel, da bo bogatela. Na ženo lahko počaka, dokler ne pride do denarja. Ze dolgo tega je, kar je slišal Voltairove besede: »Ženska ni nikoli tako iskrena kakor takrat, kadar reče milijonarju, da ga ljubi.« To je bilo edino zagotovilo, potrebno Starbucku.

Ta cinični košček modrosti je bil le mani del njegove vere. Večji del je govoril, da si bo samo s trdim delom in hladno vero v logiko aritmetike pridobil vse ostalo, potrebno za življenje. Ni se ustel Kathy je bila njegova žena in on sam je bil že šest let predsednik štirih največjih ameriških zavarovalnic.

Matematika je bila Starbuckova vera in logika njegova dogma, obe sta mu pomagali v vseh viharjih in dvomih njegove kariere. Številke in verjetnost so pomagale Starbucku do moči. Pogledimo le Kathyne zvestobo; ali pa usodo njenih mrtvih sestanovalec...

Ubozo naplajeno truplo spredaj v krsti Ellen. Tako nekako ji je bilo ime. Bila je že četrta od Kathyhnh sestanovalec iz časov, ki je hodila v šolo za bolniške sestre, ki je umrla v nekaj več kot dveh letih. Sama mlada dekleta, še nobena ni imela trideset let. Pet, če štejemo še ono pred več leti. Tisto, katere smrt je Kathy označila kot strašno nesrečo.

Starbuck se je spomnil zaprepačenosti, ko je Kathy nekoč omenila, kako hitro umirajo njene sošolke. S skupino prijateljev sta bila na weekendu — večinoma so bili to Starbuckovi kolegi z ženami, zraven pa je bil tudi mladi Quinlan iz pravnega oddelka.

Sam pri sebi se je namuznil, ko se je spomnil, kako se je zabaval. Res je presenetljivo, vendar večina ljudi ne more dojeti naporejših enačb in matematičnih verjetnosti. Quinlana se je lotila taka razburjenost kakor da je ženska.

»Zaboga,« ga je očitalje vprašal, »mar Vas nič ne skrbi? Stiri njene bivše sestanovalec so umrle! Recimo, da še njo doleti kaj podobnega!«

Starbuck se mu je prizanesljivo zarežal. »To se sliši precej čudno od uslužbenca zavarovalnice, Ed. In to celo iz pravnega oddelka. Demni, da bi bile vse štiri umrle za rakom. Bi s tem narasla verjetnost, da bo tudi Kathy umrla za rakom?«

»A vse so umrle nasilne smrti!« je izbruhnil Quinlan. »Prvo dekle je živo zgorelo. Drugo je v postelji zadavil neznanec. Dve je do smrti povzročil neki avtomobilist!«

»No, in?« je vprašal Starbuck. »To je le niz naključij. Neverjetno, toda ravno neverjetne stvari se rade dogajajo.« Pogledal je okoli sebe kakor apostol, ki pridiga svojim učencem. »Predhodne smrti ne spremenijo Kathyne možnosti, da umrje od visoke starosti. Prav tako bi lahko trdili, da se je povečala verjetnost, da se bo ruleta ustavila še petič na rdečem, če se je ustavila tam že štirinajst zapored. V resnici so možnosti za rdečo barvo prav takšne kakor kdaj koli.«

Starbuck se je smehljaj in se ogreval za svoje predavanje. »V tem primeru naležite na princip statistične neodvisnosti.«

Zadaj za povabljeni se mu je Kathy smehljaj in odmajevala z glavo; bila je dovršena gostiteljica. Zato je iskal podpore pri starejših povabljenih. Iz premlajnega vzorca lahko pridet do nevarnih — usodnih zaključkov.«

Možje so se zasmeljali in celo ženskam je očividno odleglo, le mladi Quinlan je še vedno trmoglavil. »Torej Vas ne skrbi? Recimo — recimo.«

»Recimo, da nad njimi visi kako prekletstvo?« mu je vlnjudo pomagal Starbuck in se ob tem zabaval. Res, Quinlan zagotovo prebira grozotne kriminalke.

Nazadnje je Quinlan odnehal, a še vedno strahoma pogledoval proti Kathy. Starbuck se je ob teh spominih zarežal. Bilo je smešno, le še en dodaten primer, kako se ljudje ne znajo obvladati in zaključujejo na podlagi nezadostnih dejstev. Starbuck ni nikoli dopustil, da bi mu presejale ali čustva takole ušla z vajei. Trdno jih je držal v svoji oblasti.

Poglejmo samo zakonsko zvestobo. Bil je navsezadnje res že v trinajdesetem letu, Kathy pa jih je imela devetindvajset. Kaj je bilo bolj naravnega kot to, da si bo lepega dne našla ljubčka? To stoji tudi v Kinseyu — dasi s precejšnjo zadržanostjo gleda na Kinseyevo zbiranje podatkov in njegovo zaničevanje verjetnostnih vzorcev. Starbuck je pobrskal po IBM svojih možganov, iskaje kartico s potrebnim podatkom. Našel je. Dvanajst odstotkov poročenih

Francoski pisatelj Alphonse Karr je odkril nekaj prav čudovitih kotičkov na Azurni obali, med njimi tudi St. Raphael, ki je bil tedaj še ribiška vasica. Njegovo pismo pariškemu prijatelju, ki v njem opeva čudežno vegetacijo St. Raphaela, je postalo znamenito po sledečem stavku: »Pusti Pariz, naj bo, kjer je! Pridi sem in zasadi v vrt svojo sprehajalno palico! Prihodnje jutro bodo na njej vzbrsteli popki vrtnic.«

V nekem umetniškem krogu v New Yorku so razpravljali o vse številnejših ločitvah v Združenih državah. Tennessee Williams je poslušal različna mnenja, nato pa rekel: »Bistveni razlog je, po mojem, slaba razsvetljava. Mnogi moški si izbirajo svoje žene pri luči, pri kateri si jaz ne bi izbral niti blaga za obleko.«

Charles Dickens se s svojimi posli zelo lepo ravnal in se je rad z njimi tudi pošalil. Nekega dne je kuharica prinesla na mizo italijanske špagete. Pisatelj je v njih našel njen dolgi las in ko se je dobra ženska vrnila v sobo, se je prijazno nasmešnil:

»Uršula, če ste pogrešili kak las, ne bodite žalostni; našel sem ga med špageti.«

žena, rojenih med leti 1920 in 1929, je že pri petindvajsetem letu postalo nezvestih svojemu možu.

Seveda, knjiga s temi podatki je bila napisana leta 1935 in izsledki so bili samo do petindvajsetega leta starosti žene. Upravičeno bi za starost devetindvajset let vzeli že dvakrat toliko odstotkov. Celo ob dosti mlajšem možu so bili torej izgledi, da bi se mu Kathy izneverila v treh primerih od štirih možnih. To je bilo dejstvo in Starbuck je rad pomislil, da si zaradi dejstev, ki nastopajo v življenju, ni nikdar delal sivih las.

Opazoval je Kathy, ko so spuščali krsto v jamo. Prebledela je in si grizla ustnice, vendar ni zmogla nobene solze. Običajno je bilo z njo tako, da sploh ni mogla več jokati, še preden so prišli na pokopališče.

Vse, kar se zahteva od ženske, je diskretnost ob svojem času. Starbuck je sumil, da ga Kathy po malem že vleče za nos. Sam pri sebi je bil ponosen, da mu ni dala niti najmanjšega dokaza za ta sum.

Zavozil je nazaj na cesto in se misli na delo, ki ga čaka v pisarni, potem pa se je spomnil, da je tu še Carlson. »Mr. ... kako se že piše ... kje naj Vas odložim?«

Na debele ustnice se je prikrdel vljuden nasmeš in Carlson je s sklonjeno glavo skromno, z rahlo tujim naglasom, rekel: »Kjerkoli. Danes si hočem privoščiti prost dan.«

Tepec se niti ne more odločiti, kam bi rad. »Dobro, potegnil Vas bom do Wall Streeta,« je kratko rekel Starbuck. »Avto bom pustil tam. Mrs. Starbuck pa bo šla domov s taksijem. Lahko izstopite, kjer Vas je volja.«

Carlson je privzdignil obrvi. »Kaj? Vi ne vozite avta?« je vprašal Kathy. Odsotno je odkimala. »Potem pa, morda — to je samo predlog — bi Vas jaz zapeljal do doma v tem krasnem avtu? Vašemu možu bi prihranil precej truda.«

Kathy se mu je široko nasmešnila in bila hipoma dobre volje. »Oh, to bo res čudovito!«

Celo Starbuck je začutil rahlo hvalečnost. Če se je le mogel izogniti, ni hodil z avtom do pisarne. Sprožil je gnečo na cesti v urah najhujšega prometa. »To je zelo lepo od Vas,« je zamrmral.

Poljubil je Kathy in izročil ključe od avta Carlsonu.

Na pisalni mizi ga je čakal debel svezni papirjev. Obrnil se je vstran, kakor da se ne more lotiti dela. Dolgo je stal ob oknu, od koder je imel razgled čez celo pristanišče, in opazoval zarjaveli vlačilec, kako se je mukoma vlekkel proti Narrowsu.

V tej pisarni je delal od dvainpetdesetega leta; petindvajset let se je pehal do tega položaja. Skoraj dve tretjini življenja je prebil v tej zgradbi. V začetku se je vozil s podzemeljsko v večerno šolo, sledila so leta nočnega študija na univerzi, kjer se je začel v pravo, bančne investicije in nepremičnine.

Ni še imel čira na želodcu. Ze osem let je bil preko dobe, ko je človek podvržen srčnim boleznim, ne da bi imel en sam napad. Še sedem let in tudi ta zapreka bo premagana. Čez dvajset let bo šel v pokoj. Takrat jih bo Kathy imela enainštirideset in bo uslužna, umetelno nezvesta soproga. Imel je vse, kar si je želel.

Starbuck se je ježno zasukal na debeli perzijski preprogi, ker se ni in ni ni mogel lotiti dela. Nekaj v zvezi z današnjim dnem ga je grizlo, nekako svarilo pred preveliko nevarnostjo. Besen, ker se zaradi tega ni mogel posvetiti delu, se je lotil razmišljanja in pričel divje kombinirati.

Pravkar pokopano dekle, katere naplajeno truplo so komaj stlačili v krsto? Recimo, da je po nesili padla s trajekta, ko se je peljala iz mesta službe na Staten Island Hospitalu. Starbuck je prihl. Če bo njena zavarovalnica brez pomsleka izplačala zavarovalnino, ne da bi raziskala, če ne gre za samomor, so tam sami kriminalni tepti.

Nihče se ni padel s Staten Island trajekta, ne da bi ga bil kdo sunil z njega, dekle pa je bilo samo. Če bi bil tako rahločuten kakor Quinlan, bi si lahko očital, kako more biti tako miren spričo zaporednih smrti Kathyhnh prijateljic. Vendar v tem ni nič nenavadnega, le enostavna veriga naključij.

Sest deklet, tujk, ki so jim v bolnišnici na slepo dodelili isto sobo. Ena je naredila samomor. Drugi dve, najboljši prijateljici, je do smrti povzročil avtomobilist, ki mu nikoli niso prišli na sled. Četrto je v postelji zadavil neznanec, ki ga tudi nikoli niso izsledili. Toda ali ni bil njen mož dal časa zaprt? Starbuckov razum se je posmeheval naključjem. Policija že ve, kaj dela. Mož je bil gotovo kriv, čeprav ni bilo zadostnih dokazov, da bi ga postavili pred sodnike.

In prvo dekle — to je bil zgolj tragičen, nepredviden slučaj. Nekaj deklet, ki so bile skupaj z njo v sobi — nikdar niso mogli natančno dognati, katere so bile zraven — so jo omamile z etrom.

Starbuck je še iz svojih študentskih let poznal to salo. Kapljica etra na golo kožo ali celo na obleko vzbudi intenziven občutek mraza, ki je močnejši kakor tisti, kadar maser komu polije po hrbtu alkohol.

Dekleta so se odločno spregledala, da je imela v roki prižgano cigareto. Eter se je v trenutku vnel. Dekle je živo zgorelo v kuhinji. Tragičen, pretresljiv dogodek.

Starbuck je obstal sredi koraka kakor ukopan. Eter? Tisti slabotni vonj okoli Carlsona, ko je zjutraj prvič stopil v čevlje in ga je pozneje zadušil vonj po kadilu. Nekako ga je spominjal na bolnišnico. To bi mogel biti ... da, to je bil eter! Starbuck je začutil, da mu je srce divje poskočilo.

Aha, samo trenutke! To bi bilo nekaj za Quinlanovo razgibano domišljijo. Da bi njegova hipoteza držala, bi moral biti Carlson blazni maščevalec iz žepne kriminalke, ki hoče usmrtiti Kathy z etrom na podoben način, kakor je umrlo prvo dekle. Za to mora biti že neka druga razlaga. Preveč neverjetnih okoliščin je bilo treba pojasniti. Carlson bi bil moral poznati tudi ostala štiri dekleta. Poznati bi bil moral prvo dekle in biti zaljubljen vanjo. Starbuck se je praskal po licu v obupnem naporu, da bi se spomnil, kaj ve o prvem dekletu.

Kathy je povedala, da je bila plaha, samotarska, tarča zbadanja s strani vseh ostalih. Svojeve ni imela. Imela pa je zaročenca, da! Nekoga, ki ga ostala dekleta niso poznala drugače kakor s slike na njeni omari.

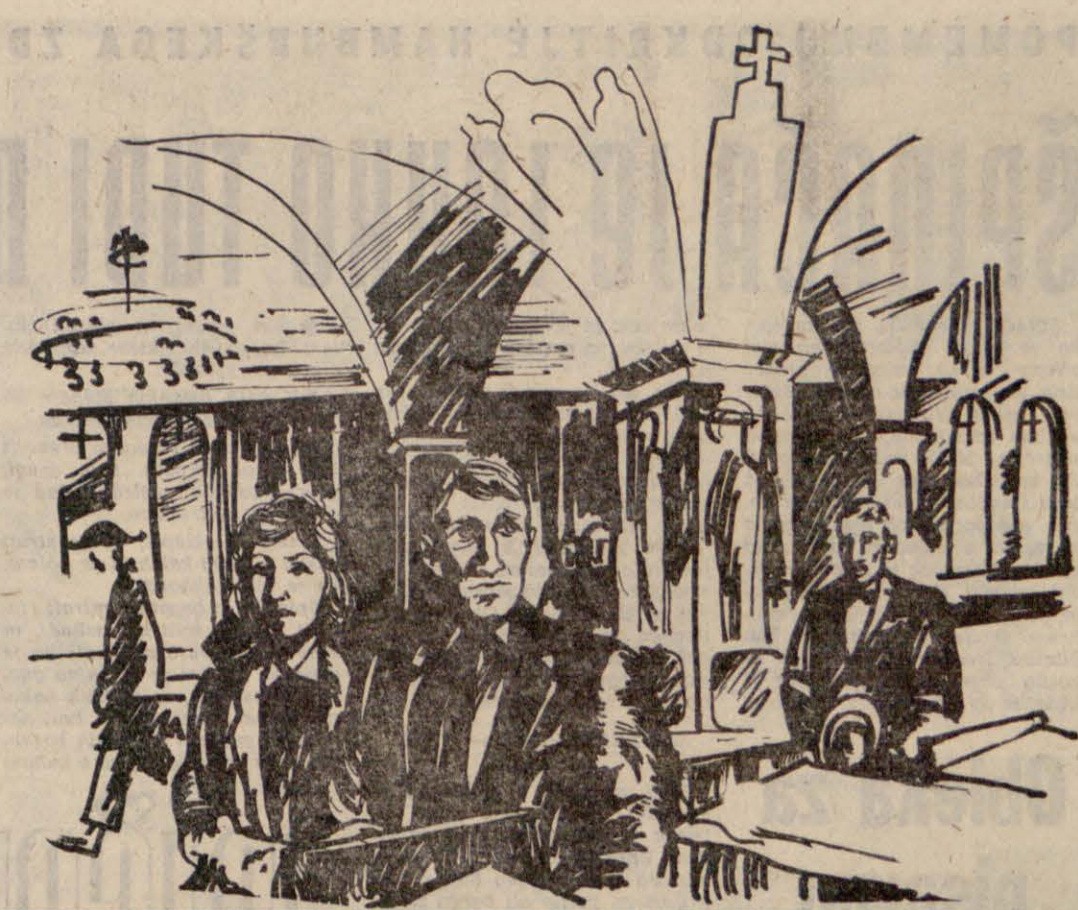
Starbuck se je sesedel na stol, njegovi disciplinirani možgani so delali kakor elektronski stroj. Zaročenec! Bil je begunec, zadnji preživeli član ciganske družine, ki je izginila v Hitlerjevih krematorijih. Kaj takega človeku zlahka omrači um. Potem je še njegovo dekle umrlo na podoben način. To ga je spodbodilo, da je začel noro iskati priložnosti maščevanja med njenimi ubjalkami, nad celo skupino, ne glede na to, ali so krive ali ne. Je kaj takega sploh mogoče?

Starbuck se je spomnil Carlsonovega naglasa in zajela ga je panika. Segel je po telefonu na pisalni mizi. Ampak cigan! In Carlson je bil vendar plavolas! Plavolas cigan? Starbuck je vzdihnil in se spet naslonil nazaj, kakor da ga je sram. Da, seveda je bilo tudi kaj takega mogoče, ampak komaj verjetno.

Kaj pa umorjeno dekle? Mož jo je. Seveda, policija mu ni mogla ničesar dokazati, spustili so ga na svobodo, a to še ni dokaz za njegovo nedolžnost.

Torej kar cel kup neverjetnih momentov: plavolas cigan, ki se mu je zaradi slučajnega umora zmešalo, zadavi v postelji žensko, ki jo je verjetno umoril njen mož.

Toda kako naj si razlaga vonj po etru okoli njega? Starbuck je hrepenel pogledoval po telefonu. Lahko bi poklical Kathy na dom. Želel si jo je poklicati.

U, ta nesrečna ženska!

Matičar je na kratko pokimal, ko mu je Jure Progar sporočil, da se mu je rodila hčerka, ki jo je imenoval Nevo. »Čestitam!« je tako iz navade zamrmral uradnik. »Ime?« Progar; mati rojena Letinski, ločena. Mušec, poročena Progar. In kako je ime vašemu očetu? Tone. Hvala! Živi? Da. Ste hoteli še kaj pomniti?«

Jure je priklinal: »Če dovolite? Hotel sem vam predlagati, da bi mojega očetovstva ne omenili in ne vpisali.«

»Zakaj?« se je nemalo začudil matičar. »Lahko bi prišlo do hudih zapletljajev,« je otožno menil Jure Progar. »Če to morate storiti ...«

»Seveda moram,« je zagodrnjal matičar. »Poglejmo torej, kako je s to stvarjo? Tu je Neva Progar, tu ste vi, oče. In kako se imenuje otrokov ded?«

»Ante Progar, star osemindvajset let.« »Dobro. Ali ima Neva kakoga brata ali sestro? Ime?«

»Samo polbrata. Ante Progar, star osemindvajset let.« »To je vendar otrokov ded?«

Jure Progar je skomignil z rameni. »Kakor hočete! Posvaril sem vas! Prosim, on je Nevin ded in tudi njen polbrat.«

Matičar je zamislil na eno oko. »In v kakšnem razmerju je z vami?«

Jure se je žalostno nasmešnil. »On je moj oče, potem moj tast, moj pastorek ... Da, on je celo moj lastni ded.«

V tem trenutku se je matičarju posvetilo, da ima opraviti z norcem. Neopazno je naročil slugi, naj pokliče zdravnika. Medtem pa mora Jureta Progarja seveda zaposliti, ker ga je bilo strah pred mladim krepkim možem.

»Aha,« je dejal ljubeznivo, »torej svoj lastni ded je? Ali ima razen vas še kaj otrok?« Jure je priklinal. »Sina, mojega edinega vnuka.«

Matičar se je dobrodušno smehljaj. »Milili pač vašega brata?« »Da.« Mladi mož je priklinal. »Moj polbrat in moj vnuk. Ime mu je Tone, če vas zanima Tone — ubožec!«

»Zakaj?« je vprašal matičar. »Vidite,« Jure je gremžil obraz, »jaz sem Toneov polbrat in njegov stari oče, njegova lastna mati je njegova babica, njegova babica je njegova polsestra in njegov oče je njegov praded, njegova teta Neva — moja mala Neva — pa je njegova nečakinja.«

Uradni zdravnik je medtem že vstopil ter molče priklinal. Končno je z dobrodušnim smehljajem položil roko na ramo mladega očeta.

»Ne belite si glave, Jure,« je pripomnil, »sicer boste še ugotovili, da je vaša teta vaša hči!«

»Saj tudi je!« je trpko poudaril Jure. »Dovolji,« je dejal zdravnik. »Pojdite zdaj v miru domov!«

»Saj je vendar nor,« je opozoril matičar, »moral bi ga zapreti!«

»Prav tako je pameten kot vi ali jaz,« je odvrnil zdravnik. »Poznam Progarjevo rodbo. Bila je srečna, dokler ni nekega dne Juretov oče, Lojze Progar, poročil Minko Mušecovo. Jure pa Minkino mater. Obe ženi sta do bili otroke — no in od tod malo zamotani sorodstveni odnosi. Lahko vam jih natančno pojasnim ...«

»Dosti, dosti,« je poskočil matičar, »sicer se mi bo še zmešalo!«

VIPI

Da bi jo posvaril? Pred kom? Pred blaznežem s steklenico etra v žepu, ki jo kani umoriti.

Poznal je Kathy. Vso pot do klepetala s Carlsonom, ker ji vsaka družina pride prav. Ne bo pustila, da bi se ji kar tako izmuznil. Povabila ga bo v stanovanje na kavo, čaj ali požirek žganega. In če ima res v žepu steklenico z etrom ...

Nenadoma je Starbucka streslo, ko se je spomnil zagonetnega smehljaja na Carlsonovem obrazu ob pogledu na Kathy, ko je vzela ponujeno cigareto. Tako neznanost, nerazložljivo srečen je bil, ko je videl, da Kathy kadil.

»Se morda slabo počutite, Mr. Starbuck?« med vrati je stala z materinsko zaskrbljenim obrazom njegova tajnica.

Toda Starbuckove misli so begale kakor podgana v labirintu. To je bilo že naravnost noro. Priprčati mora samega sebe, da se njegove predpostavke nemogoče, da Kathy sedi doma na varnem in meša koktajl za Carlsona.

»Bi radi skodelico kave?« ni odnehala tajnica.

»Da, seveda.« Z nekom je moral govoriti. S tajnico? Ne. »Bi mi poklicali mladega Quinlana iz pravnega oddelka, če ni morda — no, recite mu samo, da bi se takoj rad z njim nekaj pogovoril.«

V njegovi nori hipotezi mora biti kaka luknja, si je dopovedoval Starbuck. Saj je pobijala vse matematične zakone o verjetnosti.

Carlson. Carlson. Da, seveda! Carlson je bil zaročenec ene od dveh deklet, ki ju je do smrti povzročil avtomobilist. Od takrat ga je Kathy poznala. Jasno, če bi bil on zaročenec prvega dekleta, bi to ne moglo ostati skrito. Vse bi ga nedvomno poznale.

Starbuck se je nasmešnil in se naslonil nazaj. Maloprej je bil ravno na tem, da pokliče policijo in jih napoti, da bi z vresečimi sirenami oddrveli proti njegovemu stanovanju. To bi bila strašanska zmešnjava!

Njegova divja teorija se mora nedvomno sesuti pod težo neverjetnih momentov. Plavolas cigan, ki se mu je zmešalo in je zadavil žensko, ki jo je umoril nekdo drug, in je potem do smrti povzročil še lastno zaročenko!

To je razblinilo teorijo o blaznem maščevalcu, vendar ni pojasnilo, čemu je bil Carlson tako srečen, ko je videl, da Kathy kadil, ali pa zakaj je dišal po etru.

Mukoma se je Starbuck znova lotil problema. Ta bedasta teorija ne more vzdržati, če se jo znanstveno, dialektično razčleni. Nobena od stanovalec ene sobe ni nikoli videla prijatelja prvega dekleta, tako vsaj pravi Kathy. V sobi je bila le njegova slika. Lahko so pozabile njegov obraz. Z leti se je njegov izgled lahko spremenil. Lahko je uredil vse tako, da se je spoznal z drugim dekletom, ki dvoril, jo povzročil obenem z nje no prijateljico in pobeignil.

Kaj pa zadnje dekle? Ona, ki so jo pravkar pokopali. To je bil samomor. Kako naj to prilagodi svoji teoriji? Toda — ali je bil res samomor? Prič ni nobenih. Lahko je padla v vodo.

Toda s Staten Island trajekta ni še nihče padel. Lahko jo je kdo porinil. Starbuckova roka je pograbila telefon.

Na njegov ukaz mu je tajnica v zunanji pisarni našla številko njegovega stanovanja. Našel

je, da je dvajsetkrat pozvonilo, preden je odlozil slušalko. Četrtek, služkinja ima prosto popoldne. Dokler ne bo domov Kathy, se mu ne bo mogel nihče oglašiti. Razen če je že dom, mrtva. Ves prepričan je Starbuck pogledal na uro. Lahko bi še prišel na Riverdale. Komajda.

»Dober dan, sir.« Med vrati je stal Quinlan, plavolas, čeden in mladosten, v lepi srjaci.

»Seveda,« je rekel Starbuck in se skoraj zahihital. »Oh, seveda.« Carlson je vendar sam povedal, da je prodajalec zdravil in ima stike z zdravniki. To pojasnjuje duh po etru okoli njega. Pa zadovoljstvo, da je Kathy vzela od njega cigareto? No, pač samo sprostitev od živčne napetosti. Carlson je bil vendar človek, ki se družbeno ni visoko povzpel, neuspešen tujec, ki se lahko pelje v avtu, kakršen je Starbuckov.

»Kaj ste rekli?« je vprašal Quinlan. Starbucku je bilo žal svoje zaletavosti, s katero je velel poklicati tega mladeniča. Bil je pretresen. Zavedal se je, da ima potne diani in gornjo ustnico, v stegnih in v nadihlnih mišicah je čutil živčno drgetanje. Kaj je z njim? Mar izgubila oblast nad svojimi možgani, ki jih je bil izuril, da so delali kakor precizen stroj? Ze od svojih otroških let Starbuck ni prebil tako strašne pol ure, kakor je bila ta, ki je pravkar minila.

Toda vsaj ni naredil nob

ŠPINAČA JE LAHKO TUDI NEVARNNA

Soseda ni mislila nič hudega, ko je mladi materi svetovala: »Nikar si ne nalogajte preveč dela z otrokovimi obroki! Spravite nekaj zelenjave, ki ste jo skuhanje za odrasle, pa jo potem pogrejte.« Mlada mati je ubogala. Že naslednji dan je kupila na trgu špinado, jo pripravila za kosilo, eno porčijo od tega sladkalo in zalila z mlekom pa jo dala otroku. Dojenček je z užitek jemal špinado. Kar je špinado ostalo, jo je mati dala v čisto emajlirano skodelo in shranila v hladilnik. Naslednji dan jo je za kosilo pogrejala, poskusila, če ni kisla, in jo dala otroku. Otrok se

je najedel in po kosilu ga je mati položila v voziček in zapeljala na balkon. Dve uri je otrok počival. Potem je mati pogledala na balkon in ni mogla verjeti svojim očem: dojenček se ji je smejal, toda bil je ves pomodrel. Ustnice, obraz, ročice so bile modre, da, vsa koža je bila videti sivomodrikasta. Mati je stekla k telefonu in poklicala zdravnika. Potem je otroku zmerila temperaturo, ki pa ni bila zvišana. Otroku je bil živahen, le mnogo hitreje je dihal. Zdravnik je ugotovil znake zastrupitja in poslal mater z otrokom takoj v bolnišnico.

ZASTRUPLENJE — TODA OD ČESA?

Tudi zdravnik v bolnišnici je uporabil besedo zastrupitev. — Otroci, ki medtem še huje pomagajo, vprašali so mater, ali se je nemara igrala z oljno barvo, modrilom za perilo ali barvo za žige. Če mu je dala kakšno določeno zdravilo? Nič takega je odgovorila mati. Zdaž so otroku še vzeli kri? Namesto svetlo rdeče je bila čokoladno rjava. Rdeče krvi ni bilo, hemoglobina, se je iz nekega vzroka pretvorila tako, da kisik ni bil ločljivo vezan nanj — kot normalno — ampak trdno vezan. Zato ga kri ni mogla več odvajati iz tkiv. Bolj ko se hemoglobin spremeni, bolj zaskrbijoče je pacientovo zdravstveno stanje. Trpi na akutnem pomanjkanju kisika.

Vselej je tega kriv kak trup. Vsi doslej znani trupi pa vendarle pri našem dojenčku niso mogli priti v poštev. Medtem ko so se zdravniki ukvarjali z njim, so mater poslali domov. Prinesla naj bi ostanke zadnjega obroka hrane. Nekaj špinade je še ostalo. Ta ostanek so preiskali v laboratoriju. In res so našli v špinati trup, velike količine nitrata, soli, ki so jo včasih pogosto uporabljali za konzerviranje mesa. Ker pa doslej še nikoli niso našli nitrata v špinati, so se zdravniki vprašali: od kod? To je bila uganika.

Dojenček je hitro prestopil križ in mati ga je lahko že po nekaj dneh zdravega in živahnega odnesla domov. Imel je spet normalno barvo.

SPINAČA JE SUMLJIVA

Sele ko so prinesli v hamburger, škodovali Borgelde več dojenčkov z enakimi znaki zastrupitve. Ker pa doslej še nikoli niso našli nitrata v špinati, so se zdravniki vprašali: od kod? To je bila uganika.

Naslednje simptome:

domača lekarna

VRANICA

bolj zaradi povečanja, masčobe, oteklina, vnetja itd. Zdravljenje: Odstrani vzroke! Čaji: Česmin, grenkuljica, hmelj (mladike), kopriva, krhlika, lučnik, peteršilj, regrat, triplav, začeta detelja, zehrat.

Prašek: Koptinika (z vinom), korenja (prašek iz semena), rabarbara.

Sok: Bršljana (cvetje z vinom), zlatišnika, lakote, zajčje detelice.

Oteklina vranice: Čaji iz hrasta, mlačnice (kravagaj), preslice.

Vnetja (jetika): Zaradi bacilov se vranica zelo poveča in vname. Gnojno: Je posledica vnete (gnojne) srčne zaklopke. Tudi tu oteče vranica.

V obeh primerih pojdi k zdravniku!

● Vsi otroci so sboleli po tem, ko so jih matere nahranile s pogreto špinado.

● V vseh ostankih špinade so odkrili velike količine nitrata.

● Vsi otroci so dobro prenesli prvi obrok špinade. Sele drugi, pogreli obrok naslednji dan je povzročil zastrupitev.

Simos je sklepal, da je trup nastal v hrani kakih 24 ur potem, ko je bila skuhan.

Špinada je bogata z nitrati (nitrati so soli solitne kisline), in sicer jih vsebuje več, bolj ko je gnojena. In ker je običajno gnojena od zgoraj, se v listih nahaja nitrat umetnega in tudi naravnega gnoja. V številnih poskusih se je izkazalo, da se v kuhani

špinati, ki dolgo stoji, pod vplivom bakterij iz neškodljivega nitrata razvije strupeni nitrit.

Iz tega sledi: Dojenčki in majhni otroci ne smejo jesti pogrete špinade po 24 ali 48 urah! To velja za špinado, shranjeno v hladilniku ali kleti.

Tolažba za matere, ki so se zdaj prestrašile: večina pri takih zastrupitvah takoj pomaga zdravljenje z velikimi dozami vitamina C ali posebnim barvilom, metilenim modrilom, ki spet normalizira hemoglobin. In še to: sveže pripravljena špinada je za dojenčke in odrasle slej ko prej zelo zdrava zelenjava! Samo dolgo ne sme stati.

(FO STERN)

Ne pogrejte špinade!

JAJČEVCI GREDO H KONCU

Jajčevci (ali melancane) pripravljamo navadno neolupljene, seveda jih pred uporabo operemo, nato pa narežemo na rezine ali kocke. Da se izognemo grenkobi, ki nam včasih pokvari vsa jed, jih na pol prerežemo polozimo za pol ure v hladno slano vodo.

KAKO JIH PRIPRAVIMO?

Lahko jih evremo: rezine jajčevcev odcedimo, potem, ko smo jih vzeli iz vode, nasolimo in ocvrtemo v vroči koščini olja kot srezke: ali z moko in drobtinami; dušimo: narežemo jih na rezance ali kocke, zložimo na segreto olje, jim dodamo veliko sesekljane česna in zelenega peteršilja, ali pa pripravimo s kislo smetano in odstavimo kot gobe; polnimo: podolžno prerežemo jajčevcem izdobljeno nekaj semen, jih nasolimo ali potresemo z jušnim prahom ter preveremo ali opečemo, če jih bomo nadevali s hladnim nadevom. Če jih bomo pa pomudili kot toplo jed, jih zmehčamo skupaj z nadevom.

JAJČEVCI PO SRBSKO

4 jajčevci, 6 paradižnikov, pol čebule, 6 dkg riža, rdeča sveža

paprika, 6 dkg surovega masla, sol, poper, zelen peteršilj.

Podolžno prerežemo jajčevce na olju opečemo in pečemo izdobljeno seme. Paradižnike olupimo, sesekljamo čebulo in dodamo zrelo izdobljeno meso ter prav tako narezano papriko. Vse dušimo na segretem maslu, začnimo z disavami in primesimo kuhanih riž. Zmes napolnimo nato v izdobljene polovice, okrasimo z rezinami paradižnika in olivami ter hladne ponudimo s kruhom za večerjo.

PREPEČENI JAJČEVCI

4 jajčevci, 15 dkg surovega masla, 5 dkg parmezana, velika žlica drobtin, sol, poper, rdeč paradižnik.

Rezine jajčevcev nasolimo in v maslu ali olju po obeh straneh opečemo. Nato jih naložimo v prot ognju odporno posodo, potresemo z naribanim sirom, drobtinami, poprom in kosmi masla. V pečici jih zlatorumeno zapечemo in serviramo z rdečimi paradižnikovimi klobarji.

JAJČEVCI S SUNKO IN JAJCI

4 jajčevci, surovo maslo, 10 dkg kuhane gnjati, 2 jajci.

Oprane jajčevce po dolgem pre-režemo, nasolimo in čez pol ure na surovem maslu opečemo. Ne-

koliko sredine izdobljeno, jo se-sekljamo in primesimo zrezano jzjat ter jajčnik iz dveh jajc. Na-lev vložimo v pripravljeno polovico, ga po vrhu popopravimo, potresemo s sesekljanimi drobtinami kom ali peteršiljem in ponudimo za uvodno jed.

JAJČEVCI Z JURČKI V SOLATI

2 jajčevca, 10 manjših jurčkov, majoneza, 2 žlici smetane, drobtinjak, sol, poper, limonin sok, sladkor, paradižnik.

Jajčevce olupimo, prerežemo na štiri dele in v majhni količini silane vode ali goveje juhe pre-remo. Enako pripravimo jurčke, vboje pa kuhamo in ohlajemo zre-žemo na drobne kocke.

V skledici zmešamo majonezo, jo razredčimo s sladko smetano, dodamo začimbe in z limoninim sokom po okusu okisamo. Mari-nado izboljšamo z žličko sladkorja, jo polijemo po jajčevcih in gobah ter postavimo v hladilnik za dve uri. Solato obložimo s krhlji paradižnika ali rezinami paprike.

Jajčevce ponudimo lahko kot uvodno jed ali večerjo, velikokrat pa jih prilozimo kot zelenjavo h kuhanemu ali pečenemu mesu. Tedaj pripravimo poleg riž, teste, nime, bel kruh ali prepečenec. Za okras se jajčevcem najboljši pri-lega rdeč paradižnik in paprika, olive, drobtinjak in zelen peteršilj.

M. P.

Kako operemo zavese iz umetnih vlaken

Snamete zavese z karnise, odstranite z njih vse kovinske dele, ki bi pri stiku z vodo lahko porjavili, in jih stresete skozi okno, da jih izpraznite. Položite jih v mrzlo vodo za pol ure, potem zamenjajte vodo, v kateri raztopite nekaj detergenta v prahu. V tej (drugi) vodi jih pustite naslednje pol ure. Nato vzemite zavese iz vode, ne da bi jih zmencali ter napolnite kad s svežo vodo, v kateri ste raztopili precej detergenta in jo pomešali, tako da je na površini dovolj pene. Potopite zavese v to vodo za dvajset minut, nato jih v isti vodi ope-

rite, tako da jih stiskate del za delom med rokami kot gobe. Zavese ne smete nikoli mencati ali drgniti s krtačo, ker bi se poškodovale njihova fina vlakna. Ko ste končali s pranjem, jih dobro sperite in pazite, da jih pri tem ne jemljete iz kadi z vso vodo, ampak si jih najprej naložite na roke. Končno jih razprostrite v kopalnici ali na terasi (v senči), tako da se voda izteče. Ko so na pol suhe, t. j. ko iz njih ne kaplja več, jih obesite na karniso, potem pa z rokami previdno povlecite po robovih.

B. J.

kaj morate vedeti

Marsikatera vrsta mesa, zlasti divjačina in jetra, postane sočnejša, in mehkejša, če jo za nekaj časa položite v mleko.

Zanemarjene kozarce očistite s krpo, namočeno v olju, nato jih s pivninko bristite, dokler se ne svetijo.

Madeže na belem marmorju spravimo z mešanico dveh delov sode, enega dela krede in enega dela plovc. Vse troje mora biti dobro zdrobljeno. Dodajte nekaj kapljic vode, da dobite gosto maso. Vanjo pomakajte čunjico in z njo drgnite po madežu. Nato operite ploščo še z milnico in jo otrite, da bo suha.

Kuhinjska sol je odlično čistilo za preproge, košarice iz rišev, slame, za rogoze itd. Z vlažno soljo čistimo madeže na poliranem pohištvo. Tudi nože, zlasti take, ki diše po čebuli ali milu, obrišemo s kuhinjsko soljo. Skodelice, ki imajo rumenkaste madeže od kave ali čaja, umivajte s slano vodo. Vroča sol dobro osuši železno posodo. Tudi perilo, zlasti tako, ki se pri likanju osuši, postopoma s soljo, potem pa ga namočimo v mrzli vodi. Sol je dobra pomočnica tudi pri pranju črnih čipk in tkanin, umazanih od kave.

Ribe bodo boljše, če jih boste pred kuhanjem ali pečenjem oprale namesto v vodi v mleku.

Prehudo osušeno meso postane spet užitno, če ga zavijemo v platneno krpo in položimo v pe-sek. Po desetih urah meso izgubi sol. Na ta način napravimo užitne tudi precej osušene ribe.

Mleko lahko s pridom uporabljate za čiščenje. Linolej postane kot nov, če ga obrišete z mlekom. Usnjeni predmeti prav tako. Zlasti pri teh je mazanje z mlekom priporočljivo, ker mleko prepreči, da bi postali krhki.

Zarjavel likalnik najlaže očistite, če zelo vročega pomazate z voskom in ga potem nekajkrat potegnete po papirju, ki ste ga potresle s soljo.

Za pleskarjem so okna navadno zelo umazana. Očistite jih lahko brez truda z mešanico olja, terpentina in zdrobljenega plovc.

Tintne madeže odpravite s kamnitih stopnic s klorovim apnom, ki ga zmešate v vodi in pridene malo osetne kisline (na 20 g belega apna 5 g kisline).

Presno maslo, ki je postalo žarko, bo spet užitno, če ga v mleku izperete, nato pa ga izplakujete v vodi tako dolgo, da postane čista. Nato maslo se nasolite in dobro pregnetite.

Star, zanemarjen porcelan očistite z zmesjo iz poldrugega litra vode, v kateri ste skuhalo malo klorovega apna, nekoliko osetne kisline in soli. Ko se ta zmes ohladi, zdrgnete z njo umazana mesta na porcelanu nalahno s ščetko. Potem posodo dobro izplaknite in mlačni vodi in zdrgnete še s platneno krpo.

Ce je stanovanje na novo prepletkano in je ostal v stanovanju neprijeten vonj po barvah, postavite vanj posodo z mlekom. Mleko bo vsrkalo neprijet-ni vonji.

Cajne madeže s posode odpr-vite z milom in kuhinjsko soljo.

NAPRAVIMO SAMI:

Če hočete spremeniti navadno omarico v zelo priročno omarico za čevlje, morate namestiti v notranjosti vodoravne palice, dve za

frizerski kotichek

Ali barvanje las škoduje?

Zena, ki je opazila prve sive lase, je pred težko odločitvijo. Zelela bi si sive lase obarvati sliši pa toliko pripomb, da barvanje lasem škoduje. Vpraša za nasvet frizerja. Ta ji bo brez pomisleka dejal, obarvajte si lase, nič vam ne bo škodovalo. Ko se pa ozre po okolici, vidi žena toliko obarvanih las s poškodovano strukturo, brez sijaja, mrtve in presušene.

Kakšna je torej resnica o barvanju las? Odgovor na to ni tako lahak, ker zahteva precej strokovnega znanja. Moremo le reči, naj si žena, ki si želi lase obarvati, ne dela pretiranih skrbi. Barvanje las spada v sredino lasu in ta je danes v razvoju že tako daleč, da je vsaka skrb za kvaliteto lasu odveč. Strokovnjaki, ki bo to delo opravili, mora najprej poznati vse preparate, ki so za barvanje potrebni, in ves kemični in fizikalni proces pri barvanju prebrava. Las se ne barva površinsko, temveč v notranjosti. Kako priti z barvilom v notranjost lasu, da las preveč ne poškodujemo, to je odgovorno delo strokovnjaka. Površinski Napačno je mnenje, da se las enostavno sloj lasu je luska, te luske se lahko odpi-rajajo in zapirajo. Barva je luske odpre, hidro-skopičnost lasu vpija barvo v sredino lasu in tu prične rasti sintetični pigment. Po opravljenem delu, to je po barvanju, luske z na-sprotnimi sredstvi zopet zapremo in las je zopet cel, gladek in svetleč. Takšna kontrolirana operacija lasu prav nič ne škoduje. Škodo na lasu napravimo v primeru, če las odpiramo z preagresivnimi sredstvi in če las po barvanju zopet ne zapremo. Odprti las je pod mikrosko-pom videti kakor smrekov storž, se ne svetl in je pouderen različnim zunanjim vplivom, soncu, prahu, vlagi in raznim bakterijam. To las nadalje poškoduje, prične se pretirano sušiti in se lomi. Lasna struktura je vse slabša, izgublja barvo in elastičnost in je las v celoti takšen, kakršnega si nobena žena ne želi imeti.

Pravilno barvanje zahteva predvsem dobro poznavanje lasne strukture. Strukturi primerno uporabimo šele sredstva za barvanje. Barva prične delovati šele tedaj, ko dobi določeno količino kisika, katerega dodajamo z hidroge-nom. Količino procentno moč hidrogena bomo uporabili, določimo po ugotovitvi lasne struk-ture. Malo je žensk, ki imajo popolnoma zdravo strukturo. Večina jo pokvari pri nekorektnem delu hladne trajne, barvanju ali beljenju. Pravilno barvanje las je od vseh operacij naj-manj agresivno. Nekorektno barvanje s premoč-nimi sredstvi pa las, načet že s prejšnjimi ope-racijami, lahko uniči. Kako bomo torej ravnali, da vam barvanje las ne bo škodovalo?

Najprej je izbira dobrega strokovnjaka, ki ima čut odgovornosti, saj mu žena zaupa v delo svoj najlepši prirodni okras. Drugo je iz-bira sredstev za barvanje. Sodobna kozmetika ima na trgu barve, ki niso samo barvilo, temveč tudi lasna krema za oblogo, ki las istočasno zdravi. Ena najboljših krem za oblogo je na svetovnem trgu krema KOLESTRAL. Je keratidna in se veže z lasnim keratinom. Tako dodaja lasu vse, kar mu po agresivnih operacijah manjka. Danes pri nas te kreme ni dobiti, ker bi jo morali uvažati. Imamo pa barvo, ki ima v bazi kremo KOLESTRAL. Tako ima na primer barva za lase KOLESTON v 50-gramski tubi 40 gr kreme KOLESTRAL in samo en gram barvila. To barvo še uvažamo. Po licenčni pogodbi pri-pravljajo za domači trg te barve naše domače tovarne. Zato torej je možno, da imamo v Ko-lestonu kremo KOLESTRAL, ki bi jo sicer morali uvažati. S takšnimi sredstvi je vsaka skrb za škodljivost barve odveč in dobro opravljeno strokovno delo ne more škodovati.

Tu se sedaj prične problem. Uvožene barve razumljivo niso ravno poceni. Mnoge žene skušajo rešiti ta problem tako, da se barvajo doma same. Menijo, da je dovolj, če si kupijo barvo in jo uporabljajo po navodilih. Ne bi trdili, da jim to nikoli ne uspe, morajo v eno-stavnejših primerih. V večini primerov pa je to čista izguba, ker barvanje ni tako enostavno. Las je preveč zapletenega sestava in mirno lahko rečem, da več kot 50 odstotkov frizerjev opravlja to delo bolj avtomatsko kakor s pre-duralkom. Barvo sestavijo po navodilih res ni preveč težko. Določiti pravo nianso, za katero moramo največkrat sestaviti več barv skupaj in določiti, kakšna je lasna struktura, in kako bo ta barvo sprejemala, to pa zahteva že dobrega strokovnjaka.

Poštenost frizerjev je tudi važno vprašanje. Ker so uvoženi materiali dragi, si skušajo po-magati z raznimi cenenimi tekočimi dodatki. Tako še mnogi uporabljajo tekoče barve Ursol. To je barva za barvanje krzna. Je strupena in za barvanje las prepovedana. Največkrat jo uporabljajo mešano z barvo v kremi, da dajo videz solidnosti. Svetujemo ženam, da si tega ne dovolijo.

Ni pa samo barvanje važno. Važna je tudi nega lasu po barvanju. Rekliti smo, da las bar-vamo v notranjosti. Po barvanju je nujno, da las zopet zapremo. Vse pore, skozi katere je pronicala barva v las, moramo zapolniti in površinski sloj lasu zapreti. Za to uporabimo posebne preparate. Zelo cenjen na trgu je KOREKTOR.

V kratkem ne moremo zajeti celotnega pro-blema barvanja las. Že iz navedenega vidimo, da to ni tako preprosto delo. Videli smo pa tudi, da barvanje s sodobnimi kvalitetnimi sred-stvi lasu ne more škodovati.

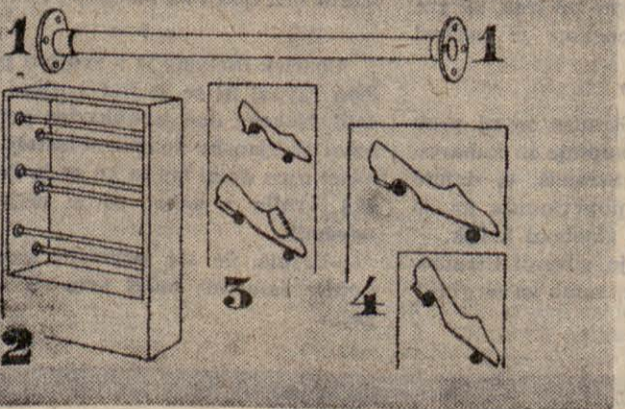
FERI PODRZAJ

OMARICA ZA ČEVLJE

stih cevi premera 15 mm. Cevi pritrdite na stene omarice s pomočjo nosilnih ležajnikov (1), ki jih je treba nataktniti na cevi, preden jih privijete z vijaki (2).

Vsaka višinska vrsta je sestavljena iz dveh cevi: ena je nameščena v višini pete, druga pa pod konico čevlja, tako, da je razdalja med dvema cevema različna za moške in ženske čevlje (3). Naklon čevljev pa je odvisen od širine omarice: čim širša je omarica, tem bolj vodoravno bodo stali (4).

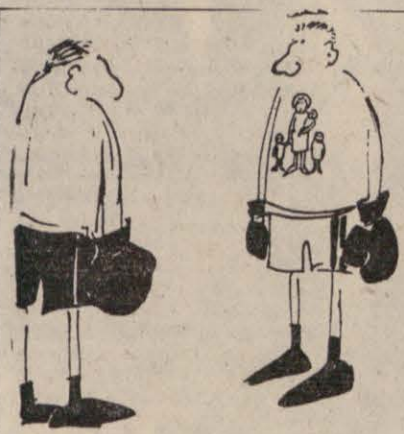
B. J.

— ne pozabi nasveta —
— za dodatek „VEGETA“

pustolovščine cisca kida

Brez besed

— Lahko si zadovoljna, da me lahko potiskaš: pravzaprav se ne igram z deklicami!

— Da, tukaj sem spet; kje sva že ostala?

Brez besed

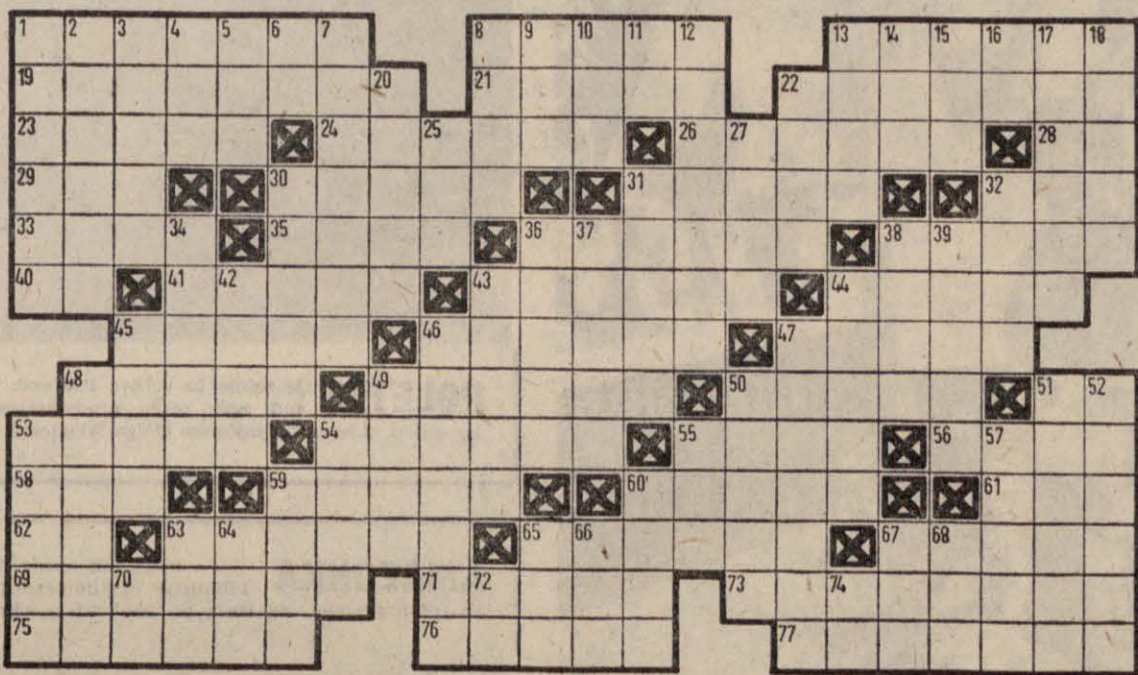

— Dobro ste prišli čez zapreko, toda prihodnjic vzemite konja s seboj!

Izdaja in tiska Casopisna podjetja "DELETA" v Ljubljani. — Glavni urednik Milan Pogačnik. Odgovor u urednik Goran Teria. Urednišvo Ljubljana, Tomšičeva 6/11, p. 150-111. — Telefon 23-522 do 23-528. Prodajni oddelki: Ljubljana, Titova 1, telefon 20-463. Naročnina: celoletna 1.440 dinarjev, polletna 720 dinarjev, četrtletna 360 dinarjev, mesečna 120 dinarjev. Regijski oddelki: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-836. — Številke tri računa NB 600-11/1-197. — Rokopisov ne vračamo.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. mojster umetnik, 8. poleg Mörkeja in Heineja eden najvidnejših nemških lirikov 19. stoletja (Theodor), 13. slaba juha, godlja, 19. pravilno geometrijsko telo, osmerec, 21. muza, pokroviteljica gledališke umetnosti, 22. fino brušeno steklo, 23. žensko ime, 24. ugled, sloves, dober glas, 26. nemški pripovednik in dramatik zgodnje realistične smeri (Heinrich von), 28. osebnostni značaj, 29. značilna oblika, vzorec, znamka, 30. vhod, vhodna vrata avtobusa, 31. vladarjev sin, knez, 32. živalska maščoba, 33. Ober, 35. gora na polotoku Halkidiki v Grčiji z mnogimi samostani, 36. naše ime za mesto v južni Italiji, ob istotimen skem zalivu, 38. pomota, napaka, 40. kemični znak za radioaktivno prvino, 41. igralec, interpret vloge, 43. lepa vrtna in okenska cvetlica, 44. industrijski kraj na Gorenjskem s staro železarsko obrtjo, 45. skupina vojakov s posebno nalogo, 46. srednjeveška boja ladja na vesla, 47. sipina ob morju, peščeno obrežje, 48. okrogla naselbina Kastrov v južni Afriki, 49. družabno shajališče, oficirska menza, 50. svojat, sodrga, drhal, 51. enaka soglasnika, 53. ime popularne ga ameriškega filmskega igralca Gablea, 54. usmiljenje, priznana nje, 55. rodovitna pokrajina med Donavo in Savo, 56. zelena trajnica z lepim belim tulastim cvetom, 58. energija, sila, 59. nemški skla-

datelj, pianist in dirigent v dobi romantike (Karl Maria), 60. pristojbina, kolkovina, 61. ime črnskega pevca Colea, 62. začetnici odličnega francoskega pisatelja naturalista (Germinala), 63. stoječi del elektromotorja, 65. novejši madžarski skladatelj nacionalne smeri (Bela), 67. ena od treh Park v grškem bajsejstvu, 69. tiskarska letvica, 71. slovenski pianist, ki deluje na Dunaju (Anton), 73. napredovanje, progres, 75. zemljepisna knjiga, 76. žila utripalnice, odvodnica, 77. žena Aleksandra Velikega.

Navpično: 1. glavno mesto Hercegovine, 2. čisto premoženje, go tovinja, 3. premor na kolesarski dirki, 4. desni pritok Visle v Galiciji, dolg 450 km, 5. tuje žensko ime, 6. različna soglasnika, 7. danski fizik iz 19. stoletja, odkritelj elektromagnetizma (Hans Christian), 8. pika v telegramu, 9. naša tovarna kamionov v Mariboru, 10. nordijsko moško ime, 11. avtomobilska kratica za okraj Rijeke, 12. okusna morska riba, 13. prebivalec Goriških Brd, 14. krvoločna evropska mačka, ki živi pri nas v makedonskih gozdovih, 15. konica, harpuna, 16. različna soglasnika s konca abecede, 17. star francoski

ples, 18. drevored v mestih, 20. učitelj govorništvu, govornik, 22. grofija v vzhodni Angliji, 25. del obraza, 27. krapu podobna sladkovodna riba z okusnim mesom, 30. stara dolžinska mera, lakot (približno 30 cm), 31. končni produkt predilnice, 32. senčnica, uta, 34. moderna navigacijska naprava, 36. tovarna žganih pištev v Mariboru, 37. odposlanec, ogleduh, 38. mešanica plinov, ki nas obdaja, 39. korenjak, dedec, 42. žabja noga, 43. velik hrvaški pesnik in pripovednik (Korlani nize), 44. podnebje, vreme, 45. poljski delavec za plugom, 46. hladetina, zdriz, 47. obrtnik čopiča in barv, 48. stranišče, WC, 49. najvišji vrh pogorja Kilimandžaro v vzhodni Afriki, 50. dvoživka, 51. nemški pesnik, lirik, pisec od himen in sonetov iz 19. stoletja (August), 52. zadnje, slabo vino ali žganje, 53. jokavec, jokav otrok, 54. rastlina z močnim vonjem, ki jo uporabljajo kot začimbo in zdravilo, 55. čebelji proizvod, 57. pozitivna elektroda, 59. angleški fizik, izumitelj parnega stroja (James), 60. vinska rastlina, 63. poželenje, hotenje, 64. barva kože ali obraza, 65. iglasto drevo, ki raste visoko v gorah, 66. nemški meščan-

ski filozof (Georg), 67. naš največji otok v Jadranu, 68. drag gradbeni material, 70. avtomobilska oznaka za okraj Gajilane, 72. grška črka, 74. veletoč v severni Italiji.

(KAM)

BERITE PO KOSILU

Korenčkov dedek si je prisrkel najnovejši naglušni aparat, ki ga pri nošenju sploh ni opaziti. Čez nekaj dni se je vrnil v prodajalno in ni mogel prebrati prednosti nove naprave. »Stavil bi, da so tudi vaši domači tako navdušeni,« je menil »tatalec.« »Oh, ti sploh nimajo pojma, kako dobro zdaj slušam,« se je namuznil dedek. »V zadnjih dveh dneh sem že dvakrat spremenil svoj testament!«

Bogataš, ki je bil zrasel na deželi, je naprosil svojega bližnjega sosedo, kmeta Sullivana, naj bi v polnih mesecih sprejel njegovega sina, ki naj bi delal na farmi. Sredi julija se je skrbni oče pozanimal, kako se fanti kaj obnese. »No, takole,« je rekel kmet. »Če bi imel vaš sin še tretjo roko, bi potreboval še tretji žep v svojih hlačah.«

Pred kletko orangutanove samice in njenega mladiča se je zbrala množica gledalcev. Kadar je hotel mali piezati po kletki, je stara sama ravno dušila iztegnila roko in ga potegnila nazaj. »Poglej jo no, opice,« je rekla nekaka žena prijateljici, »kakšno zadovoljnost je videti.«

»Kaj ne bo zadovoljna?« je odgovorila ta. »Saj ima to, kar bi si želela vsaka mati — štiri roke.«

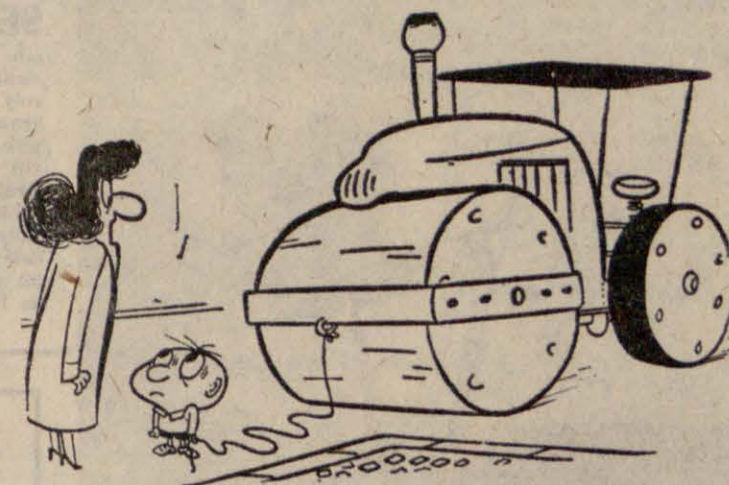
Stiriletni Andrejček je s sedemletno Miško na dvorišču opazoval kako in peljina, ki sta glasno kodakala. Razločila sem imela, da kodaš vedno tako naznanjati, da je znesla jajce. Andrejček začuden: »Pa saj petelinček ne znese jajčka, dere se pa še bolj glasno kot kodaka?« Nato ga je sestra postrani pogledala: »Saj — takšni ste moški!«

— Ze več let sem vodila osebnost pri premogetni družbi, vse gre slozi moje roke.

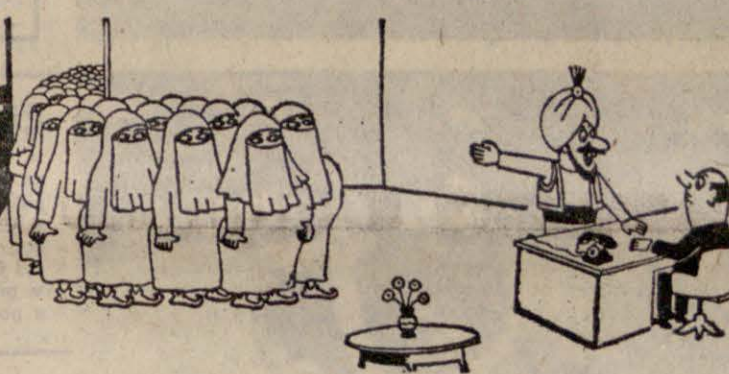
— Vidim.

Bohnik se je zbudil iz narkoze in slabotno zašepetal belobrademu možu, ki se sklanjal nadenj: »Gospod doktor, ali je operacija dobro uspešna?« — »Kakor se vzame,« je bil odgovor, »jaz sem svetil Peter.«

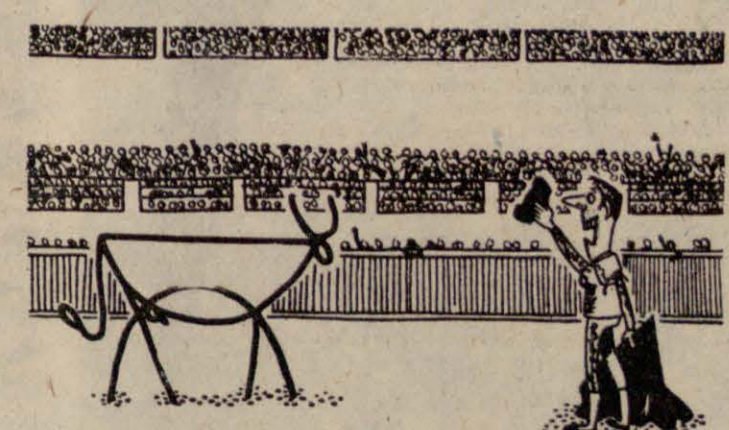
Nadica je z mamico obiskala tetko, da bi videli novega bratranca. Z zanimanjem je opazovala, kako je tetka nahranila sinčka. Malo nato se je z medvedkom igrala »mamo in otroka.« Nenadoma je odpele oblačilce in dokaj časa zaman iskala po zgornjem životu. Potem je vzdihnila: »Medo, mamica nima nič. Boš pač dobil dudko.«

— Takoj vrni to zadevo, kjer si jo vzel!

— Hočemo se ločiti!

— Tega bika poklanjam Picassu!

— No, tovariš Andrej, vi ste se pa hitro spoprijateljili z mojima fantoma!

SEDAJ ALI TAKOJ
TODA SOLEA

REŠITVE UGANK IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

KRIŽANKA: 1. stratus, 8. skulp, 13. kravata, 14. leopard, 16. Labot, 17. brenta, 19. di, 20. Egan, 21. kravata, 22. sto, 23. po, 24. Treita, 25. sled, 26. dotok, 29. čv, 30. etapa, 31. katar, 33. aktiv, 35. Tasso, 37. es, 39. lakaj, 41. oris, 42. anarist, 44. us, 46. Pod, 47. plavec, 48. vena, 50. ar, 51. Sremec, 53. orlič, 53. zalesej, 55. enkalon, 57. Talia, 58. Niagara.

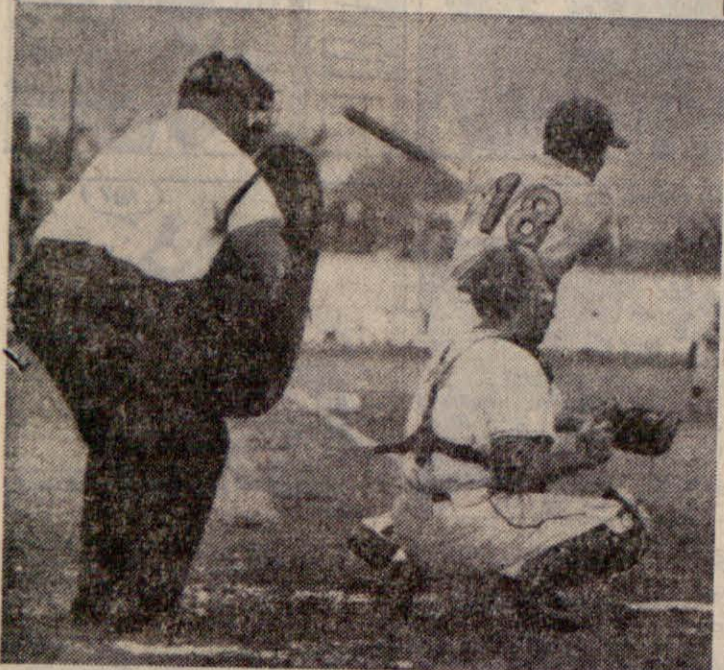
— Helena, katera Helena, praviš?

— Tako strastno mene še nikoli ni poljubil!

BASEBALL - ameriški nacionalni šport številka ena - je po drugi svetovni vojni skupaj z ameriški vojniki osvojil tudi zahodno Evropo. Na sliki je moč videti tri člane nekakega italijanskega moštva in sodnika, ki se previdno skriva za ščitom, da ga po nesreči ne bi oplazila trda krogla.

MOŽU je ime Melvin Koontz in ni filmski igralec; lev je brez imena in je pravi lev. Trenutno ga Koontz uči, kako naj postane filmski igralec. Gre za težavno in nevarno dresuro - lev naj bi namreč v svoji prvi filmski vlogi napadel Stewarta Grangerja, ne da bi ga ugriznil. Slednje je tisto, česar misli Koontz leva odvadi.

SEVEDA se je zgodilo v Ameriki. Včasih je namreč tako, da je električne energije sicer dovolj, vendar ne na pravem kraju. V takšnem primeru je treba kar se da hitro postaviti daljnovod. Ameriški konstruktorji so tekmo s časom dohili tako, da so nosilne stolpe zvarili v večje sestavne dele že v tovarnah, nato pa jih na terenu s helikopterji na hitro spravili skupaj.

PRIPRAVE na olimpiado v Tokiu niso spravile v ospredje samo prizadevanj japonskih arhitektov in organizatorjev, marveč so opozorile tudi na druge značilnosti tega mesta. Čajnice so danes namenjene turistom. Japonci pa že raje posedajo v dvoranah s tripteasom.

ČLOVEK bi moral kar precej ugibati, da bi spoznal skrivnostnega podvodnega lovca. Morje, po katerem plava, je Karibsko, puška neznanega porekla, brada pa... seveda, Fidel Castro, ki se med drugim v prostem času ukvarja tudi s podvodnim lovom.

SLIKO bodo občudovali še pozni rodovi Indijcev: ker je mehanizacija predraga, so 150 metrov visok jez na reki Kistna v Indiji začeli graditi z golimi rokami. Voda, ki se bo zbrala za njim, naj bi pregnala lakoto iz države Andra Prades.

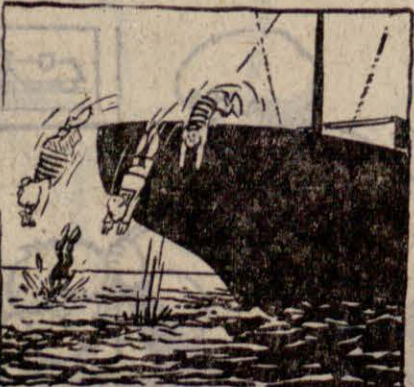

POLETJE je mimo in volitve tisočih miss tudi. Poplava raznovrstnih je zajela tudi naše plaže. predstavljamo vam eno izmed njih: miss blejskega kopališča 21-letna Dunačanka Helga Wanderer.

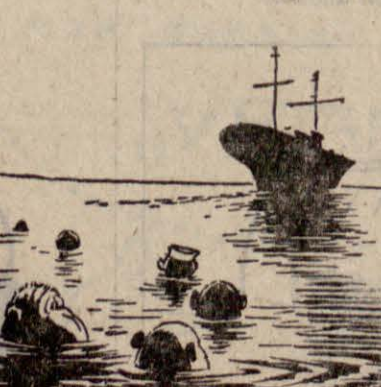
AMAZONKA - mati rek Južne Amerike, ni le nevarna, marveč tudi lepa: kilometre in kilometre lahko prevesla popotnik po njej, ne da bi se sploh zavedel, da vesla po vodi, ki se skriva pod preprogo vodnih cvetov.

NA LAHOTOVILOV SIGNAL JE MOŽTO POSKAKALO ČEZ PALUBO...

...LAHOTA PA JE ODPLULA NAPREJ...

NESREČNIK! KAJ SI STORIL?! TAJNE POSADBE NE BOM ZBRAL NIKOLI VEČ!...

NO, NO, KAJ NE ZNAJO PLEVATI? OBENI LAHOTO, DA JIH POLOVIMO.

TAHOLE, FANTJE! PRETEGNITE SI UDE, POTEM DA NA JELO. JAZ POSKUBIM ZA GULIKOZO!

KAJLO GRE, KAPITAN?

